Szakpolitikai útmutató

Interreg Europe

Co-funded by the European Union

GOCORE

Erős közösségek, biztosabb jövő

Iránytű a helyi felkészültség fejlesztéséhez

Erős közösségek, biztosabb jövő
Iránytű a helyi felkészültség fejlesztéséhez

Készítette:

Szabó Tünde - Tóth Nikolett
Hajdú-Bihar Vármegye Önkormányzata

Interreg Europe
Co-funded by the European Union
GOCORE

Debrecen
2026

Tartalomjegyzék

1. A közösségi reziliencia jelentősége Hajdú-Biharban

2. Szakpolitikai áttekintés

3. Mitől erős egy közösség?

4. Nemzetközi tapasztalatok a helyi fejlesztések szolgálatában: a GOCORE együttműködés eredményei

5. Nemzetközi és hazai példatár – fókuszban a jó gyakorlatok

- A GOCORE projekt tudástára
- Gyakorlati útmutatók magyar nyelven
- Releváns nemzetközi projektek gyűjteménye (angol)
- Angol nyelvű útmutatások, szakmai tartalmak, háttéranyagok

6. Szakpolitikai ajánlások

Előszó az útmutatóhoz

A dokumentum kidolgozásának célja egy hiánypótló szakmai és szakpolitikai iránytű létrehozása volt, amely a helyi közösségek felkészültségének és alkalmazkodóképességének erősítésére fókuszál. Az anyag gyakorlati megközelítésben mutatja be, hogyan járulhatnak hozzá a helyi szereplők az erős, együttműködő és válságokhoz jobban alkalmazkodó közösségek kialakításához, utat mutatva ezzel a közösségi erőforrások tudatosabb hasznosításához, valamint a helyi és regionális szintű felkészültség formálásához.

Az útmutató gyakorlati információkat, egyfajta szakmai keretet és könnyen a helyi viszonyokra formálható, egyszerűen alkalmazható nemzetközi gyakorlati példákat, eszközöket és megoldásokat mutat be a vonatkozó fejlesztési prioritások intézkedéseinek előkészítéséhez és megvalósításához.

Az Interreg Europe program keretében megvalósuló GOCORE projekt olyan szakpolitikai keretet és tudásbázist biztosít, amely hatékonyan segíti a hazai településeket a helyi reziliencia, vagyis a változásokra való felkészültség és a környezeti, társadalmi és digitalizációs kihívásokhoz kapcsolódó alkalmazkodóképesség erősítése terén.

A projekt eredményei közvetlenül felhasználhatók a helyi és regionális szintű közösségfejlesztési, társadalmi felkészültséget erősítő és településfejlesztési stratégiák, valamint a helyi együttműködést, alkalmazkodóképességet és válságokra való felkészülést célzó programok megalapozásához és továbbfejlesztéséhez.

A dokumentum támogatja a közösségi felkészültséget és együttműködést erősítő szakpolitikai intézkedések beépítését a meglévő fejlesztési keretekbe, elősegítve az erős, alkalmazkodó helyi közösségek kialakulását és a hosszú távon fenntartható helyi fejlődést.

1. A közösségi reziliencia jelentősége Hajdú-Biharban

A közösségi reziliencia, vagyis **a helyi közösségek azon képessége, hogy alkalmazkodni tudjanak a változásokhoz, reagáljanak a váratlan helyzetekre és fenntartható módon fejlődjenek**, napjainkban kiemelt jelentőségűvé vált. Hajdú-Bihar megye társadalmi, gazdasági és infrastrukturális adottságai különösen indokolják a közösségek ellenálló képességének fejlesztését.

A térség gazdasági struktúrája, a városok és a kisebb települések közötti fejlettségi különbségek, az elvándorlás, a lakosság elöregedése és az alacsony iskolázottsági szint mind olyan tényezők, amelyek kihívást jelentenek a helyi közösségek stabilitása és fejlődése szempontjából.

Az **iskolázottság szintje** jelentősen befolyásolja a helyi közösségek felkészültségét. Az alacsonyabb képzettségi szintű településeken nehezebb az innováció, a tudásalapú kezdeményezések indítása, és csökken a helyiek képessége arra, hogy hatékonyan reagáljanak társadalmi és gazdasági változásokra.

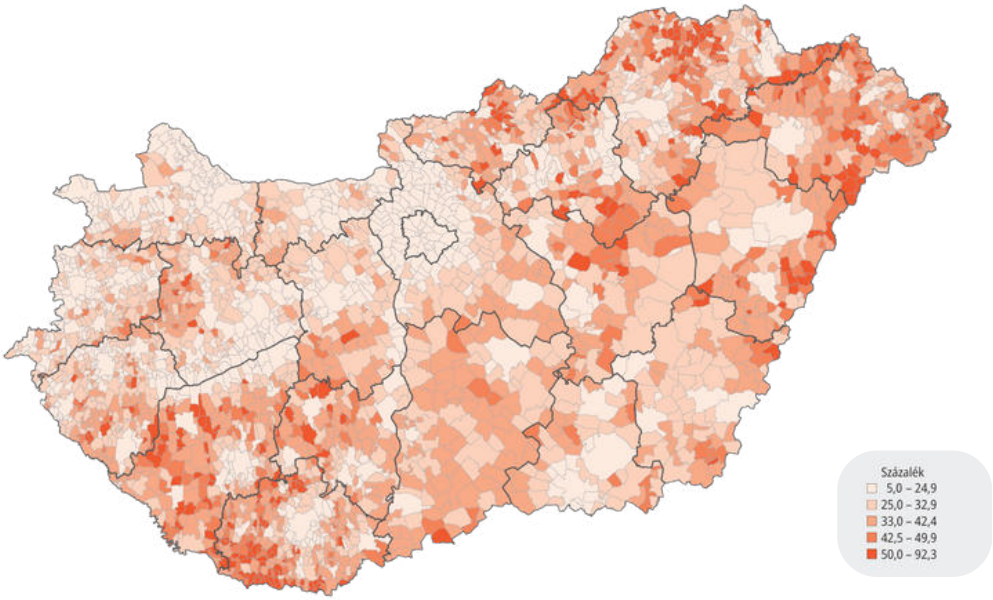

Legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya a 15 éves és annál idősebb népességben Magyarország településein, 2022 (Forrás: KSH- Népszámlálási Atlasz)

A **digitális készségek hiánya** szintén komoly korlátot jelent a modern társadalomban: az online ügyintézés, az információs és kommunikációs technológiák használata, valamint a digitális együttműködés képessége ma már alapvető feltétel a hatékony közösségi részvételhez és a helyi fejlesztési projektekben való részvételhez.

Összességében hazánkban a statisztikai adatok alapján az alapfokúnál magasabb szintű összesített digitális készségekkel rendelkező egyének lakosságszámhoz viszonyított aránya a városi (29%) és vidéki (14%) térségek közt még mindig számottevő eltérést mutat, illetve további, a digitális társadalmi fejlettséget érintő mutatók (forrás: KSH) is alacsonyabbak az országosnál, ami alapjaiban határozza meg a digitális lehetőségek kiaknázását:

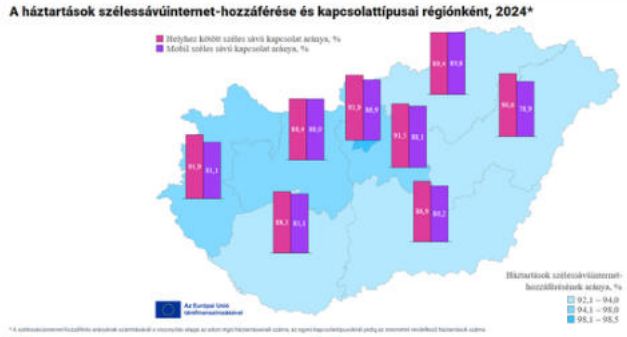

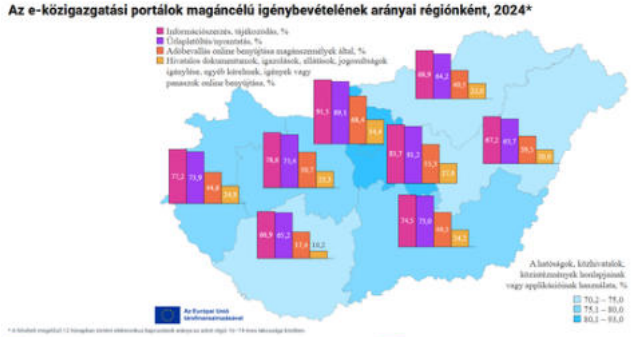

Hajdú-Biharban a kisebb településeken a digitális infrastruktúra és a lakosság digitális kompetenciái gyakran nem elegendőek ahhoz, hogy a közösségek teljes mértékben kihasználják az online lehetőségeket a tudásmegosztásban, a szerveződésben és az együttműködésben.

E nehézségekre reagálva csatlakozott a vármegye önkormányzata az Interreg Central Europe Program keretében megvalósuló "More than a village - Több mint egy falu" nemzetközi együttműködéshez, melynek központi témája az okostelepülések tematikus megoldásainak (agrár-élelmiszeripar, turizmus, vállalkozások támogatása) kölcsönös megismerése volt.

A projekt eredményeként egyrészt egy lakossági és vállalkozói szegmensben történő felmérést követően valósult meg az a mintaprojekt, amely három Hajdú-Bihar vármegyei településen – Ebesen, Bojton és Nádudvaron – tette lehetővé gyakorlatorientált készségfejlesztő alkalmak megvalósulását, különösen az 55 év felettiek és a kisvállalkozók, őstermelők számára, illetve mindenki számára elérhetővé vált az úgynevezett Szenior Pont – egy online alportál, amely a digitális világban való eligazodást segíti, főként az 55 év feletti vidéki lakosság és a kisvállalkozók számára.

Az **érdekérvényesítő képesség hiánya** szintén kihívás: a kisebb településeken és kevésbé fejlett közösségekben gyakran hiányzik a képesség arra, hogy a helyi szereplők hatékonyan képviseljék érdekeiket a döntéshozók felé, vagy érvényesítsék saját igényeiket a fejlesztési programokban. Ennek következtében a közösségek könnyen kiszorulhatnak a döntéshozatali folyamatokból, és a rendelkezésre álló források nem érik el a leginkább rászoruló területeket.

A közösségi reziliencia erősítésében kiemelkedő szerepe van a **bizalom**nak és az **együttműködés**nek. A helyi közösségek sikeressége szorosan összefügg azzal, hogy mennyire képesek a szereplők – önkormányzatok, civil szervezetek, gazdasági szereplők és lakosság – együttműködni, megosztani információikat és támogatni egymást. A magas bizalmi szint elősegíti a közös célok meghatározását, a problémák gyors felismerését és a hatékony közös cselekvést.

Hajdú-Bihar kisebb településein azonban gyakran tapasztalható, hogy a partnerségek nem kellően erősek, a lakosság és a helyi intézmények között gyenge a kommunikáció, ami lassítja az innovatív megoldások kialakulását és korlátozza a közösségek alkalmazkodóképességét. Az **együttműködés és a bizalom fejlesztése** így alapfeltétele annak, hogy a helyi közösségek képesek legyenek kihasználni a rendelkezésre álló lehetőségeket, reagálni a társadalmi-gazdasági kihívásokra, és proaktívan alakítani saját jövőjüket.

A közösségi reziliencia fejlesztése több szempontból is kiemelten fontos. Először is **erősíti a társadalmi kohéziót**: a bizalomra épülő partnerségek és a helyi együttműködések hozzájárulnak ahhoz, hogy a lakosság aktívan vegyen részt a helyi döntéshozatalban és a közös célok megvalósításában. Másodszor **növeli a gazdasági és társadalmi alkalmazkodóképességet**: a jól szervezett, összetartó közösségek gyorsabban reagálnak a munkaerőpiaci és technológiai változásokra, és hatékonyabban használják fel az erőforrásaikat. Harmadszor **elősegíti a fenntartható fejlődést:** a helyi erőforrások tudatosabb használata, az innovatív kezdeményezések támogatása, valamint a tudásmegosztás erősítése hozzájárul a hosszú távon stabil és élhető közösségek kialakításához.

Hajdú-Biharban a közösségi reziliencia növelése különösen fontos a **települések közötti fejlettségi különbségek mérséklésében**. A városok és a kisebb települések közötti együttműködés, a jó gyakorlatok átadása és a közös projektek támogatása lehetővé teszi, hogy a kisebb települések is részesüljenek a fejlesztési lehetőségekből, növelve ezzel a helyi lakosság életminőségét és a közösségek hosszú távú stabilitását.

A digitális kompetenciák fejlesztése, az iskolázottság növelése, az érdekérvényesítő képesség és az együttműködési készség erősítése lehetővé teszi, hogy **a közösségek aktív szereplőkké váljanak a helyi és regionális döntéshozatali folyamatokban, és hatékonyan tudják képviselni saját érdekeiket.**

2. Szakpolitikai áttekintés

A közösségi reziliencia az elmúlt évtizedben a szakpolitikai gondolkodás egyik kulcsfogalmává vált, mivel egyre nyilvánvalóbbá lett, hogy a társadalmi, gazdasági és környezeti kihívásokra adott válaszok hatékonysága **nagymértékben függ a helyi közösségek alkalmazkodóképességétől**.

A közösségi reziliencia olyan **összetett képesség**et jelent, amelynek révén egy közösség nemcsak ellenáll az előre nem látható válsághelyzeteknek, váratlan események – például gazdasági válságoknak, természeti katasztrófáknak, járványoknak vagy demográfiai változásoknak –, hanem képes tanulni ezekből, alkalmazkodni hozzájuk, és hosszabb távon megerősödve működni tovább.

Ez a megközelítés túlmutat az egyéni szinten értelmezett ellenálló képességen, és magában foglalja az **intézményi működés, a társadalmi együttműködés, a gazdasági szerkezet és a helyi erőforrás-hasznosítás rugalmasságát** is.

Az Európai Unió szakpolitikáiban a reziliencia **fokozatosan horizontális elvvé vált**. Az EU reziliencia-felfogása szorosan kapcsolódik a gazdasági, társadalmi és területi kohézió céljához: abból indul ki, hogy a fejlettebb és kevésbé fejlett térségek közötti különbségek csökkentése, valamint a helyi közösségek megerősítése nélkül az Unió egésze is sérülékenyebb marad. Ennek megfelelően a reziliencia **nem önálló szakpolitikai területként, hanem több ágazati politika metszéspontjában** jelenik meg, különösen a kohéziós politikában, a klímapolitikában, a digitális átállásban és a társadalmi befogadást célzó intézkedésekben. A vidékfejlesztés kereteit megfogalmazó "Hosszú távú jövőkép az EU vidéki térségei számára – az erősebb, összekapcsolt, ellenálló és virágzó vidéki térségek felé 2040-ig" stratégia a vidéki térségek gazdasági, társadalmi, környezeti és intézményi ellenálló képességének megerősítését tűzi ki célul.

Az EU jogi és pénzügyi eszközrendszere is ezt az integrált megközelítést tükrözi. A 2021–2027-es költségvetési időszak kohéziós politikája – az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap Plusz és más alapok révén – olyan beruházásokat és reformokat támogat, amelyek egyszerre járulnak hozzá a gazdasági versenyképességhez, a társadalmi kohézióhoz és a környezeti fenntarthatósághoz.

Ezek a beavatkozások közvetlenül erősítik a közösségi rezilienciát azáltal, hogy fejlesztik a helyi gazdaságot, javítják a közszolgáltatások minőségét, növelik a foglalkoztathatóságot és ösztönzik a közösségi együttműködést. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz bevezetése tovább erősítette ezt a szemléletet, hiszen a válság utáni helyreállítást kifejezetten olyan reformokhoz és beruházásokhoz köti, amelyek növelik a tagállamok és régiók hosszú távú alkalmazkodóképességét.

A magyar szakpolitikai és jogszabályi környezet szorosan illeszkedik ezekhez az uniós irányokhoz. A területfejlesztés hazai jogi keretei meghatározzák a fejlesztési tervezés szintjeit, szereplőit és eszközeit, és kiemelt szerepet tulajdonítanak a területi különbségek mérséklésének, valamint a helyi adottságokra épülő fejlődésnek. A jogszabályi háttér hangsúlyozza a partnerség elvét, vagyis azt, hogy az állami, önkormányzati, gazdasági és civil szereplők együttműködése nélkül nem valósítható meg hatékony területfejlesztés. Ez a megközelítés közvetlenül kapcsolódik a közösségi reziliencia fogalmához, hiszen **a helyi szereplők bevonása erősíti a közösségi kohéziót, növeli a döntések legitimitását, és javítja a fejlesztések fenntarthatóságát.**

Magyarország 2021–2027 közötti uniós partnerségi megállapodása szintén olyan célokat fogalmaz meg, amelyek a közösségi reziliencia erősítését szolgálják, még ha nem is mindig ezen a kifejezésen keresztül. A dokumentum középpontjában a versenyképesebb és intelligensebb gazdaság, a zöldebb és ellenállóbb infrastruktúra, valamint a társadalmilag befogadóbb fejlődés áll. Ezek a prioritások együttesen hozzájárulnak ahhoz, hogy a **helyi közösségek jobban felkészüljenek** a gazdasági és társadalmi változásokra, valamint a környezeti kockázatokra. A reziliencia így a hazai szakpolitikában beépített célként jelenik meg, amely a területfejlesztési programokban és ágazati stratégiákban konkretizálódik.

Hajdú-Bihar vármegye területfejlesztési programja jól példázza azt, miként fordíthatók le az uniós és országos célkitűzések helyi szintre. A fejlesztési prioritások között hangsúlyos szerepet kap a gazdasági szerkezet megerősítése és diverzifikálása, különösen a helyi vállalkozások támogatása és az innováció ösztönzése révén. Ez a **gazdasági reziliencia alapja**, mivel csökkenti a térség kiszolgáltatottságát egyetlen ágazattól vagy külső piaci sokktól. Emellett a program kiemelt figyelmet fordít a humán erőforrás fejlesztésére, az oktatás és a képzés javítására, valamint a foglalkoztatási esélyek bővítésére, amelyek a **társadalmi reziliencia** kulcstényezői.

A területfejlesztési program további fontos eleme a környezeti és klímaadaptációs szempontok integrálása. Hajdú-Bihar megye jelentős mezőgazdasági területekkel rendelkezik, ezért különösen érzékeny az éghajlatváltozás hatásaira, például az aszályokra vagy a szélsőséges időjárási eseményekre. A program olyan beavatkozásokat irányoz elő, amelyek a vízgazdálkodás javításán, a természeti erőforrások fenntartható használatán és a zöld infrastruktúra fejlesztésén keresztül növelik a térség alkalmazkodóképességét. Ezek az intézkedések nemcsak környezeti, hanem társadalmi és gazdasági szempontból is hozzájárulnak a **közösségi reziliencia** erősítéséhez.

Külön említést érdemel a **közösségi részvétel és a helyi együttműködések ösztönzése.** A civil szervezetek, helyi közösségek és önkormányzatok bevonása a tervezésbe és a megvalósításba elősegíti a társadalmi kohéziót és a közös problémamegoldást. Ez a „puha” tényező gyakran kevésbé látványos, mint az infrastrukturális beruházások, mégis alapvető jelentőségű a hosszú távú reziliencia szempontjából.

3. Mitől erős egy közösség?

Egy erős, reziliens közösség tudatos, egészséges, összetartó, önkéntes aktivitással élő, gazdaságilag stabil, jól ellátott, fenntarthatóan gazdálkodó és más közösségekkel is kapcsolatban álló, amely képes alkalmazkodni a kihívásokhoz és megerősödve túlélni a nehézségeket:

A **települési önkormányzat kiemelt szerep**et játszik a közösségi reziliencia kialakításában és erősítésében, mivel közvetlenül felelős a helyi közszolgáltatások biztosításáért és az infrastruktúra működtetéséért. A jól karbantartott utak, közművek, közlekedési és egészségügyi szolgáltatások, valamint az oktatási és szociális intézmények biztosítják, hogy a közösség képes legyen alkalmazkodni a váratlan kihívásokhoz, legyen szó természeti katasztrófákról, gazdasági nehézségekről vagy társadalmi változásokról.

Az önkormányzat a társadalmi kohézió erősítésében is kulcsszerepet játszik: a közösségi programok szervezésével, a civil szervezetekkel való együttműködéssel és az önkéntes tevékenységek támogatásával ösztönzi az együttműködést, a bizalmat és a problémamegoldó készséget a lakosok között. Ezáltal nemcsak a közösség ellenállóképessége nő, hanem a helyi döntések elfogadottsága és a fejlesztések fenntarthatósága is javul.

Emellett az önkormányzat gazdasági és környezeti stratégiái révén is hozzájárul a reziliencia hosszú távú fenntartásához. A helyi gazdaság fejlesztése, a munkahelyteremtés, a vállalkozások támogatása és a természeti erőforrások fenntartható kezelése mind növelik a közösség alkalmazkodóképességét.

Tudás és információ

- A reziliens közösség tájékozott, ismeri saját erőforrásait, lehetőségeit és kockázatait.
- Képes gyorsan reagálni váratlan eseményekre, mert hozzáfér a szükséges információkhoz.

Egészség és jólét

- Az egészséges közösség tagjai fizikailag és mentálisan is képesek megbirkózni a nehézségekkel.
- A jó egészségügyi, szociális és oktatási szolgáltatások alapvető stabilitást biztosítanak.

Társadalmi kohézió

- A reziliens közösséget összetartó kapcsolatok és bizalom jellemzik.
- A tagok támogatják egymást, és képesek közösen megoldani problémákat.

Gazdasági lehetőségek

- Erős közösségben van munka, jövedelemforrás és fejlődési lehetőség mindenki számára.
- A gazdasági stabilitás csökkenti a sebezhetőséget és növeli a hosszú távú alkalmazkodóképességet.

Infrastruktúra és szolgáltatások

- A közösség hozzáférhető és jól karbantartott infrastruktúrával és közszolgáltatásokkal rendelkezik (pl. közlekedés, víz-, energia- és egészségügyi szolgáltatások).
- Ez biztosítja, hogy a mindennapi működés ne álljon meg krízishelyzetben sem.

Természeti erőforrások kezelése

- A reziliens közösség fenntartható módon gazdálkodik természeti erőforrásaival, például vízzel, talajjal, zöldterületekkel.
- Képes alkalmazkodni a környezeti változásokhoz, pl. klímaváltozás hatásaihoz.

Kapcsolatok és hálózatok

- A közösség kapcsolódik más közösségekhez, intézményekhez és szervezetekhez, így erőforrásokat, támogatást és tudást tud mozgósítani.
- A jó hálózatok növelik a rugalmasságot és a gyors reagálást válság esetén.

4. Nemzetközi tapasztalatok a helyi fejlesztések szolgálatában: a GOCORE együttműködés eredményei

A vármegyei önkormányzat aktív részvétele az Interreg Europe keretében megvalósuló GOCORE projektben jól példázza, milyen szerepet tölthet be egy vármegyei önkormányzat a közösségi reziliencia erősítésében.

A GOCORE projekt célja, hogy a vidéki és perifériku régiók – jellemzően alacsonyabb népességű, szétszórtabb erőforrásokkal rendelkező térségek – növeljék és erősítsék kapacitásaikat a közösségi szereplők fejlesztéspolitikai döntésekbe való aktív bevonására és felhatalmazására, ami kulcsfontosságú a helyi közösségek ellenálló képességének erősítésében.

A projekt keretében az önkormányzat olyan jó gyakorlatok és mechanizmusok cseréjében vesz és vett részt, amelyek segítik a lakosság, civil szervezetek és kisvállalkozások aktív partnerségét a területfejlesztési és regionális szakpolitikai folyamatokban. Ez nemcsak a helyi érdekek jobb érvényesítését támogatja, hanem elősegíti, hogy a közösség saját problémái megoldásában és a fejlődési lehetőségek kihasználásában is **aktív szereplővé váljon**.

A Hajdú-Biharban rendezett számos regionális szakmai eseményen például a résztvevők kiemelten foglalkoztak azzal, hogy a kommunikáció és a közösségi kezdeményezések támogatása milyen módon járul hozzá a közösségi reziliencia növekedéséhez.

A partneri találkozók és magas szintű szakértői értékelések rámutattak: az úgynevezett grassroots (alulról jövő, helyi közösségi) kezdeményezések támogatása, a hatékony kommunikáció és a közösségi szereplők felhatalmazása döntő tényezők abban, hogy a közösségek képesek legyenek alkalmazkodni például a változásokhoz, váratlan helyzetekhez.

A projekt egyaránt ösztönzi az interaktív műhelymunkákat és tapasztalatcseréket, amelyek során a helyi szereplők új részvételi formákat ismerhetnek meg, és olyan eszközöket sajátíthatnak el, amelyek segítik a közösségi bevonás és társadalmi együttműködés erősítését.

Mindez azt szolgálja, hogy a közösségi reziliencia **ne csupán elméleti cél legyen, hanem a gyakorlatban is megvalósuló, a helyi életben érzékelhető tényező az önkormányzati fejlesztési stratégiákban**.

5. Nemzetközi és hazai példatár – fókuszban a jó gyakorlatok

A nemzetközi és hazai jó gyakorlatokat bemutató példatár hatékony eszköz lehet a települések, közösségek és helyi intézmények számára abban, hogy bővítsék ismereteiket a közösségi reziliencia erősítésére alkalmas konkrét stratégiákról és működő megoldásokról.

A GOCORE – A közösségek ellenállóképességének szabályozása (Governing Community Resilience) projekt keretében összegyűjtött példák nemcsak elméleti információkat tartalmaznak, hanem olyan kipróbált módszereket is bemutatnak, amelyek segítségével a szereplők hatékonyabban tudnak reagálni a társadalmi, környezeti és gazdasági kihívásokra. A jó gyakorlatok rávilágítanak arra, hogy a közösségi részvétel, a partnerség és a helyi szereplők felhatalmazása nem csupán szakmai kifejezések, hanem gyakorlati építőelemek, amelyek növelik a közösségek alkalmazkodóképességét és együttműködési kapacitását.

A 2024. szeptember 17–19. között **Debrecenben zajló szakmai rendezvény** különösen fontos mérföldkő volt a projektben, mivel nemzetközi szakértők és helyi érintettek közösen fogalmaztak meg ajánlásokat a térségi helyzet javítása érdekében.

A szakértők kiemelték, hogy a hatékony kommunikáció és a közösségi szereplők felhatalmazása kulcsfontosságú tényezők a közösségi reziliencia erősítésében. Rámutattak arra is, hogy a **helyi önkormányzatoknak ösztönözniük kell** interaktív műhelymunkák, közös ismeretszerzést biztosító alkalmak és célzott kommunikációs csatornák kialakítását, amelyek révén a lakosok nagyobb mértékben vehetnek részt a döntéshozatali folyamatokban. A rendezvényt követően a nemzetközi szakértők egy összesített ajánlást készítettek, mely egy következő fejezetben kerül bemutatásra.

A nemzetközi jó gyakorlatok lehetőséget teremtenek arra, hogy a hazai érintettek megismerjék más térségek sikeres megközelítéseit – például a klímaadaptációt, társadalmi összefogást, digitális és gazdasági kezdeményezések erősítését célzó modelleket – és azokat a **helyi sajátosságokhoz igazítva adaptálják**.

A hazai példák, különösen a GOCORE projekt keretében szervezett tapasztalatcserék és szakmai munkák során bemutatott kezdeményezések, kézzelfogható bizonyítékot szolgáltatnak arra, hogy a közösségi reziliencia növelése Magyarországon, így Hajdú-Bihar településein is megvalósítható. Az ilyen rendszerezett példatár segíti az önkormányzati és intézményi döntéshozókat abban, hogy ne csak elméleti modellekre, hanem már kipróbált, értékelt megoldásokra támaszkodó, reális célkitűzéseket és fenntartható intézkedéseket határozzanak meg.

Az összegyűjtött szakmai források egy része angol nyelven érhető el. Tudjuk, hogy ez időnként kihívást jelenthet, ezért az angol anyagok használatához az alábbi egyszerű fordítási lehetőségeket javasoljuk:

- böngészőbe épített fordítás (Chrome, Edge), teljes weboldalak gyors fordításához;
- online fordítóeszközök, mint a DeepL vagy a Google Fordító, szövegrészek vagy dokumentumok fordítására;
- PDF-ek esetén a szöveg kimásolása és külön fordítása.

A fordítások elsősorban tájékozódási célokat szolgálnak; szakmai vagy jogi értelmezés esetén az eredeti szöveg az irányadó.

Tudástár

GOCORE projekt tudástára

Releváns nemzetközi projektek gyűjteménye (angol)

Gyakorlati útmutatók magyar nyelven

Angol nyelvű útmutatások, szakmai tartalmak, háttéranyagok

GOCORE projekt tudástára

Jó gyakorlatok

Falukoordinátorok szerepe (Hollandia)

Mi ez?

Több önkormányzat falu-koordinátorokat (village coordinators) nevezett ki, hogy javítsák a kapcsolatot a településeken élő lakosokkal és az ott működő önkéntes szervezetekkel. A települések összevonása és méretnövekedése miatt sok helyen attól tartanak, hogy a lakosság részvétele és az önkormányzattal való elégedettsége csökken, erre ad közvetlen, emberközeli választ a koordinátori szerep. A koordinátorok helyi, könnyen elérhető kapcsolattartó pontként működnek: összegyűjtik a panaszokat, ötleteket és javaslatokat, és eljuttatják azokat a megfelelő önkormányzati osztályokhoz. Emellett segítik az állampolgári kezdeményezések összehangolását az önkormányzati feladatokkal, feltérképezik a helyi társadalmi kérdéseket, és ösztönzik a lakosokat és a hivatali munkatársakat a közös megoldáskeresésre. Rendszeres jelenlétük miatt jól ismerik a falvak problémáit és lehetőségeit, ezt a tudást beviszik az önkormányzati szervezetbe, így a döntések naprakész információkra épülhetnek. Kapcsolati hálójuk révén pedig embereket és szervezeteket kötnek össze, hogy tapasztalatot, tudást és jó gyakorlatokat osszanak meg egymással.

Eredmény

Bár még nem készült hivatalos, kvantitatív kutatás a falu-koordinátorok hatékonyságáról vagy fogadtatásáról, a minőségi visszajelzések alapján a falvak és kerületek nagy elégedettséggel nyilatkoznak róluk. Kiemelték a koordinátorokhoz fűződő állandó személyes kapcsolatot, az egyszerű elérhetőséget, a rövid ügyintézési láncokat és a valódi támogatást, amelyet nyújtanak. A bizalom kialakulását segíti, hogy a koordinátor „ismeri az embereket”, rendszeresen jelen van a közösségekben, és elérhető – akár az esti órákban is. Mindez erősíti a lakossági részvételt, a közösségi aktivitást, és hozzájárul a döntések társadalmi elfogadottságához is. A rendszer egyensúlyt teremt a formális önkormányzati struktúrák és a közösségi igények között.

Erőforrás

A falu-koordinátorokat az önkormányzat foglalkoztatja és fizeti. A finanszírozás teljes egészében közpénzből történik. Az egyes önkormányzatok között eltérés mutatkozik abban, hogy egy-egy koordinátor hány településért felelős, de átlagosan egy főállású koordinátor körülbelül tíz falut vagy kerületet lát el. A legfőbb „erőforrás” magában a koordinátor személyében rejlik: fontos a kapcsolatteremtő készség, helyismeret, rugalmasság és elérhetőség.

Alkalmazhatóság

A falu-koordinátor modell más régiókban is hasznos lehet ott, ahol gond a lakosság elidegenedése vagy az önkormányzattól való távolság. A siker kulcsa a személyes, folyamatos kapcsolat: az emberek tudják, kihez fordulhatnak, ami erősíti a bizalmat. Fontos az elérhetőség és rugalmasság is: a koordinátorok nemcsak munkaidőben, hanem közösségi programokon is jelen vannak, és informális, gyors csatornákon segítik az információáramlást, akár kényes ügyekben is. A modell tanulsága, hogy a bizalom idővel épül: rendszeres jelenlét, hiteles kommunikáció és folyamatos egyeztetés mellett nő a közösségi kötődés és a részvétel.

https://www.noardeast-fryslan.nl/de-dorpen-en-wijkencoordinator

Támogatási program - Iepen Mienskipsfûns (Hollandia)

Mi ez?

Az Iepen Mienskipsfûns támogatási rendszer (IMF) a hollandiai Fryslân tartományban indult, hogy egyszerűsítse és egységesítse a korábban széttagolt, kisebb támogatási alapokat. Az új rendszerben a helyi lakosok és nonprofit szervezetek egy egységes, könnyen kezelhető pályázaton keresztül kérhetnek támogatást közösségi kezdeményezéseikhez. A tartomány öt régióra oszlik, és mindegyik régió lakosságarányosan részesül az éves keretből. A pályázat évente kétszer nyílik meg, és a projektek a költségvetésük legfeljebb 30%-ára pályázhatnak, maximum 50 000 euróig. Új elem a regionális tanácsadók szerepe, akik már a benyújtás előtt segítik az ötletek és pályázatok fejlesztését, míg a végső döntést helyi lakosokból álló bizottságok hozzák meg, hogy a támogatások valóban a helyi igényekhez igazodjanak.

Eredmény

A támogatási rendszer működésének hatékonyságát jól mutatják az eddigi eredmények. Az IMF évente több mint 600 pályázatot fogad, és minden befektetett 1 euró hozzávetőlegesen 5 euró értékű társadalmi hasznot termel. A megvalósított projektekben az elmúlt négy év során összesen több mint 250 000 óra önkéntes munkát végeztek el a résztvevők, ami jelentős közösségi elköteleződésre és társadalmi tőkére utal. A regionális tanácsadó testületek nemcsak hatékonyan működnek, hanem szerepük túl is mutat a döntéshozatalon: a testületi tagok IMF-nagykövetként tevékenykednek, és közvetítőként erősítik a kapcsolatot a helyi közösségek és az intézményes támogatási rendszer között. A pénzügyi elszámolás egyszerű és a bizalmi elven alapul, ami elősegíti a gyors és átlátható működést.

Erőforrás

A támogatási rendszer fenntartásához évente 2,5 millió eurót osztanak szét az öt régió között. A projektek két kategóriába sorolhatók: a kis projektek legfeljebb 10 000 euróra pályázhatnak, míg a nagy projektek 10 001 és 50 000 euró közötti összegeket igényelhetnek. Az IMF a projekt összköltségének legfeljebb 30%-át biztosítja. A négy év alatt összesen 4 millió euró került kiosztásra különböző közösségi kezdeményezésekre. Emellett a rendszer működtetéséhez szükségesek a regionális tanácsadók díjazása, a tanácsadó bizottságok koordinációja, valamint a technikai és kommunikációs infrastruktúra biztosítása.

Alkalmazhatóság

Az IMF modellje más régiókban is jól adaptálható, főleg ott, ahol cél a lakossági kezdeményezések támogatása, a közösségek erősítése és az adminisztráció egyszerűsítése. Könnyen átvehető elemei a regionális tanácsadók rendszere (közvetlen segítség a pályázóknak), a helyi lakosokból álló bizottságok átlátható döntéshozatala, az integrált támogatási forma (több terület egy rendszerben) és a folyamatos fejlesztést lehetővé tevő „learning by doing" szemlélet. A tapasztalatok szerint a siker kulcsa a közösségi bevonás, az egyszerű feltételek és a folyamatos tanácsadás – ezek máshol is jól működő alapelvek a fenntartható, befogadó helyi fejlődéshez.

https://www.youtube.com/watch?v=4NPj5YRdpIg

Úti cél: Wolvega (Hollandia)

Mi ez?

A Bestemming Wolvega projekt a délkelet-frízföldi Regio Deal együttműködés részeként valósul meg, több önkormányzat, Fryslân tartomány és a vízügyi hatóság részvételével. Célja a helyi állampolgári kezdeményezések ösztönzése, különösen Wolvegában, amely a Weststellingwerf önkormányzat legnagyobb települése, több mint 13 000 lakossal. Míg a kisebb falvakban erősebb a közösségi élet, Wolvegában gyengébb a társadalmi kohézió, kevés a lakossági kezdeményezés és hiányzik a közösségi képviselet. A projekt ezért a társadalmi struktúrák erősítésére törekszik úgy, hogy a kezdeményezést a helyiek kezébe adja, és közösségi hálózatokat épít. Az emberközpontú tervezés módszerét három szakaszban alkalmazza: hallgatás – alkotás – megvalósítás; a most bemutatott első fázis a lakosok meghallgatására, bevonására és a valós igények feltárására fókuszált.

Eredmény

A projekt első szakasza 2023 márciusában zárult, és kiemelkedő lakossági részvételt hozott: 1700 embert személyesen kérdeztek meg, 500 fő pedig kérdőívet töltött ki (kb. 17% válaszadási arány). A visszajelzésekből „építőkövek" (Találkozás, Kapcsolódás, Bizalom, Cselekvés) és 6 persona-típus készült, amelyek a további tervezést segítik. Az elemzés két fő igényt emelt ki: hely (találkozási pontok, központi vagy több kisebb) és személy (kulcsszereplők, akikhez fordulni lehet). A konkrét tervek ezek mentén formálódtak: koordinátor kinevezése a találkozási helyekhez, körzeti kapcsolattartók, központi és helyi találkozási pontok, valamint egy mozgó ifjúsági helyszín létrehozása. Az eredményeket több fórumon is bemutatták és tesztelték: lakossági fórumokon, önkormányzati üléseken és a közösség által szervezett Wolvest fesztiválon.

Erőforrás

A projekt első szakaszában nemcsak kérdőívekkel és háttérkutatással dolgoztak, hanem kreatív, játékos módon is gyűjtöttek visszajelzéseket: beszélgettek piacokon, sportpályákon és iskolákban, illetve „buurtbakkies" (közösségi teázások) keretében is. Ünnepekhez kapcsolódó akciókat is szerveztek (pl. karácsonyi, Valentin-napi üdvözlőlapos megkeresések), és kisebb támogatásokkal ösztönözték a lakossági kezdeményezéseket.Külön figyelmet kaptak az arculati elemek: saját logót és weboldalt hoztak létre, tudatosan eltávolodva az önkormányzati sablonoktól, hogy függetlenebb, őszinte párbeszédet teremtsenek. A kommunikáció fő csatornái a Facebook, az Instagram és egy külön hírlevél voltak. A csapat több terület szakembereiből állt (közösségszervezők, ifjúsági munkások, önkéntes koordinátorok, projektvezető, kommunikációs szakember), és az önkormányzat munkatársai is részt vettek a munkában.

Alkalmazhatóság

A Bestemming Wolvega első fázisa már önmagában is erős alapot teremtett: a lakosok bevonásával és valódi meghallgatásával elindította a közösségi aktivizálódást. A fő tanulság, hogy nem mindegy, hogyan hallgatunk: ha őszinte figyelem és válaszkészség van mögötte, akkor már az elején megjelenik a bizalom és a részvételi kedv. A folytatáshoz viszont fontos a lendület fenntartása: a tervek konkretizálása és a rugalmas önkormányzati döntéshozatal nélkül könnyen megtorpan a folyamat. Wolvegában kihívást jelentett az is, hogy a városrendezési elképzelések (pl. központi találkozóhely) más fejlesztésekkel ütközhetnek. A projekt jelenleg eseti finanszírozásból működik, ezért a hosszú távú szerepek és struktúrák fenntartásához további forrásokra van szükség. Ennek ellenére a módszertan — őszinte érdeklődés, lakossági fókusz, játékos-kreatív eszközök — jól átvehető más városokban is.

https://www.weststellingwerf.nl/bestemming-wolvega

DOM Frízföld (Hollandia)

Mi ez?

A DOM (Dorpsontwikkelingsmaatschappij) egy több mint tíz éve működő módszer, amelynek célja, hogy a frízföldi falvak és az önkormányzatok egyenrangú, strukturált és hatékony módon működjenek együtt a helyi életminőség javítása érdekében. A DOM különösen hasznos ott, ahol a falu és az önkormányzat közötti párbeszéd nehezen indul el, vagy összetett problémák és sok szereplő van jelen. A folyamat kulcsszereplője egy független összekötő, aki képes motiválni, aktivizálni, valamint koordinálni az érdekelt felek közötti együttműködést. A DOM módszer lehetővé teszi a közös gondolkodást, a falvak hosszú távú fejlődési irányainak meghatározását, és konkrét közösségi fejlesztések megvalósítását. A módszer alapja az, hogy a fejlesztés helyben, a faluban történik, az ott élők és az önkormányzat közös munkájával, ahol minden félnek van szerepe és felelőssége.

Eredmény

A DOM módszer alkalmazásának eredményeként számos faluban sikerült konkrét fejlesztéseket és pozitív változásokat elérni. Például Holwert, Peazens-Moddergat, Mitselwier és Ie falvakban védett lakóépületeket újítottak fel. Jistrumban egy új multifunkcionális közösségi központ létrehozásáról született döntés, míg Aldeboarn faluban 15–20 fejlesztési elképzelés összehangolásával közös jövőképet alkottak, melynek első elemeként megújul a falu főtere. Moarre-Ljussens településén pedig egy régi tejüzem új funkciót kapott, és boutique hotelt, vendégházat és múzeumot alakítottak ki benne. Ezek a példák nemcsak fizikai fejlesztéseket jelentenek, hanem a lakosság és az önkormányzat közötti kapcsolatok elmélyítését, a kölcsönös megértés javulását és hosszú távon egy élhetőbb, közösségibb környezet kialakulását is eredményezték.

Erőforrás

A DOM módszerhez tartományi és önkormányzati források állnak rendelkezésre. A frízföldi tartomány projektalapú támogatást nyújt, projektenként 22 500 euró összegben, míg az érintett önkormányzattól elvárt minimum társfinanszírozás 17 500 euró. A keret egy része külső szakértőkre, más része a független összekötő díjazására fordítható. A folyamat mindig a faluban zajlik, a helyi közösség aktív részvételével, az önkormányzat pedig partnerként kapcsolódik be. Kulcsszereplő az önkormányzati belső koordinátor is, aki biztosítja a hivatali támogatást, miközben a tartomány inkább a háttérből segít, és főként tartalmi kérdésekben szól bele. A sikerhez szükséges a politikai támogatás, valamint az is, hogy a helyiekben legyen valódi igény egy probléma megoldására vagy egy lehetőség kihasználására.

Alkalmazhatóság

A DOM módszer egyik nagy előnye, hogy rugalmasan alkalmazkodik a helyi igényekhez, miközben egy jól felépített együttműködési keretet ad. A tapasztalatok szerint kulcsfontosságú az előkészítő szakasz: időt kell szánni a közös megértésre (mi történik a faluban, milyen kihívások és lehetőségek vannak, és van-e valódi elköteleződés). Ebben a fázisban a független összekötő segít kezelni a feszültségeket és elakadásokat. A módszer más régiókban is jól működhet, ahol cél a közösségek megerősítése, a lakosság bevonása és jövőbiztos fejlesztések elindítása. A DOM értéke abban áll, hogy a párbeszédből kézzelfogható eredményeket épít, és valódi beleszólást ad a helyieknek a saját jövőjük alakításába.

http://www.wijzijndom.frl/

Burgum-West közös alkotás (Hollandia)

Mi ez?

2021 tavaszán a burgumi önkormányzat úgy döntött, hogy új alapokra helyezi a Burgum-West jövőképének kialakítását. Mivel korábban többször sem sikerült olyan önkormányzati koncepciót készíteni, amit mindenki elfogad, ezúttal a kezdeményezést a lakosság kezébe adták. Az önkormányzat kijelölte a keretrendszert, de a tartalmat már a helyi szereplők alakították ki közösen. A cél egy olyan, széles körű támogatottságot élvező elképzelés megalkotása volt, amelyhez minden érintett hozzászólhatott, megoszthatta elképzeléseit, és részt vehetett a döntési folyamatban. Az egész folyamat egyfajta szemléletváltást tükrözött: a felülről lefelé történő irányítás helyett a közös gondolkodásra, együttműködésre és társadalmi párbeszédre helyezte a hangsúlyt.

Eredmény

A folyamat legfontosabb eredménye egy mindenki által elfogadható jövőkép megalkotása volt Burgum-West területére. A lakossági együttműködés és az intenzív párbeszéd következtében nemcsak konkrét elképzelések születtek, hanem jelentősen javult a kapcsolat az önkormányzat és a helyi közösség között is. A résztvevők – beleértve olyanokat is, akik korábban konfliktusban álltak egymással – képesek voltak konstruktív módon együttműködni. Az önkormányzat elkötelezte magát a jövőkép megvalósítása mellett, és a sikeres első esemény után egy második, végrehajtási tervet célzó co-creációs napot is szerveznek. A folyamat kézzelfogható hozadéka tehát nemcsak a tartalmi koncepció, hanem egy bizalomra épülő, aktívabb és elkötelezettebb közösség is lett, amely nyitott a további együttműködésre.

Erőforrás

A sikerhez nem elsősorban pénzre, hanem emberi és szervezési erőforrásokra volt szükség. Az önkormányzat kijelölte a kereteket (pl. költségsemlegesség, jogszabályok betartása, új lakóterületek kizárása), majd független facilitátorokat bízott meg a folyamat megszervezésével és levezetésével. Ők készítették fel a résztvevőket, biztosították a helyszínt és feltételeket, strukturálták a párbeszédet, és külön figyeltek a „csendes többség" bevonására, hogy mindenki biztonságosan elmondhassa a véleményét. A döntéseket témaszakértők (pl. biodiverzitás, vízminőség, közlekedés) is segítették. A facilitátoroknál fontos szempont volt a fríz nyelv is: vagy beszélték, vagy biztosították a fordítást. Összességében a folyamat alapos előkészítést, többoldalú támogatást és világos játékszabályokat igényelt.

Alkalmazhatóság

A burgumi gyakorlat jól példázza, hogyan lehet egy széles társadalmi egyeztetést úgy megszervezni, hogy valóban közösen elfogadott jövőkép szülessen. A fő tanulság az alapos előkészítés és a korai bevonás: a kereteket, a célt és a részvételi lehetőségeket világosan kellett kommunikálni, hogy mindenki hozzáférjen az információhoz. Az elköteleződést erősítette, hogy a résztvevők maguk alakíthatták a napirendet. A módszer kiválóan adaptálható más helyszíneken is, különösen ott, ahol cél a közösség bevonása, a társadalmi feszültségek oldása, vagy a közintézményekbe vetett bizalom helyreállítása. A példa azt is mutatja, hogy a közösen kialakított megoldások nemcsak jobbak lehetnek tartalmilag, hanem közösséget is építenek, kapcsolatokat teremtenek, és alapot adnak a további együttműködéshez.

https://www.datishelder.com/transformatie-sociaal-domein

Leeuwarden település közösségi alapja (Hollandia)

Mi ez?

A Mienskipsfonds Leeuwarden önkormányzatának 2014-ben létrehozott támogatási alapja, amely a helyi közösségi kezdeményezéseket ösztönzi. Célja, hogy a lakosok által kitalált és megvalósított projektek erősítsék a közösségi életet, a társadalmi részvételt és a települések élhetőségét. A pályázás tudatosan alacsony küszöbű: egyszerű űrlapokkal és világos szabályokkal bárki benyújthatja az ötletét. A projekteket egy független, nyolc helyi lakosból álló bizottság („Tafel van 8") értékeli. Feltétel, hogy a kezdeményezések közösségi alapúak legyenek, vagyis helyi igényekre válaszoljanak, és a lakosok által, a lakosok számára valósuljanak meg. Az alap nemcsak pénzt ad, hanem tudást, együttműködést és motivációt is mozgósít.

Eredmény

A Mienskipsfonds hatására Leeuwardenben és a környező falvakban sokféle értékes közösségi kezdeményezés valósult meg: a közösségek aktívabbá váltak, erősödött az összetartozás, és a lakosok megtapasztalták, hogy valóban alakíthatják a környezetüket. Az évek során például elindult egy fenntartható helyi termelői piac Easterlittens faluban, amely nemcsak a helyi gazdákat támogatja, hanem közösségi találkozóhelyként is működik. Oud Oost városrészben zeneórák indultak időseknek és fiataloknak, ahol korábbi zenészek önkéntesként oktatták a résztvevőket. Wergea faluban pedig a közösségi ház energetikai felújítását valósították meg részben önkéntesek közreműködésével, csökkentve az energiafogyasztást és biztosítva a közösségi élet fenntarthatóságát. A projektek sikerének kulcsa a helyiek önkéntes munkája és elkötelezettsége volt.

Erőforrás

A Mienskipsfonds 2024-től évi 300.000 eurós költségvetéssel működik, amelyből egy-egy kezdeményezés maximum 20.000 euró támogatást kaphat. A pénzügyi forráson túl azonban kulcsfontosságú az önkéntes munka, a helyi tudás, valamint a közösségi partnerségek (pl. falutanácsok, egyesületek, helyi alapítványok). Az egyszerű pályázati űrlapok és a havi elbírálási rendszer gyors és elérhető folyamatot biztosít. Továbbá a személyes kapcsolat az alap adminisztratív munkatársaival növeli a bizalmat, és segíti azokat is, akik nem jártasak a hivatalos ügyintézésben. Ez az átlátható, támogató háttér kiemelt szerepet játszik abban, hogy a lakosok merjenek pályázni és kezdeményezni.

Alkalmazhatóság

A Mienskipsfonds modellje más önkormányzatoknál, kistelepüléseken vagy városrészekben is jól működhet, ahol cél a közösségek aktivizálása és az alulról jövő ötletek támogatása. A siker alapfeltétele egy világos, átlátható pályázati keret, helyi bírálók bevonása, és a bürokrácia csökkentése. Emellett kulcsfontosságú, hogy a kezdeményezések valóban a lakosság igényeire épüljenek, és nyitottak legyenek mindenki számára. A modell különösen hatékony olyan közösségekben, ahol az emberek készek időt, energiát áldozni saját környezetük fejlesztésére, de ehhez anyagi vagy szervezési támogatásra van szükségük. A tapasztalatok szerint egy jól működő közösségi alap erősíti a helyi identitást, az önbizalmat és a társadalmi kohéziót, ezért széles körben alkalmazható közösségfejlesztési eszközként.

https://www.leeuwarden.nl/subsidies/subsidie-mienskipsfonds/

Ljussens falu közösségi kávézójának megmentéséről (Hollandia)

Mi ez?

Az északkelet-frízföldi Ljussens falujában a közösség példamutatóan mentett meg egy kulcsfontosságú találkozóhelyet: a helyi kávézót, amely bezárás előtt állt, pedig egy kis faluban az utolsó szolgáltatások egyikének számított. Hat barát úgy döntött, hogy nem hagyják elveszni: megvásárolták az épületet, majd teljesen felújították. Nem csak külső segítségre támaszkodtak: több forrásból, köztük a LEADER programból is pályáztak a költségek fedezésére. A kávézó ma önkéntesek által működtetett közösségi tér, amely szolgáltatást és aktív találkozóhelyet is biztosít, erősítve az életminőséget, a helyi identitást és a közösségi összetartozást.

Eredmény

A közösségi összefogás eredményeként Ljussens falva megőrzött egy fontos közösségi szolgáltatást, és ezzel együtt visszanyerte egy közösségi élet szempontjából kulcsfontosságú helyszínt. A kávézó mára újra élettel telt meg, rendszeres találkozók, események és társasági alkalmak színtere lett, amelyek segítik a lakosok közötti kapcsolatok elmélyülését. A közösségi tér működtetése önkéntes alapon történik, ami nemcsak a helyi részvételt erősíti, hanem növeli a lakók elkötelezettségét és felelősségérzetét is. A kávézó példája azt is bizonyítja, hogy helyi szinten is lehet fenntartható megoldásokat találni, ha a közösség hajlandó aktívan részt venni a saját jövője alakításában. A kezdeményezés emellett hozzájárult a falu pozitív megítéléséhez és külső figyelmet is kiváltott, inspirálva más vidéki közösségeket.

Erőforrás

A projekt sikeréhez többféle erőforrásra volt szükség. Először is, a hat helyi lakos személyes elköteleződése és pénzügyi hozzájárulása tette lehetővé a kávézó megvásárlását. A felújítás költségeinek jelentős részét támogatások fedezték, amelyek közül a LEADER program volt az egyik legfontosabb. Emellett helyi szponzorok, közösségi gyűjtések és önkéntes munka is hozzájárultak a megvalósításhoz. A beruházás nemcsak az épület fizikai állapotát javította, hanem technikai és üzemeltetési fejlesztéseket is tartalmazott, amelyek lehetővé tették, hogy a kávézó hosszú távon fenntarthatóan működjön. A humán erőforrás oldalról a helyi lakosok önkéntes munkája és közösségi lelkesedése volt az egyik legnagyobb érték, amely a kezdetektől fogva biztosította a projekt sikerét.

Alkalmazhatóság

A ljussensi kávézó megmentése jó példa arra, hogyan lehet helyben reagálni a vidéki szolgáltatások eltűnésére. A modell más kistelepüléseken is könnyen alkalmazható, főleg ott, ahol gyengül a közösségi infrastruktúra, és szükség van új találkozóhelyekre. A kulcs a helyi kezdeményezés és a belső erőforrások összekapcsolása külső támogatásokkal (pl. LEADER): nem mindig kell nagy állami beavatkozás, sokszor elég a közösségi akarat, kreativitás és a meglévő források okos használata. A projekt ráadásul nemcsak egy épületet mentett meg, hanem erősítette a helyi identitást, élhetőséget és társadalmi kohéziót is.

https://www.omropfryslan.nl/nl/nieuws/1232204/veel-dorpskroegen-verdwijnen-maar-ljussens-bracht-het-cafe-juist-bij-de-tijd

„Deelkasten” – szomszédsági megosztási szekrények (Hollandia)

Mi ez?

Hollandiában egyre nagyobb teret nyernek az olyan közösségi kezdeményezések, mint a „Deelkasten”, azaz szomszédsági megosztási szekrények. Ezek a nyilvánosan elérhető, gyakran egyszerű fa- vagy műanyag szekrények lehetővé teszik, hogy az emberek megosszák egymással a már nem használt, de jó állapotban lévő élelmiszereket, háztartási cikkeket, tisztálkodószereket, könyveket vagy akár játékokat. A szekrények köztereken, kertekben, közösségi házak mellett vagy falusi tereken találhatók, és bárki számára hozzáférhetők. Néhány közülük hűtőszekrényként is funkcionál, így romlandó termékek is biztonságosan elhelyezhetők. A kezdeményezés alapelve az egyszerűség és a közösségi szolidaritás: aki tud, ad, aki rászorul, vehet. Ezzel nemcsak a pazarlás csökkentése, hanem a társadalmi érzékenyítés és szomszédsági összetartás erősítése is cél.

Eredmény

A „Deelkasten” mozgalom az elmúlt években gyorsan terjedt Hollandiában, és mára számos városban és faluban működik ilyen szekrény – a legtöbb helyen teljes mértékben civil kezdeményezésként. Az online elérhető térkép (buurtkastjeskaart.nl) segítségével bárki megtalálhatja a hozzá legközelebbi szekrényt, vagy akár új helyszínt is regisztrálhat. A gyakorlat kézzelfogható társadalmi hatásokkal jár: enyhíti a szociális nehézségeket, segíti a nehéz helyzetben élő családokat, és lehetőséget ad az aktív közösségi részvételre. Az élelmiszerpazarlás mérséklésével hozzájárul a fenntartható életmód népszerűsítéséhez, miközben a lakók közötti kapcsolatok is erősödnek. A „Deelkasten” szimbolikus értékkel is bír: látható és elérhető formában jeleníti meg a bizalom, együttműködés és segítőkészség értékeit.

Erőforrás

A megosztási szekrények létrehozása rendkívül alacsony költségvetésből is megvalósítható. Egy egyszerű szekrény, egy kis kültéri védelem, esetenként egy hűtőszekrény elegendő a kezdéshez. A legtöbb esetben a helyi közösségek, önkéntesek vagy civil szervezetek vállalják a szekrények karbantartását, feltöltését és felügyeletét. A fenntartáshoz nincs szükség állandó személyzetre – a rendszer önszerveződő módon működik, és a lakosok közti bizalmon alapul. Fontos lehet egy kommunikációs kampány a kezdeményezés bemutatására, hogy minél többen ismerjék meg és használják a szekrényt. A megvalósítás sikerét segíti egy egyszerű online regisztrációs és térképes nyilvántartó rendszer, valamint a közösségi médián keresztüli tájékoztatás.

Alkalmazhatóság

A „Deelkasten” modell más városi és vidéki térségekben is könnyen alkalmazható, ahol cél a közösségek erősítése és a kölcsönös segítség ösztönzése. A kezdeményezés rugalmasan alakítható a helyi igényekhez: lehet csak élelmiszerre koncentráló szekrény, de működhet kifejezetten könyv- vagy játékmegosztásra fókuszáló formában is. Előnye, hogy nem igényel nagy beruházást vagy központi irányítást: alulról szerveződve is fenntartható, ha van elkötelezett helyi közösség. Különösen hasznos ott, ahol magas a rászorultság vagy kevés a helyi szolgáltatás. A koncepció nemcsak gyakorlati segítséget ad, hanem a közösségi kohézió modern eszköze is: erősíti az aktív részvételt és az egymás iránti felelősségvállalást.

https://buurtkastjeskaart.nl/

Falu- és körzetfejlesztési támogató rendszer (Hollandia)

Mi ez?

Hollandiában egy sokszereplős támogatási rendszer segíti, hogy városokban és falvakban élő lakosok könnyen elindíthassák saját kezdeményezéseiket (művészeti, sport-, közösségi vagy élhetőségi projektek). A rendszer két pillérre épül: egyrészt független szervezetek adnak szakmai támogatást, inspirációt és kapcsolatrendszert, másrészt az önkormányzatok falu- és körzetkoordinátorai segítik a megvalósítást és a bürokratikus akadályok kezelését. Ezek a közvetítő szereplők hidat képeznek az állampolgárok és a közigazgatás között, erősítik a részvételt és az átláthatóságot, és segítik, hogy a helyi igények a döntésekben is megjelenjenek. A cél egy alulról építkező, közösségi fejlődést támogató rendszer működtetése.

Eredmény

A holland rendszernek köszönhetően az elmúlt években több ezer helyi projekt valósult meg, amelyek javították az életminőséget, növelték a lakossági részvételt, és új lendületet adtak a falvak és kisebb városrészek társadalmi életének. A független támogató szervezetek (pl. Doarpswurk, Keunstwurk, Sport Fryslân) gyakorlati tudást, inspirációt és kapcsolatokat adnak, segítve az ötletek beágyazódását helyi és regionális szinten. Emellett a falu- és körzetkoordinátorok kulcsszereplők: összekötik az állampolgárokat az önkormányzati döntéshozókkal, követik a helyi folyamatokat, és támogatják a projektötletek adminisztratív és pénzügyi előkészítését. Ennek a hálózati háttérnek köszönhetően sokféle kezdeményezés jött létre – közösségi terek, művészeti fesztiválok, sportfejlesztések és zöld beruházások is.

Erőforrás

A rendszer sikeréhez stabil háttérszervezetekre és jól képzett szakemberekre van szükség. A független szervezetek működését jellemzően tartományi vagy regionális források és pályázatok finanszírozzák, és tanácsadással, projektmenedzsmenttel, pályázati segítséggel, közösségépítéssel és képzésekkel támogatják a helyi kezdeményezéseket. A falu- és körzetkoordinátorok az önkormányzat alkalmazottai: területspecifikusan dolgoznak, ismerik a helyi szereplőket és problémákat. Munkájukhoz helyi költségvetési forrás, digitális eszközök és adminisztratív háttér kell. A rendszer gerincét nemcsak a pénz, hanem a motivált, empatikus, jól tájékozott humán erőforrás adja.

Alkalmazhatóság

A holland modell más országokban is jól adaptálható, főleg ott, ahol cél a helyi közösségek megerősítése és a részvételi döntéshozatal. Lényege, hogy a lakosok ne csak kedvezményezettek, hanem aktív alakítói legyenek a fejlődésnek, miközben az alulról jövő kezdeményezések valódi szakmai és intézményi támogatást kapnak. A sikeres átvételhez nyitott önkormányzati hozzáállás kell, illetve olyan civil és szakmai szervezetek bevonása, amelyek független, hiteles partnerei a közösségeknek. Hosszú távon ez a struktúra élhetőbb, fenntarthatóbb és összetartóbb településekhez vezethet vidéken és városban egyaránt.

https://www.doarpswurk.frl/
https://keunstwurk.nl/
https://sportfryslan.nl/

Faluközösség – Mols fejlesztés alatt (Dánia)

Mi ez?

A dániai Mols-félsziget a Syddjurs önkormányzatban található, 260 km²-es terület, 24 kisebb faluból áll, összesen kb. 3 899 lakossal. A legnagyobb település Knebel (kb. 600 fő), itt vannak a közszolgáltatások is. 2015-ben a közösségen belül feszültséget okozott az önkormányzat azon szándéka, hogy bezárja a helyi iskolát vagy lecsökkenti az osztályok számát. Ebben a kritikus helyzetben Mols csatlakozott a „Cluster Village" projekthez, amelyet a DGI és a Realdania indított el országos szinten, és így a térség egyike lett az öt pilotterületnek. A program célja közösségi részvétellel egységes jövőkép kialakítása, a falvak közötti együttműködés erősítése és a helyi fejlesztések támogatása volt. Bár a projekt hivatalosan 2017-ben zárult, a munka folytatódott: ennek legújabb eredménye a Molsværket közösségi találkozóhely, amely 2021–2024 között valósult meg. A megvalósítás alapítványi támogatásokból, helyi hozzájárulásokból és az önkormányzat részvételével történt.

Eredmény

A projekt megvalósítása látványos közösségi és demográfiai eredményeket hozott. Mols mára önálló „márkává" vált, egyre több kreatív vállalkozó és művész telepszik le itt, és nőtt az érdeklődés a régi házak és gazdaságok felújítása iránt. A térség népessége 2015 és 2024 között 3 779 főről 3 899-re nőtt, miközben különösen figyelemre méltó a kisgyermekek számának növekedése: a 0–6 éves korosztály létszáma 158-ról 229-re emelkedett. Bár az idősek hosszabb élettartama miatt az átlagéletkor nem csökkent, a fiatalodás jelei egyértelműek, amit az is mutat, hogy 2024-ben rekordot döntve 27 kisgyermek kezdte meg iskolai tanulmányait. A projekt nemcsak a népességmegtartó képességet növelte, hanem megerősítette a közösségi identitást és együttműködést is a korábban széthúzó falvak között.

Erőforrás

A „Cluster Village" módszer sikeres alkalmazásához elengedhetetlen egy dedikált projektmenedzser, akinek feladata a folyamat koordinálása és a közösség támogatása. Ennek költsége körülbelül 40 000 euró. A program első szakaszában kérdőíves felmérés készül, amely a helyiek véleményét, igényeit és javaslatait gyűjti össze; ennek lebonyolításához és az eredmények kiértékeléséhez külső szakértői segítségre van szükség, amely további körülbelül 8 000 euróba kerül. Ezen felül fontos szerepet kapnak a helyi önkéntes erőforrások: szükség van találkozóhelyekre, technikai eszközökre (például számítógépekre), valamint digitális kommunikációs csatornákra. A teljes folyamat általában 6–9 hónapot vesz igénybe, de a hosszú távú fenntarthatóság érdekében az eredmények beépülnek a települések mindennapi életébe is.

Alkalmazhatóság

A dán „Cluster Village" módszer egy jól dokumentált, bevált gyakorlat, amely már 29 településklaszterben bizonyított. Öt lépésből áll: projektstruktúra kialakítása, közösségi felmérés, közös jövőkép és név megalkotása, tematikus munkacsoportok létrehozása, majd a megvalósítás és a fenntartható működtetés. A folyamat rugalmas, ezért különböző társadalmi és földrajzi környezetekhez is jól illeszthető, de fontos, hogy az igény belülről jöjjön, és legyen valódi elköteleződés a változásra. Különösen jól működik ott, ahol erős a helyi identitás (vagy ahol a felmérés segíthet azt megerősíteni). A siker nagyban múlik a projektmenedzseren, ösztönző, de nem domináns szerepben, és a hatékony kommunikáción, ami akár professzionális támogatást is igényelhet. A módszer nemcsak fejlesztési keretet ad, hanem új közösségi dinamizmust is létrehoz.

https://www.interregeurope.eu/good-practices/village-cluster-mols-in-development

Maltfabrikken (Dánia)

Mi ez?

A dániai Ebeltoft városában található Maltfabrikken egy kivételes közösségi és kulturális fejlesztési példa, amely régi ipari örökség újrahasznosításán alapszik. Az 1861-ben alapított egykori malátagyár, miután 1998-ban végleg bezárt, évtizedeken át pusztulásnak indult, egészen addig, míg egy helyi civil kezdeményezés – lakossági összefogás és közösségi finanszírozás révén – meg nem mentette az ikonikus vörös téglaépületeket. Az újjászületett épületegyüttes ma „Az Emberek Gyáraként" (The People's Factory) ismert, és a város szíveként funkcionál, egyszerre szolgál kulturális központként, közösségi térként, gasztronómiai helyszínként, ifjúsági és művészeti térként. A projekt jól példázza, hogyan válhat egy korábban elhagyott ipari zóna pezsgő, sokfunkciós kreatív csomóponttá – alulról jövő kezdeményezés, széleskörű partnerség és erős helyi identitás mentén.

Eredmény

A Maltfabrikken újjáélesztése több szinten is jelentős sikereket hozott. Az egykori gyárépület mára otthont ad egy modern sörfőzdének és sörözőnek, egy nyitott, „határok nélküli" koncepciójú étteremnek, valamint egy koncert- és rendezvényteremnek, amely nemcsak fesztiválok, hanem ifjúsági kulturális események helyszíne is. Emellett működik itt művészeti galéria, kézműves műhely, nemzetközi művészrezidencia-program, valamint egy egyedülálló módon összekapcsolt közkönyvtár, helyi múzeum és levéltár is. A kreatív iparágak szereplői számára coworking tér áll rendelkezésre, amely a digitális nomádok, művészek és fiatal vállalkozók közösségét is megszólítja. Az eredmények közé sorolható a város kulturális és gazdasági fellendülése, a helyi identitás megerősítése és a fenntartható, közösségi értékekre épülő városfejlesztés mintapéldája.

Erőforrás

A projekt sikeréhez kulcsfontosságú volt a helyi közösség aktív részvétele és támogatása. Az indulást a közösségi finanszírozás segítette, ami nemcsak pénzt, hanem erős legitimációt is adott. Ezt önkormányzati és állami fejlesztési programok, EU-s kulturális források és stratégiai partnerek egészítették ki. Szükség volt építészeti és műemlékvédelmi szakértelemre is, mert a cél az épület megmentése mellett egy modern, multifunkcionális tér kialakítása volt. A működtetésben kulturális menedzserek, programkoordinátorok, vendéglátósok, kurátorok és közösségfejlesztők dolgoznak együtt. A hosszú távú fenntarthatóságot pedig a több lábon álló bevételi modell biztosítja: vendéglátás, bérbeadás, jegyértékesítés és kulturális pályázatok kombinációja.

Alkalmazhatóság

A Maltfabrikken példája kiválóan adaptálható más közösségekben is, különösen olyan helyeken, ahol üresen álló ipari épületek találhatók, és szükség van új közösségi és kulturális terekre. A modell alapja az alulról jövő kezdeményezés, a helyi elkötelezettség és az összművészeti szemlélet: olyan funkciókat integrál, amelyek egyszerre szolgálják a kulturális kínálat bővítését, a társadalmi kohéziót és a gazdasági élet élénkítését. A kulcs a hosszú távú gondolkodásban, a közösség bevonásában és a sokszínű funkciók egyensúlyában rejlik. Ez a modell különösen inspiráló lehet Közép- és Kelet-Európában is, ahol sok hasonlóan értékes, de funkcióját vesztett épület vár újrahasznosításra. A siker titka az, hogy a közösség ne csak haszonélvezője, hanem aktív formálója legyen az átalakításnak – ahogyan az Ebeltoftban is történt.

https://maltfabrikken.dk/

Molsværket (Dánia)

Mi ez?

A Molsværket egy vadonatúj, többfunkciós közösségi központ a dániai Knebelben, amely összeköti a Molsskolent (iskolát) és a Molshallent (közösségi sportcsarnok), és helyet ad újszerű bölcsődének, óvodának, iskolai tereknek, sportlétesítményeknek, közösségi konyhának, multifunkcionális helyiségeknek, irodáknak, lelkészi irodának, hangulatos sarkoknak és szabadtéri közösségi tereknek. Ez az élő találkozóhely – amely 2024. április 26-án nyitotta meg kapuit – úgy jött létre, hogy "egy helyen osztozzon" a közösség – gazdasági, közösségi és fenntarthatósági megfontolások mentén.

Eredmény

Az ünnepélyes megnyitón – mintegy 4–600 vendég részvételével – a Molsværket azonnal bizonyította közösségépítő erejét. A helyszín nem csupán fizikai összekötő kapocs lett az iskola, óvoda, sportcsarnok és közösség között, de a közösségi konyha és multifunkciós terek révén már az első hetekben folyamatosan zajló közösségi események tárhelye – például közösségi étkezések, sportesemények, kulturális rendezvények és informális találkozók formájában. Az épület 2 800 m²-en valósult meg, és egyszerre szolgálja a gyerekeket (óvoda, bölcsőde), fiatalokat, családokat és idősebb korosztályokat.

Erőforrás

A Molsværket létrehozásához mintegy 62 millió DKK (~2,5 milliárd HUF) bevonására volt szükség, amelyet különféle forrásokból biztosítottak: Syddjurs önkormányzata 22,5 millió DKK, Lokale og Anlægsfonden 11,5 millió, Realdania 9,5, Nordea Alapítvány 7,9, A.P. Møller Alapítvány 6,7, továbbá kisebb helyi alapok, vállalatok és közösségek járultak hozzá a költségekhez. A tervezési munkákat a Transform ApS végezte, mérnöki támogatást nyújtott a WSP, a landsképtervezésért a VEGA volt felelős, az építkezést több helyi kivitelező végezte. A pályázati és finanszírozási struktúra sikerességéhez elengedhetetlen volt a projektrecept befogadása a nemzeti és helyi alapok részéről.

Alkalmazhatóság

A Molsværket példája megmutatja, hogyan adhat új lendületet egy vidéki közösségnek egy multifunkcionális intézmény, amely a közösségi terek és szolgáltatások megosztására épül. Különösen hasznos ott, ahol a népességcsökkenés és a széttöredezett szolgáltatások miatt érdemes az erőforrásokat egy helyre koncentrálni. Egy ilyen központ hatékonyabbá teheti az oktatási, sport- és kulturális infrastruktúra működését, miközben erős találkozási pontot teremt, ami növeli az összetartozást és támogatja az új közösségi kezdeményezéseket. A siker feltétele a helyi igények és szereplők alapos feltérképezése, a rugalmasan használható terek kialakítása és a fenntartható üzemeltetés megtervezése. A Molsværket alapján a közösen használt terek nemcsak költséghatékonyak, hanem közösségi identitást és élő kapcsolatokat is építenek, ezért a modell más vidéki régiókban is jól adaptálható.

https://molsvaerket.dk/

A sziget lakói által kidolgozott stratégiai terv (Dánia)

Mi ez?

Az „Anholt – egész évben” elnevezésű kezdeményezés egy példamutató közösségi tervezési folyamat, amelyet az Anholt szigetén élők indítottak el saját kezdeményezésre. A lakosok úgy érezték, hogy a település jövője nincs megfelelőképpen képviselve az önkormányzati fejlesztésekben, ezért úgy döntöttek, saját maguk készítenek egy átfogó fejlesztési stratégiát. A projekthez önkormányzati támogatást kértek és kaptak is, amelyből külső szakértők segítségét vették igénybe. A közösség aktívan részt vett a stratégiaalkotásban: interjúk, találkozók, műhelymunkák révén gyűjtötték össze a véleményeket, célokat és aggályokat, majd ezek alapján állították össze a sziget jövőképét.

Eredmény

A folyamat legfontosabb eredménye, hogy Anholtnak most már saját közösen kialakított és elfogadott jövőképe és stratégiája van. A dokumentumban a lakosok kijelölték azokat a táji, kulturális és közösségi értékeket, amelyeket mindenképpen meg akarnak őrizni. Ugyanakkor elismerték, hogy a sziget gazdasági túlélése erősen függ a turizmustól – így a fő kihívás az egyensúly megtalálása a fejlődés és a természetes, helyi értékek védelme között. A folyamat során új kapcsolatok születtek: olyan emberek találkoztak és működtek együtt, akik korábban nem vettek részt hasonló folyamatokban. Ez hozzájárult a társadalmi kohézió erősödéséhez, és növelte az önszerveződési képességet.

Erőforrás

A kezdeményezés elindításához szükség volt önkormányzati pénzügyi támogatásra, amely lehetővé tette külső szakértők bevonását. Ezen felül elengedhetetlen volt a helyi közösségek részvétele és elkötelezettsége. A szigeten működő összes szervezet képviseletet kapott a munkacsoportban, így biztosítva, hogy a stratégia valóban mindenkit képviseljen. Az erőforrásokat tehát nemcsak anyagi, hanem társadalmi tőke és közösségi aktivitás formájában is mozgósították. A helyiek véleményének becsatornázása, az interjúk és műhelymunkák lebonyolítása szintén jelentős szervezési és koordinációs kapacitást igényelt, amelyet részben a szakértők, részben maguk a lakosok biztosítottak.

Alkalmazhatóság

Az Anholt-szigeti példa jó minta kisebb közösségeknek: megmutatja, hogy a helyiek által készített fejlesztési terv általában hitelesebb és könnyebben elfogadott, mint a kívülről érkező stratégiák, és erősíti a közösségi identitást, felelősségvállalást is. Tanulság viszont, hogy bár az önkormányzat pénzügyileg támogatta a folyamatot, nem vett részt aktívan a tartalom kialakításában, ami később nehezítheti a megvalósítást, mert a döntéshozók nem ismerik részletesen a tervet. Ezért másoknak érdemes már előre bevonni a hivatalos szereplőket, vagy tisztázni, hogyan illeszthető be a stratégia az önkormányzati döntéshozatalba. Ennek ellenére az Anholt példa jól mutatja az alulról jövő tervezés erejét, ha támogatást és autonómiát kap.

https://anholthavn.dk/visionen-er-anholt-hele-aaret-rundt/

Fenntartható falvak és helyi energiaközösségek (Dánia)

Mi ez?

A Dánia Közép Régiójában indított „Fenntartható falvak és helyi energiaközösségek” program célja, hogy a vidéki közösségek saját kezdeményezésű, fenntartható energiaellátási megoldásokat dolgozzanak ki. A régió külön forráspontot („special pole”) hozott létre azon falvak támogatására, amelyek zöld energiára alapozva szeretnének önellátóvá válni. Az ötlet kiindulópontját az adta, hogy a régió stratégiájában a fenntarthatóság kiemelt prioritásként szerepel, és az energiaárak emelkedése miatt a lakossági érdeklődés is megnőtt a megújuló energia iránt. A programot különböző regionális hivatalok közösen támogatták, összehangolva a vidékfejlesztési, környezetvédelmi és energiaügyi célokat.

Eredmény

A kezdeményezés legfőbb eredménye kettős: egyrészt konkrét előkészítő projektek jöttek létre különböző falvakban, amelyek során szakértők segítségével felmérték a helyi megújuló energiaforrások lehetőségeit, másrészt ezekből az információkból egy tudásbázis is épült, amelyet más közösségek is felhasználhatnak saját energiaprojektjeikhez. A program kézzelfogható kimenete tehát nemcsak a projektötletek előkészítése, hanem az érdeklődés dokumentálása is, ami hosszabb távon újabb forrásokat mozgósíthat a témában. Emellett fontos tapasztalat volt a regionális hivatalok közötti együttműködés sikere, amely lehetővé tette, hogy több stratégiai cél egy projektben valósuljon meg – ez pedig növelte az eredményességet és a hatást is.

Erőforrás

A program megvalósításához elengedhetetlen volt a több hivatal összehangolt együttműködése, amely lehetővé tette a pénzügyi források és szakértelem összevonását. A közösségek részéről elsősorban motivációra, részvételre és nyitottságra volt szükség. A pályázó falvak támogatást kaptak szakértői tanácsadásra, energetikai elemzésekre, valamint közösségi fórumok megszervezésére is. Ezáltal a lakosság aktív bevonása már a kezdetektől biztosított volt. Az erőforrások tehát anyagi, humán és tudásalapú formában egyaránt jelentősek voltak, a közös cél érdekében egymást erősítő módon.

Alkalmazhatóság

Ez a program jól adaptálható más régiók számára is, ahol fontos cél a vidéki közösségek fenntarthatósági törekvéseinek támogatása. A tapasztalat azt mutatja, hogy a siker kulcsa a megfelelő időzítés (jelen esetben az energiaválság) és a több szakterület közös fellépése. A decentralizált energiatermelés iránti érdeklődés nő, és ha ehhez technikai és pénzügyi segítség is társul, a közösségek képesek lehetnek valódi, önfenntartó rendszerek kialakítására. Fontos tanulság ugyanakkor, hogy a regionális hivatalokon belül időigényes lehet a koordináció, de ha ez sikeresen megvalósul, az eredmények jelentősen meghaladják az egyes szereplők önálló teljesítményét. A projekt egyik mottója – „Dolgozz gyorsan és vállalj kockázatot” – jól tükrözi a rugalmas, kezdeményezésorientált megközelítést, amely máshol is eredményes lehet.

https://www.rm.dk/om-os/aktuelt/nyheder/nyheder-2022/oktober-22/hjalp-til-landsbyer-ramt-af-energikrise/

Realiza.te: többszintű és ágazatközi megközelítés az oktatási sikerhez (Portugália)

Mi ez?

A Realiza.te program átfogó, több szinten és több szektort összekapcsolva támogatja az iskolai sikerességet: célja, hogy 10%-kal csökkentse az iskolai lemorzsolódást a Coimbra régió 19 önkormányzatának minden állami iskolájában. A projekt a közösségi részvételre, az inkluzív szemléletre és a személyre szabott beavatkozásokra épül. Egy 2015-ös egyetemi tanulmány eredményeire alapozva indult, és már a tervezésbe is bevonta a helyi, regionális és nemzeti szereplőket. Kiemelten a hátrányos helyzetű, speciális igényű és kisebbségi hátterű tanulók támogatására fókuszál. A tanulók köré multidiszciplináris szakmai csapatok szerveződnek, a programot pedig a szülők és a helyi közösségek bevonása erősíti. A Realiza.te az EU ajánlásaihoz igazodva megelőző, beavatkozó és kompenzáló intézkedéseket is alkalmaz.

Eredmény

A program túlteljesítette a kitűzött célokat: a tanulók tantárgyi bukási arányát 225,89%-kal, míg a tanulói visszatartások és a lemorzsolódás arányát 158,27%-kal csökkentette, szemben az eredetileg vállalt 10% és 25%-os célértékekkel. Az oktatási rendszer különböző szintjein is javulást tapasztaltak: az ISCED 1-2 szinteken 2,3%-os, míg az ISCED 3 szinten 5,9%-os előrelépés történt a tanulók előmenetelében, mind a regionális, mind az országos átlagokat meghaladva. A program eredményeit jól mérhető indikátorokkal követték nyomon, így biztosítva az átláthatóságot és a folyamatos visszacsatolást. A Realiza.te emellett elősegítette a különböző szereplők közötti együttműködést, megerősítve az oktatási hálózatok közösségi szerepét és fenntarthatóságát.

Erőforrás

A program első szakaszának költségvetése 4,521 millió euró volt, amelyből a humánerőforrás biztosítása jelentős részt tett ki. A multidiszciplináris csapatok pszichológusokból, logopédusokból, pedagógiai szakemberekből álltak, de egyes csapatokban zeneterapeuták, gyógytornászok és táplálkozási szakértők is helyet kaptak. A projekt megvalósításához elengedhetetlen volt a szektorok közötti együttműködés, a helyi és regionális intézmények elköteleződése, valamint a tudományos háttér biztosítása a beavatkozások célzottságához és hatékonyságához.

Alkalmazhatóság

A Realiza.te projekt jól példázza, hogyan valósítható meg egy rugalmas, skálázható és helyi sajátosságokra szabható modell az iskolai lemorzsolódás csökkentésére. Az EU-s ajánlásokhoz igazodva olyan átfogó akciótervet kínál, amely világosan meghatározza a különböző szintű szereplők feladatait, és konkrét eszközöket biztosít a megelőzéshez, a beavatkozáshoz és a kompenzációhoz. A program sikeresen adaptálható más európai térségekben is, legyen szó vidéki vagy városi környezetről, magas vagy alacsony népsűrűségű régiókról. Az együttműködésre és közösségi részvételre épülő megközelítés különösen erős alapot ad a fenntartható oktatáspolitikához, és jól alkalmazható más tagállamokban is, amelyek oktatási egyenlőtlenségek csökkentésére, illetve a korai iskolaelhagyás visszaszorítására törekszenek.

https://realiza-te.pt/

Digitális nomádok Madeirán (Portugália)

Mi ez?

A „Digital Nomads Madeira Islands” kezdeményezés célja, hogy Madeirát és Porto Santót a digitális nomádok egyik vezető európai célpontjává tegye. A projekt 2020 novemberében indult a Madeira Regionális Kormányának és a Startup Madeira támogatásával, Gonçalo Hall koncepciója alapján. Az első pilot helyszín Ponta do Sol volt, amelyet 2021 februárjától június végéig „digitális nomád faluként” teszteltek. A projekt újdonsága, hogy Európában az elsők között egy teljes települést alakítottak a távmunkában dolgozó nemzetközi közösség igényeihez: stabil internetet, közösségi infrastruktúrát és természetközeli életmódot kínáltak, miközben a helyi gazdasági szereplőket is bevonták. A kezdeményezés a pandémia után felerősödő távmunkás mobilitásra és a gyorsan növekvő digitális nomád szegmens igényeire reagált.

Eredmény

A projekt gazdasági és társadalmi hatásai már a kezdeti időszakban is jelentősek voltak. Több mint 17 000 nemzetközi regisztráció érkezett 139 országból, és közel 10 000 digitális nomád tartózkodott Madeirán és Porto Santón 2021 eleje óta. A nomádok átlagosan havi 1800 eurót költöttek helyben, így a projekt havonta mintegy 1,5 millió eurós gazdasági hatást generált. A Ponta do Sol-i John dos Passos Kulturális Központ több mint 5000 digitális nomádnak adott otthont, coworking lehetőséggel, workshopokkal és kulturális programokkal. A projekt jelentős nemzetközi médiafigyelmet is kapott (pl. CNN, Forbes, EuroNews, Huffington Post), amely tovább növelte Madeira vonzerejét ebben a piaci szegmensben.

Erőforrás

A projekt megvalósítása széleskörű partnerségen alapult. A Regionális Gazdasági Titkárság és a Startup Madeira volt a fő szervező, míg a megvalósításban számos helyi vállalkozás és szolgáltató (szállásadók, vendéglátósok, tanácsadók, jogászok, közlekedési cégek stb.) vett részt. Nemzetközi platformok (Nomadx, Flatio.com) is támogatták a folyamatot, míg a stabil internetkapcsolatot a NOS Madeira biztosította. A közösség bevonása kulcsszerepet játszott: a helyi lakosok és vállalkozók aktív részesei lettek a közösségépítésnek, amely során a digitális nomádok nemcsak fogyasztóként, hanem életvitelszerű résztvevőként is kapcsolódtak a térséghez. A megfelelő fizikai és digitális infrastruktúra, valamint az együttműködési hálózatok jelentették a projekt tartópilléreit.

Alkalmazhatóság

A „Digital Nomads Madeira Islands” jó példa arra, hogyan lehet egy szigeti térséget vonzóvá tenni a globális digitális munkaerő számára, és a modell más turisztikai régiókban is alkalmazható, főleg ahol kedvező az időjárás és cél a szezonon kívüli élénkítés. A kulcs az erős online jelenlét, a közösségközpontú szemlélet, a rugalmas szolgáltatások és a megbízható digitális infrastruktúra. A tapasztalatok szerint a siker az igények meghallgatásán, a helyi szereplők bevonásán és a gyors reagáláson múlott. A kezdeményezés ráadásul folyamatosan bővült: Ponta do Sol után több madeirai helyszínen is (pl. Machico, Funchal, Jardim do Mar, Porto Santo) kialakultak új közösségek. Ez a decentralizált, fokozatos terjeszkedés mintát adhat más térségeknek is, amelyek digitális nomádok bevonásával szeretnének fejlődést elérni.

http://www.digitalnomads.startupmadeira.eu/

A tenger őrzői (Portugália)

Mi ez?

A portugáliai Ocean Alive projekt „Tenger őrzői” kezdeményezése jó példa arra, hogyan lehet a természetvédelmet és a társadalmi esélyegyenlőséget egyszerre erősíteni. A program a Sado torkolatvidékének tengeri füves élőhelyeit védi, amelyek fontosak a biodiverzitás és a halászatból élő közösségek megélhetése szempontjából. A különlegessége, hogy a helyi halászközösség nőtagjai válnak a védelem kulcsszereplőivé: terepi munkát végeznek, és iskolai, közösségi szemléletformáló kampányokat is vezetnek. Így a projekt nemcsak környezeti hasznot hoz, hanem erősíti a nők gazdasági szerepét, a helyi identitást és a generációk közötti tudásátadást is, összhangban több fenntarthatósági céllal (nemek közti egyenlőség, oktatás, tengeri ökoszisztémák védelme).

Eredmény

A projekt hatása több szinten is látszik. A részt vevő nők új tudást szereztek a tengeri élőhelyek védelméről, és közben aktívabb szereplőkké váltak a közösségben is: oktatási és szemléletformáló munkájuk növelte a környezeti tudatosságot, főleg a fiatalok körében. A tapasztalatok szerint csökkent a műanyag hulladék aránya, és egyre többen nyitnak a fenntarthatóbb halászati megoldások felé. A projekt a nők anyagi megerősödését is segítette, mert új szerepeket tölthetnek be (oktató, koordinátor, terepi megfigyelő). Emellett elindult egy hosszú távon fenntartható monitorozási rendszer a tengerifű-rétek állapotának követésére. A nők láthatóbbá válása a közösségen belül a nemi szerepek újragondolását is támogatta, így a kezdeményezés egyszerre hoz ökológiai, társadalmi és gazdasági előnyöket.

Erőforrás

A „Tenger őrzői” programhoz több, jól összehangolt erőforrás kellett. A középpontban a halászközösség nőtagjai állnak: képzést kapnak, és részt vesznek a tervezésben, megvalósításban és a szemléletformálásban. A szakmai vezetést Raquel Gaspar tengerbiológus adja. A finanszírozás állami és nemzetközi forrásokból, valamint magánadományokból áll össze. Az Ocean Alive Portugália első olyan kooperatív szervezete, amely kizárólag a tengerek védelmére jött létre, és UNESCO-partnerségi viszonya is erősíti intézményi megbízhatóságát. A megvalósításhoz monitorozási eszközök, oktatási anyagok és logisztikai támogatás is szükséges, mindezt pedig egy erős közösségi értékrend (tisztelet, szolidaritás, együttműködés) tartja össze hosszú távon.

Alkalmazhatóság

A „Tenger őrzői” kezdeményezés más régiókban is jól adaptálható, főleg ott, ahol fontosak a part menti vagy vizes élőhelyek, és cél a közösségi részvétel erősítése. Átültethető tavak, folyók, vizes élőhelyek környezetébe is, ahol szintén gond lehet a túlhasználat vagy a szennyezés. A modell különösen értékes lehet olyan helyeken, ahol a nők szerepvállalása még korlátozott, de van nyitottság az együttműködésre. Használható környezeti nevelésként, természetvédelmi akcióként vagy akár fenntartható turizmus részeként is. A sikerhez kulcs a helyi szereplők bevonása, a helyi tudás és hagyományok integrálása, valamint a képzési és kommunikációs eszközök helyi viszonyokra szabása. Így a program nemcsak természetvédelmi megoldás, hanem társadalmi innováció is, ami összeköti a környezetet, a gazdaságot és a közösséget.

https://www.ocean-alive.org/en/keepers-of-the-sea

Teatro Metaphora (Portugália)

Mi ez?

A Teatro Metaphora egy madeirai, 2009-ben alapított nonprofit közösség, amely kulturális, oktatási és környezeti programokat valósít meg. A szervezet célja, hogy a helyi társadalom fejlődését szolgálja, és teret adjon az alkotásnak, a tanulásnak és a felelős gondolkodásnak. Tevékenysége a művészeti produkciók és bemutatók, a hazai és nemzetközi projektek és képzések, valamint a fenntarthatósághoz kapcsolódó foglalkozások és workshopok köré szerveződik. A hangsúly a kreativitáson és a részvételen van, így a programok egyszerre építik a közösséget és erősítik az egyéni készségeket.

Eredmény

A kezdeményezés a művészet és a környezeti nevelés összekapcsolásával kézzelfogható tanulási élményt ad a résztvevőknek. A kulturális programok közelebb hozzák a közönséget a kortárs kifejezésmódokhoz, az oktatási és ifjúsági projektek önbizalmat és együttműködési készséget fejlesztenek, a környezeti témák pedig tudatosabb fogyasztói szemléletet alakítanak ki. A szervezet a közösségi szereplők széles körével dolgozik együtt, ezért a hatás nemcsak eseményekben mérhető, hanem abban is, hogy a résztvevők új szokásokat és felelősségteljesebb döntéseket visznek haza.

Erőforrás

A működéshez rugalmas közösségi térre és alap műhelyfelszerelésre van szükség, ahol biztonságos körülmények között lehet alkotni, tanulni és kísérletezni. Fontos a facilitátori és pedagógiai háttér, amely képes a művészeti és a környezeti témákat közérthetően összefűzni. Lényeges a partnerségi hálózat, amely iskolákat, ifjúsági szervezeteket, önkormányzati intézményeket és helyi közösségeket kapcsol be. A finanszírozás több lábon áll. A szervezet pályázati forrásokra és szakmai programokra támaszkodik, jelen van nemzetközi együttműködésekben, emellett állami és települési támogatást is elér. A forráskép mégis ciklikus, a működés projektről projektre épül, ezért a tervezésnél mindvégig számolni kell az ütemezés és a kapacitás rugalmasságával.

Alkalmazhatóság

A jó gyakorlat olyan környezetben alkalmazható, ahol a közösség nyitott a kreatív tanulásra és az együtt alkotásra. A lényeg, hogy az alkotás, a tanulás és a környezeti felelősség egymást erősítse. Ehhez elég egy átlátható programív, amely rendszeres műhelyeket és bemutatókat kínál, és világosan kommunikálja, milyen készségeket lehet elsajátítani, milyen anyagokkal dolgoznak, és milyen változást szeretnének elérni. Az eredmény akkor fenntartható, ha a résztvevők visszatérnek, ha a helyi partnerek aktívak, és ha a programokból kialakul egy olyan ritmus, amely a közösség szokásává válik.

https://teatrometaphora.org/

ADXTUR – Aldeias do Xisto kezdeményezés (Portugália)

Mi ez?

Az ADXTUR (Schist Villages Turizmusfejlesztési Ügynökség) kezdeményezése a Pinhal Interior térségben (Portugália) a vidéki falvak újjáélesztését célozza fenntartható, közösségi alapú fejlesztéssel. Az általa koordinált Aldeias do Xisto (Palakőfalvak) hálózat több, korábban elnéptelenedő, természeti és kulturális értékekben gazdag falut kapcsol össze, hogy új megélhetési és vállalkozási lehetőségeket teremtsen. A program nemcsak turizmust épít, hanem helyi gazdaságot, identitást és falvak közötti együttműködést is erősít, a természetre, kézművességre, gasztronómiára és öko-/kulturális turizmusra támaszkodva, úgy, hogy a megoldások a helyiek aktív bevonásával születnek.

Eredmény

Az ADXTUR munkája kézzelfogható társadalmi, gazdasági és környezeti hatást hozott: több, korábban elnéptelenedő falu új lendületet kapott, erősödött a helyben maradás és a visszatelepülési kedv, nőtt a turizmusból származó bevétel, és élénkült a helyi termékek és szolgáltatások piaca. A „palakőfalvak” idővel valódi márkává váltak, ami egyszerre életérzés és minőségi turisztikai kínálat. Eredményként kiemelhető a Dark Sky Reserve jellegű csillagturizmus sikere is: új látogatókat vonzott, miközben segítette az éjszakai égbolt megőrzését. Emellett a kezdeményezés erősítette a helyi kézműves mesterségek (szövés, kerámia, fa- és kőkultúra) láthatóságát, és gasztronómiai programokat is támogatott, így a kulturális örökség védelmét is szolgálta. A közösségi bevonás pedig oda vezetett, hogy egyre több helyi lakos nemcsak résztvevő, hanem alakítója lett a térség jövőjének.

Erőforrás

A program sikere egy összetett, hosszú távon fenntartható erőforrásrendszerre épült. Az ADXTUR nonprofit módon működik, de erősen támaszkodik állami, uniós és nemzetközi támogatásokra, valamint magánberuházásokra is. A megvalósításhoz kulcs volt a települések, vállalkozók és civil szervezetek közötti partnerség, amit egyetemek, kutatóintézetek és kreatív iparági szereplők is erősítettek ötletekkel és technológiai háttérrel. A helyi kapacitásfejlesztés szintén meghatározó volt: képzések, mentorálás és közösségi tervezési műhelyek segítettek abban, hogy a helyiek ne csak „résztvevők”, hanem aktív alakítók legyenek. Az erőforrások tehát nemcsak pénzt jelentettek, hanem tudást és embert is – a helyi elkötelezettség, hagyományismeret és kreativitás ugyanúgy kellett a sikerhez, mint a külső finanszírozás.

Alkalmazhatóság

Az ADXTUR modellje más vidéki térségekben is jól működhet, ahol cél a közösségek megerősítése, a gazdasági lehetőségek bővítése és a természet-/kultúraalapú turizmus fenntartható fejlesztése. A kulcs a hálózatos megközelítés: a falvak nem versenyeznek, hanem együttműködve, egymás értékeire építve hoznak létre egy közös desztinációt. Különösen releváns lehet elöregedő, elvándorlással és stagnálással küzdő régiókban, ahol megvan a kulturális örökség, de hiányzik az ezt „mozgató” szervezett keret. A tapasztalat szerint a hosszú távú siker alapja a közösségi részvétel, az alulról jövő kezdeményezések támogatása, a helyi termelés és turizmus összekapcsolása, valamint az identitásra építő márkaépítés. Emiatt a modell egyszerre erősíti a fenntarthatóság gazdasági, társadalmi és környezeti pillérét, és jó kiindulópont lehet más európai vagy magyar vidéki fejlesztésekhez is.

https://www.aldeiasdoxisto.pt/en/about-us/adxtur/

A ClimAgir projekt, amely felhívja a lakosság figyelmét a klímaváltozás következményeire (Portugália)

Mi ez?

A ClimAgir projekt célja a klímaváltozás hatásainak tudatosítása a portugáliai Coimbra régióban, valamint az őshonos erdők – különösen a parafatölgy – megőrzésének és telepítésének ösztönzése. A program a CIM-RC és a Coimbrai Egyetem klímaalkalmazkodási tervére (PIAAC) épült, és ennek közösségi szintű megvalósítását adta oktatási, lakossági és egészségügyi akciókon keresztül. A projekt több célcsoportot ért el különböző módszerekkel: iskolákban interaktív foglalkozásokat (előadások, játékok, filmvetítés, ültetések) tartottak, a pedagógusoknak tananyagokat adtak. Települési programokban utazó kiállítás mutatta be a régiós hatásokat, nyári „strandakciók" pedig a hőhullámok és erdőtüzek kockázataira hívták fel a figyelmet. Emellett egészségügyi képzések is voltak, főleg a sérülékeny csoportokkal dolgozó intézményeknek. A kommunikációt digitális eszközök (mobilapp, rádió spotok, közösségi média kampányok) és egy kabalafigura is erősítette.

Eredmény

A ClimAgir projekt nagyon széles társadalmi elérést ért el. 21 települési kiállítási esemény valósult meg, amelyek összesen kb. 90 000 főt értek el, és 34 572 látogató nézte meg a kiállításokat. Az iskolai programban 619 osztályból 12 780 diák vett részt, a strandesemények pedig 13 településen kb. 3 000 főt szólítottak meg. Három egészségügyi képzésen 92 szakember vett részt. A digitális csatornák is erősítették a hatást: a mobilalkalmazást 762 alkalommal töltötték le, a rádió adásokat kb. 36 000 fő hallotta, a közösségi média elérés pedig kb. 2 850 fő volt. Emellett 100 487 nyomtatott edukációs anyagot osztottak ki. A projekt kabalafigurája, Bolotas, elektromos járművel 50 000 km-t tett meg a 19 önkormányzat területén, ezzel is támogatva a környezetbarát szemléletformálást és az őshonos fafajok népszerűsítését.

Erőforrás

A program pénzügyi hátterét elsősorban az Európai Unió által támogatott PO SEUR (Erőforrás-hatékonysági és Fenntarthatósági Operatív Program), a Portugal 2020 program és a Kohéziós Alap biztosította. A projekt megvalósításához humánerőforrás, oktatási és kommunikációs szakemberek, mobil kiállítási eszközök, elektromos jármű, digitális fejlesztések (alkalmazás, médiaanyagok), valamint jelentős mennyiségű nyomtatott ismeretterjesztő anyag volt szükséges. A sikeres megvalósítást elősegítette a regionális egészségügyi hatóság és a Nemzeti Sürgősségi Intézet együttműködése is.

Alkalmazhatóság

A ClimAgir projekt más régiókban is jól alkalmazható, főleg ott, ahol a klímaváltozás hatásai már érezhetők és szükség van a lakosság tudatosítására. Előnye, hogy több célcsoportot ér el (iskolák, családok, szakemberek), és egymást kiegészítő módszereket használ: ismeretterjesztést, élményalapú tanulást, digitális eszközöket és közösségi kampányokat. A tartalom könnyen a helyi adottságokhoz igazítható, a vizuális és interaktív elemek pedig különösen a fiatalokat vonják be. Az őshonos fafajokra, a közösségi ültetésekre és az egészségügyi szempontokra épülő fókusz tovább erősíti a program relevanciáját a fenntartható, inkluzív klímaadaptációban.

https://climagir.cim-regiaodecoimbra.pt/

Quinta de São João – többfunkciós, közösségre nyitott mikrobirtok Câmara de Lobosban (Portugália)

Mi ez?

A Funchaltól kilenc kilométerre fekvő Câmara de Lobosban működő Quinta de São João élő példa arra, hogyan lehet néhány négyzetméteren belül több kulturális „világot” összehangolni. Ugyanazon a kis birtokon kortárs művészetre nyitott tér (Galeria Lourdes), a madeirai borokhoz kötődő szőlő és borászat, valamint egy vallási turizmust is megszólító, bensőséges kápolna (Jesus Maria José) találkozik. Mindezt egy elvonulásra és alkotásra alkalmas garzon egészíti ki, amelyet a korábbi borászat helyén alakítottak ki, így a múlt funkciója szó szerint testet ölt a jelenben. A tulajdonosok korábban sérült gyermekeknek szervezett alkotótáborral és az ott született munkák házi kiállításával tették kézzelfoghatóvá a befogadó szemléletet. A modell lényege, hogy egy kicsi, karakteres hely több kapun át enged belépést: művészeten, gasztronómián és spiritualitáson keresztül.

Eredmény

A kezdeményezés több belépési kaput kínál ugyanazon térben: a látogatók művészet, bor vagy spirituális élmény miatt érkezhetnek, és ezek az élmények erősítik egymást. A régi borászati helyiség átalakított garzonként hatékony térhasználatot mutat. A sérült gyermekek alkotótábora és a belső kiállítás kézzelfogható társadalmi érzékenységet jelenít meg.

Erőforrás

Egy karakteres, kisléptékű helyszín (régi gazdasági épület/kápolna), amelyben a művészeti bemutatótér, a borhoz/termesztéshez kötődő funkció és egy kisméretű rezidencia/szállás elfér. Szükség van alap kurátori figyelemre (időszaki/állandó bemutatás), gondos üzemeltetésre (a kápolna és a kert fenntartása), valamint világos kommunikációra (nyitvatartás, foglalás, programok).

Alkalmazhatóság

A modell ott működik jól, ahol kis alapterületen több, egymást kiegészítő élmény kapcsolható össze. A kulcs a moduláris térszervezés (egy helyiség több funkcióval a nap különböző szakaszaiban), a kapcsolt programok (pl. kiállításmegnyitó kóstolóval, csöndes órák a kápolnában), és a tiszta történet: mi köti össze a művészetet, a helyi ízeket és az elmélyülést. Az inkluzív elemek, mint egy kisebb alkotóprogram és annak diszkrét bemutatása, erősítik a kötődést és emberléptékűvé teszik a működést.

https://www.quintadesaojoao.pt/

A szociális és szolidáris gazdaság körzetei (SSD) Trentinóban (Olaszország)

Mi ez?

Az olaszországi Trentino (Olaszország) egy alpesi, vidéki régió 166 kis önkormányzattal, és kimagaslóan erős a szövetkezeti jelenlét: kb. 400 szövetkezet működik ~255 000 taggal (a lakosság közel fele). Bár a régió gazdag, a peremterületeken gondot okoz a szolgáltatáshiány, a gazdasági lassulás és az elvándorlás. A 2000-es évek válsága után Trentino 2010-ben bevezette a 13/2010-es tartományi törvényt, ami a szolidaritási gazdaságot és az integrált (társadalmi–gazdasági–munkaerőpiaci–kulturális) fejlesztést támogatja. Ennek részeként jöttek létre a Szolidaritási Gazdasági Körzetek (SSD), amelyek „kísérleti terepként" fogják össze a helyi szereplőket (szociális vállalkozások, pénzügyi intézmények, önkormányzatok, civilek). Az SSD-k a helyi termelést és fogyasztást, finanszírozási megoldásokat, valamint a sérülékeny csoportok munkaerőpiaci integrációját erősítik a fenntarthatóság és igazságosság elvei mentén.

Eredmény

Az SSD modell bevezetése óta Trentino tartományban 6 tematikus és 2 területi SSD működik. Ezek a körzetek olyan együttműködési platformok, ahol a közösségek konkrét társadalmi és környezeti kihívásokra keresnek megoldásokat, miközben erősítik a helyi gazdaságot és a társadalmi befogadást. A Szolidaritási Gazdaság Központja (2021 óta) kulcsszerepet játszik az SSD-k láthatóságában, a tudásmegosztásban és a részvétel ösztönzésében: képzésekkel, konferenciákkal, kommunikációs anyagokkal, valamint stratégiai és szervezeti tanácsadással támogatja a körzeteket. Ennek hatására javult az SSD-k átláthatósága, irányítása és hosszú távú fenntarthatósága, ami tovább erősítette a modell hatékonyságát a társadalmi-gazdasági kihívások kezelésében.

Erőforrás

Az SSD-k pénzügyi szempontból önfenntartó rendszerként működnek, mivel működésük során belső ösztönzőket és erőforrásokat generálnak. Ez a hálózatos megközelítés a helyi termelésre, elosztásra és foglalkoztatásra épül, amely elősegíti a körzetek pénzügyi stabilitását. A különféle termékek és szolgáltatások kínálata, valamint a részt vevő szereplők közötti együttműködés lehetővé teszi a szinergiák kihasználását, csökkentve a külső függőséget. További forrásokat jelent a részt vevő vállalkozások, intézmények és civil szereplők együttműködéséből származó tudás, infrastruktúra és emberi erőforrás.

Alkalmazhatóság

A Szolidaritási Gazdasági Körzetek (SSD) modellje jó példa a fenntartható és inkluzív fejlődésre: a helyi termelésre, fogyasztásra és foglalkoztatásra építve ellenállóbbá teszi a közösségeket a gazdasági sokkokkal szemben. Közben a társadalmi egyenlőtlenségeket is csökkentheti, mert tudatosan bevonja a marginalizált csoportokat, erősítve az esélyegyenlőséget és az igazságos fejlődést. Környezeti oldalról is előremutató, mert támogatja a fenntartható termelést, a hulladékcsökkentést és a megújuló energiát. Az SSD-k gyakran innovációs „laborokként" működnek, ahol új megoldások születnek társadalmi és ökológiai kihívásokra. A kormányzat–gazdaság–civil szféra együttműködése összeadja az erőforrásokat, így komplex problémákra is képes választ adni. Holisztikus szemlélete miatt a modell rugalmasan átültethető más régiókba is.

https://www.economiasolidaletrentina.it/

A Campo kolostor részvételi folyamata (Olaszország)

Mi ez?

A Campo Lomasóban található egykori ferences kolostor újragondolását célzó részvételi folyamat egy példaértékű, közösségorientált kezdeményezés, amely célul tűzte ki a történelmi épület új funkciókkal való megtöltését, úgy, hogy közben megőrzi annak spirituális, kulturális és erkölcsi örökségét. A Trento megyében zajló folyamat középpontjában a helyi érintettek – önkormányzatok, civil szervezetek, lakosok – aktív bevonása állt. A három fő szakaszra tagolt részvételi folyamat a közösségi igények és lehetőségek feltérképezésével kezdődött, amelyet szakértők bevonásával végzett mélyreható elemzés követett, végül pedig konkrét tervezési forgatókönyvek kidolgozása zárta a sort. Az egész folyamat célja az volt, hogy a kolostor új funkciói valódi válaszokat adjanak a völgy lakóinak szükségleteire, ugyanakkor tiszteletben tartsák az épület történelmi jelentőségét és táji beágyazottságát.

Eredmény

A részvételi folyamat eredményeként megszülettek azok a közösen kialakított javaslatok, amelyek a kolostor jövőbeli hasznosításának alapját adhatják. A program eseményein (pl. a „Meséld el a tiédet!" nyilvános fórumon, a kolostorsétán és a tematikus műhelyeken) több tucat helyi lakos, szakértő és intézményi szereplő vett részt. Ezeken az alkalmakon különféle ötletek merültek fel, amelyek között szerepelt kulturális központ, közösségi tér, vagy fenntartható turisztikai célpont is. A projekt végén egy nyilvános záróeseményen bemutatták a fázisok eredményeit, az interjúk és találkozók tanulságait, valamint a tervezési laborban kidolgozott jövőképeket. Ez további párbeszédre is teret adott, és előkészítette a konkrét fejlesztések elindítását. A folyamat egyértelművé tette: a közösség elkötelezett az épület jövője mellett, és fontos számára a történeti, identitásbeli értékek megőrzése is.

Erőforrás

A projekt megvalósításához főleg humán erőforrás kellett: facilitátorok, szakértők, valamint a nyilvános események megszervezéséhez szükséges logisztika. A folyamat három fő lépésben zajlott: először interjúk, fórumok és online hozzászólások alapján összegyűjtötték a helyi igényeket; ezt követte a közös, szakértői értékelés; végül a tervezési műhelyekben konkrét javaslatok születtek az épület és környezetének újragondolására. A tervezési szakaszban építészek, mérnökök, tájépítészek és más szakemberek dolgoztak együtt tematikus csoportokban, amelyekhez a résztvevők érdeklődés szerint csatlakozhattak. A siker kulcsa a módszertani sokszínűség, a több szinten zajló együttműködés, valamint a nyitottság és rugalmasság volt; a többfázisú felépítés pedig lehetővé tette, hogy a tervezés alkalmazkodjon a helyi környezet változásaihoz.

Alkalmazhatóság

A Campo Lomasóban alkalmazott részvételi tervezési modell más vidéki térségek történelmi vagy közösségi épületeinél is jól használható. Az ereje abban van, hogy a helyieket nem csak „meghallgatja", hanem valódi, mély bevonással teszi a döntések részévé, így a jövőkép belső igényekből születik, nem kívülről érkezik. A négy fázis (hallgatás–elemzés–tervezés–összegzés/vita) rugalmasan alkalmazkodik a helyi helyzethez, és azt üzeni: az örökség tisztelete nem fék, hanem erőforrás a jövőépítéshez. A projekt fő tanulsága, hogy tartós társadalmi támogatottság és fenntarthatóság akkor lesz, ha az érintettek nem célcsoportok, hanem aktív társalkotók – ezért a gyakorlat joggal tekinthető jó példának a részvételi tervezésben.

https://www.conventodicampo.it/eventi/

A szövetkezeti modell Trentinóban (Olaszország)

Mi ez?

Trentino autonóm olasz tartományában a szövetkezeti modell régóta a gazdasági és társadalmi élet része. Célja, hogy hosszú távú társadalmi és gazdasági szolgáltatásokat biztosítson a munkavállalóknak és a helyi közösségeknek, különösen ott, ahol az állami jelenlét korlátozott. A szövetkezetek főként a mezőgazdaságban, a pénzügyekben és a kiskereskedelemben működnek, és a közösségi igényekre való reagálásra, az innovációra és az alulról szerveződésre épülnek. A modell három kulcstényezője: a társadalmi-politikai háttérhez való erős kapcsolódás, a működési rendszer fejlődése, valamint az innovációra való nyitottság, amely új formákat és a hagyományos szektorok modernizációját tette lehetővé. A trentinói modell alapja, hogy a munkavállalók részben tulajdonosok is, így nagyobb beleszólásuk van a működésbe.

Eredmény

A Trentinói szövetkezeti modell eredményeképp egy erős, fenntartható gazdasági struktúra alakult ki a régióban. Ma a tartományban működő mezőgazdasági szövetkezetek stabil árakat biztosítanak mintegy 7000 gazdának. A lakásépítő szövetkezetek eddig körülbelül 3000 megfizethető otthont építettek. A vidéki bankok pedig a lakossági betétek 59%-át és a hitelkihelyezések 56,8%-át kezelik. Mindezek mellett a szövetkezetek hozzájárultak a gazdasági önállósághoz, a társadalmi kohézióhoz, és a versenyképesség mellett is befogadó rendszert kínálnak – még a nem tagok számára is. Habár néhány szövetkezet a történelem során csődbe ment (különösen a második világháború után), a Trentinói tartomány autonómiája és a szövetkezeti szövetség szerepvállalása segítettek a gazdasági fellendülésben. Mára Trentino Olaszország egyik legnépszerűbb turisztikai régiójává vált.

Erőforrás

A modell megvalósításához és fenntartásához többféle erőforrás kellett, de a legfontosabb a helyi közösségek aktív részvétele, a közösségi intézmények támogatása és az erős kulturális kötődés volt, ami segítette a szövetkezeti szemlélet beágyazódását. A kezdeti időszakban a városi középosztály, kiskereskedők és egyházi személyek játszottak kulcsszerepet a tudatosításban és szervezésben. A második világháborút követően az autonóm Trentinói tartomány és a Szövetkezeti Szövetség (Federazione delle Cooperative) vették át a vezető szerepet a fejlesztésben. A hajtóerőt végig az alulról jövő kezdeményezések és a közösségi elköteleződés adta, nem egy kívülről irányított modell, ezért az erőforrásigény főként társadalmi tőkében, nem pedig állami finanszírozásban jelent meg. Emiatt a szövetkezetek jobban illeszkedtek a helyi igényekhez, és hosszú távon is fenntarthatóak maradtak.

Alkalmazhatóság

A trentinói szövetkezeti modell más régiók számára is jó minta, különösen ott, ahol fontos a közösségi részvétel és az önállóság. Az alulról szerveződő rendszer lehetővé teszi, hogy a helyiek maguk döntsenek gazdasági és társadalmi kérdésekben, akár abban is, milyen mértékű turizmust szeretnének. A sikeres átvételhez azonban figyelni kell a három kulcstényezőre: a helyi történelmi-társadalmi háttérre, a működési struktúra helyi adaptációjára és az innovációra való nyitottságra. Különösen lényeges a helyi igények feltérképezése és a folyamatos párbeszéd a közösséggel, mert enélkül a modell nem tud mélyen beágyazódni. Ha viszont jól igazítják a helyi viszonyokhoz, a szövetkezeti szerveződés hatékony eszköz lehet az önrendelkezés és a fenntartható fejlődés elérésére.

https://www.buergerdialog.be/

Fogadj örökbe egy utcát (Olaszország)

Mi ez?

A „Fogadj örökbe egy utcát” (olaszul: Adotta una strada) program célja, hogy a nápolyi lakosokat aktív szerepvállalásra ösztönözze a közterek gondozásában. Magánszemélyek, társasházak, üzletek, egyesületek és más helyi szervezetek állampolgári bizottságokba (civic committee) szerveződve „örökbe fogadhatnak” főként utcákat, amelyeket saját kezdeményezésből karbantartanak, tisztán tartanak vagy fejlesztenek. A Nápolyi Önkormányzat továbbra is felelős a hivatalos fenntartásért, de nyitott a lakossággal való együttműködésre, és az aktív résztvevők adókedvezményt is kaphatnak. A program alapgondolata: a város mindenkié, ezért a lakosságnak is legyen szerepe a közügyek alakításában.

Eredmény

A program digitális úton nehezen nyomon követhető, kevés nyilvános adat áll rendelkezésre a teljesítményéről. Ugyanakkor egy konkrét, pozitív példa kiemelkedik: a Sansevero Kápolna Múzeum kezdeményezte a történelmi városközpont egyik részének – a via Francesco De Sanctis és via Raimondo de Sangro közötti terület – revitalizációját. A projekt keretében egy vonzóbb, barátságosabb és funkcionálisabb városi tér jött létre, amely nemcsak a helyi lakosok életminőségét javította, hanem a kulturális turizmusra is pozitív hatással volt. A példából világosan látszik, hogy megfelelő ösztönzők (jelen esetben a turizmusból származó előnyök) mellett a helyi szervezetek képesek aktívan és hatékonyan gondoskodni közterületeikről. További, hasonló projektek hivatalos dokumentálása egyelőre nem elérhető.

Erőforrás

A projekt megvalósításához elsősorban helyi közösségi elköteleződésre, önkéntes részvételre és szervezeti keretekre van szükség. Mivel az örökbe fogadott közterületek rendbetétele és fejlesztése a kezdeményezők felelőssége, az önkormányzati költségek minimálisra csökkennek. Az önkormányzat azonban jogi és adminisztratív támogatást nyújt: biztosítja, hogy a beavatkozások megfeleljenek az építési és városrendezési szabályoknak, valamint adókedvezményekkel motiválja a résztvevőket. Fontos megemlíteni, hogy nem minden résztvevő bír a múzeumokhoz hasonló gazdasági háttérrel. Ezért olyan esetekben, ahol nincs közvetlen profitérdek, az adókedvezmény lehet az egyetlen érdemi ösztönző. A projekt sikeressége tehát nagymértékben függ a résztvevők számára világos jogi és gazdasági keretek meglététől.

Alkalmazhatóság

A kezdeményezés jól mutatja, hogyan lehet a közterületek gondozását részben a helyi közösségre bízni úgy, hogy az önkormányzat közben megtartja a jogi és várostervezési kereteket. Különösen ott működik jól, ahol erős a helyi kötődés, és a lakók vagy intézmények (üzletek, civil szervezetek, kulturális szereplők) érdekeltek a környezetük rendbetételében. A sikeres átvételhez három dolog kell: átlátható, jogilag tiszta szabályozás; ösztönzők (például adókedvezmény vagy támogatás); és folyamatos önkormányzati kommunikáció, segítség. Más európai vagy magyar településeken is bevezethető, főleg szűkebb büdzsé mellett, de érdemes úgy kialakítani, hogy ne csak a tehetősebb szereplők tudjanak élni vele – például kiegészítő támogatással a kevésbé módos csoportoknak.

https://www.osservatoriopartecipazione.it/scheda-processo/2102

Le Rais Szociális Szövetkezet (Olaszország)

Mi ez?

A Le Rais Szociális Szövetkezet 2018 januárjában alakult az olaszországi Trentino tartományban, hogy innovatív, befogadó megoldásokat adjon Val di Fiemme és Fassa közösségeinek szociális és oktatási kihívásaira. Különlegessége, hogy a társadalmi szolgáltatásokat a turizmus és vendéglátás területével köti össze: projektjeiben hátrányos helyzetű embereknek – főként autizmussal élőknek, illetve tanulási vagy társas nehézségekkel küzdőknek – biztosít munkát, fejlesztést és integrációt. A mottójuk szerint „a sokféleség érték", ezért olyan munkahelyi és közösségi tereket alakítanak ki, ahol mindenki megtalálhatja a helyét, az éttermi munkától a nevelési támogatáson át a pszichológiai ellátásig. A szövetkezet jó példa arra, hogyan lehet a társadalmi érzékenységet fenntartható, minőségi szolgáltatásként működtetni.

Eredmény

Az elmúlt években a Le Rais több kézzelfogható eredményt ért el. Predazzóban működteti a környék egyetlen akkreditált pszichológiai központját, ahol gyerekek, családok és párok kapnak szakmai segítséget. A térség diákjainak két bentlakásos kollégiumot tart fenn, és bekapcsolódik a fiatalok közösségi-kulturális programjaiba is. A turisztikai és vendéglátós projektjeiken keresztül több tucat hátrányos helyzetű embernek adtak munkát és fejlődési lehetőséget, köztük olyanoknak is, akik korábban iskolai vagy munkahelyi kudarcokat éltek meg. A Pozza di Fassában működő vendégházuk, valamint a Cavalese városában található Albergo Stella és annak részeként a Le Rais étterem is szociális integrációs térként funkcionál. Vendégeik visszajelzései szerint ezek a helyek nemcsak szolgáltatást nyújtanak, hanem valódi élményt is: az inkluzív szemlélet minden szinten érezhető.

Erőforrás

A Le Rais működése egy sokszereplős, stabil szervezeti háttérre épül. Kulcs a szoros együttműködés a térség szociális szolgáltatóival, mentálhigiénés központjaival és önkormányzataival, akik segítik a beutalt ügyfelek és programrésztvevők integrációját. A szakmai csapatot tapasztalt pszichológusok, szociális munkások és oktatók adják, akik a pszichológiai központban és a nevelési, illetve munkaprogramokban is bevált módszerekkel dolgoznak. A finanszírozás több lábon áll: részben az állami és regionális akkreditációkhoz kötött szolgáltatásokból, részben pályázatokból, részben pedig a saját turisztikai-vendéglátós tevékenységből. Ehhez társul a szükséges infrastruktúra (vendégházak, kollégiumok, irodák, vendéglátóhelyek), ami egyszerre ad teret a képzésnek és a foglalkoztatásnak. A folyamatos közösségi partnerség pedig segít abban, hogy a programok hosszú távon is működőképesek maradjanak.

Alkalmazhatóság

A Le Rais modellje más régiókban is jól átültethető, főleg ott, ahol erős a szándék a szociális befogadásra, a fiatalok támogatására és a munkaalapú integrációra. Akkor működik igazán, ha van nyitott, szociálisan érzékeny intézményrendszer és együttműködő helyi közösség. Fontos a gazdasági életképesség is: ha a térség adottságai jók, a turizmus és vendéglátás stabil „motor" lehet a program mögött. A Le Rais példája azt üzeni, hogy a társadalmi érzékenység nem hátráltató tényező, hanem erőforrás. Ehhez kulcs a helyi partnerség, a résztvevők képzése és a sokféleséget tisztelő szemlélet. Az ilyen kezdeményezések nemcsak munkahelyet adnak, hanem párbeszédet is indítanak arról, hogyan tud egy közösség jobban együtt élni.

https://www.cooplerais.it/

Falusi társulások a közösségi rezilienciáért: életkörülmények javítása Lümandában (Észtország)

Mi ez?

A lümandai jó gyakorlat egy pusztító vihar után indult: a közösség a rengeteg letört faágat nem problémának, hanem alapanyagnak tekintette, és ezek felhasználásával ingyenesen használható gyerek-kalandösvényt épített. Egy elhagyatott, használaton kívüli területet újítottak fel, hogy ott alakítsák ki az akadálypályát, amely szabadon és ingyenesen használható. A kivitelezéshez a falubeliek önkéntes munkáját vették igénybe: összesen öt közösségi munkanapot szerveztek, ahol a lakosok, különféle korosztályokból, együtt dolgoztak. A kalandösvény fenntartását továbbra is önkéntesek végzik. A faluképet ezután egy kreatív forrásteremtéssel javították tovább: egy 285 méteres romos kőkerítést méterenként „eladtak", a támogatók pedig névtáblát kaptak a kerítésen. A bevételből a kerítést tájba illeszkedő módon újjáépítették, a környezetet rendezték, és a helyszín látványossággá vált, ami látogatókat hoz a faluba és élénkíti a helyi szolgáltatásokat. A következő 300 méteres szakasz felújítása már tervezés alatt áll.

Eredmény

A projekt több szinten hozott kézzelfogható eredményeket. Infrastrukturálisan egy elhanyagolt terület újult meg, és létrejött egy biztonságos, közösségépítő szabadidős tér, ahol a fiatalok mozoghatnak, játszhatnak és együtt lehetnek. A kőkerítés felújítása nemcsak szebbé tette a településképet, hanem turisztikai vonzerőt is teremtett. Társadalmi szinten erősödött a közösségi kohézió: generációk dolgoztak együtt, a közös munka növelte a bizalmat és az összetartozás érzését. A kezdeményezés vonzóbbá tette a falut, különösen fiatal családok számára, a látogatók jelenléte pedig új lehetőségeket nyitott a helyi gazdaságban.

Erőforrás

A projekt sikeréhez számos forrás összehangolt mozgósítására volt szükség. Elengedhetetlen volt a helyi lakosok önkéntes munkája, valamint a közösségi események megszervezése, amelyek során együtt dolgoztak a célok eléréséért. Összesen öt eseményt tartottak, ahol mind fizikai munka, mind közösségi élmény született. A tervezéshez és az anyagbeszerzéshez 23 000 eurónyi forrás állt rendelkezésre, amit az önkormányzati és EU-s támogatások biztosítottak. A szükséges eszközöket és gépeket helyi lakosok és vállalkozások ajánlották fel önkéntes alapon. A megvalósítást végig erős helyi vezetés és szervezés tartotta össze, ami átláthatóvá és hatékonnyá tette a folyamatot.

Alkalmazhatóság

Ez a jó gyakorlat remek példája annak, hogyan tud egy közösség alulról szerveződve, kreatív ötletekkel és közös munkával valódi változást elérni. Más falvak és kistelepülések számára is inspiráló lehet, főleg ott, ahol szükség van közösségi terekre, erősebb összetartásra vagy a fiatalok helyben tartására. A történet azt üzeni, hogy a bizalomra épülő közösségek könnyebben mozgósítják az erőforrásaikat – időt, eszközöket, tudást és pénzt is. A felelősség megosztása és az önkéntességre épülő működés fenntartható, hosszú távú fejlődést támogat. Ráadásul az olyan nyitott, újító megoldások, mint a kerítés „méterenkénti örökbefogadása", nemcsak forrást teremtenek, hanem személyes kötődést is: a támogatók jobban magukénak érzik a helyet, a település pedig új látogatókat és új kapcsolódásokat nyer.

https://www.saaremaavald.ee/

Faluközösségek Saaremaa szigetén (Észtország)

Mi ez?

A Saaremaa szigetén működő faluszövetségek jó példái az észt civil kezdeményezéseknek: céljuk, hogy a helyi közösségek aktívabban részt vegyenek a közéletben és a döntéshozatalban. Saaremaa Észtország legnagyobb szigete (2 718 km^2), amely 427 falut, 9 kisvárost és egy várost (Kuressaare) foglal magában; több település nagyon kicsi, sőt akad olyan is, ahol nincs állandó lakos. A faluszövetségek formálisan bejegyzett nonprofit civil szervezetek, amelyek jogi keretet adnak a helyieknek: így pályázatokon indulhatnak, szervezhetnek programokat, és hivatalosan képviselhetik a közösségi érdekeket az önkormányzat felé. Működésük középpontjában az összefogás erősítése, a közös ügyek megbeszélése, közösségi szolgáltatások megszervezése és a közterületek fejlesztésének kezdeményezése áll. A legtöbb esetben egy helyi vezető indítja be a folyamatot, aki önkéntes alapon dolgozik, közösséget szervez maga köré, és hosszú távon is kitart a falu ügyei mellett.

Eredmény

A faluszövetségek működése két szinten hozott kézzelfogható eredményeket. Önkormányzati szinten kialakult egy rendszeres, kétirányú kommunikáció a lakosság és az önkormányzat között, így a közösségek véleménye könnyebben beépülhet a döntésekbe, a problémák és ötletek pedig gyorsabban eljutnak a megfelelő helyre. Helyi szinten a falvak képessé váltak saját gondjaik felismerésére és megoldására: önkéntes munkával, önkormányzati hozzájárulással vagy pályázati (EU-s, állami, magán) forrásokból megvalósított projektekkel. Mindez növelte a közösségi aktivitást, fejlesztette a közösségi tereket, és hosszabb távon javította a lakókörnyezet minőségét, valamint a helyi elégedettséget.

Erőforrás

A faluszövetségek működéséhez nem szükséges jelentős pénzügyi háttér, mivel ezek főként önkéntes alapon szerveződnek. A fenntartható működéshez viszont szükség van egy erős közösségi vezetőre, aki képes csapatot építeni, valamint elengedhetetlen a jogi bejegyzés, amely lehetővé teszi a szervezet számára, hogy hivatalosan is képviselje a közösséget, pályázati forrásokra pályázzon, illetve partnerséget alakítson ki az önkormányzattal. Kisebb működési költségek, kommunikációs eszközök, közösségi terek használata és esetenként projektmenedzsment támogatás lehet még szükséges a hosszú távú működéshez.

Alkalmazhatóság

A saaremaai faluszövetségi modell jól alkalmazható más, főként vidéki, kistelepülési környezetben, ahol az aktív lakossági részvétel támogatásával és civil szervezetek megerősítésével elősegíthető a helyi demokrácia és a közösségi öngondoskodás. A forma különösen alkalmas olyan területeken, ahol a hivatalos önkormányzati jelenlét vagy szolgáltatások korlátozottak, és a helyieknek fontos szerepe lehet a közösségi élet és infrastruktúra fenntartásában. Városi környezetben (mint Kuressaare példája mutatja) nehezebben honosítható meg a területalapú, széleskörű civil összefogás, mivel ott inkább tematikus szervezetek működnek. Az ilyen városi területeken alternatív részvételi formák vagy testreszabott megoldások bevezetésére lehet szükség a helyi közösségi részvétel ösztönzésére.

https://www.saaremaavald.ee/

Kuressaare Welfare intézmény (Észtország)

Mi ez?

A Kuressaare Welfare Saaremaa (Észtország) önkormányzatának szociális szolgáltatási hálózata: időseket, fogyatékkal élőket és rászoruló családokat támogat. Az 1999-ben megnyílt központ ma már egy kiterjedt rendszer része: működtet egy nappali központot, három szociális lakóépületet Kuressaarében, kettőt vidéken, valamint egy szociális házat a sziget keleti részén. A szervezet küldetése, hogy javítsa a társadalmi jólétet, és segítse az embereket abban, hogy önállóbban, méltósággal élhessenek. Nemcsak a szociális problémák enyhítésére fókuszál, hanem a közösségi aktivitás erősítésére is: hobbitevékenységeket támogat, és ösztönzi a generációk közötti párbeszédet. Működését olyan alapértékek vezetik, mint az őszinteség, együttműködés, empátia, tolerancia és biztonság – ettől válik egy modern, megbízható, a helyi igényekhez igazodó intézménnyé.

Eredmény

A Kuressaare Welfare szolgáltatásait évente több mint 1000 fő veszi igénybe. A hatás kézzelfogható: csökken a társadalmi kirekesztés, nő az idősek és a fogyatékkal élők közösségi integrációja, és erősebb támogatást kapnak a mindennapi életvitelhez. Ebben kulcsszerepe van a nappali központnak, ami igazi találkozási pont: közös étkezés, hobbicsoportok, kiállítások, workshopok és generációkat összekötő programok is futnak itt. Az aktív időskort erősíti a helyi nyugdíjasszervezetekkel való együttműködés is, például a Saaremaa Senior Férfiklubbal és a Megyei Nyugdíjasszövetséggel: kirándulásokat szerveznek, programokat segítenek lebonyolítani, és a mindennapi működésben is jelen vannak. Az ingyenes programok és a művészeti kiállítások pedig könnyű belépést adnak a közösségi életbe, támogatva a kapcsolódást és a mentális jóllétet.

Erőforrás

A Kuressaare Welfare működtetéséhez szükség van állami és önkormányzati támogatásra, szociális munkásokra, önkéntesekre, valamint megfelelő infrastrukturális háttérre. A szolgáltatások széles skálája – mint például személyes segítő biztosítása, adósságtanácsadás, házhoz szállított étkezés, rehabilitációs programok, hajléktalanszálló, oktatási segítség – sokoldalú szakmai csapatot igényel. Emellett a helyi partnerségek és civil szervezetek bevonása is kritikus szerepet játszik a program sikerében. A szoros együttműködés a közösség szereplőivel lehetővé teszi, hogy a szolgáltatások valóban a helyi igényekhez igazodjanak, miközben elősegítik a közös felelősségvállalást és a társadalmi kohéziót.

Alkalmazhatóság

A Kuressaare Welfare jó példa arra, hogyan lehet egy kisebb térségben is komplex, jól szervezett szociális ellátórendszert működtetni úgy, hogy az ne csak segítséget adjon, hanem közösséget is építsen. Különösen hasznos modell ott, ahol elöregedő a lakosság, erős az elszigetelődés, vagy nehéz hozzáférni a szolgáltatásokhoz. A rendszer erőssége a rugalmasság: a helyi adottságokhoz igazítható, és a résztvevőket (idősek, fogyatékkal élők, tartósan munkanélküliek) nem „ellátottként”, hanem aktív közösségi szereplőként kezeli. Magyarországi települések számára ez a modell jól adaptálható lenne például a járási szociális központok vagy civil kezdeményezések megerősítése által, különösen ott, ahol fontos cél az idősek méltó öregedésének biztosítása, az elszigeteltség csökkentése, vagy a generációk közötti együttműködés előmozdítása.

https://sotsiaalkindlustusamet.ee/

Állandó polgári párbeszéd Ostbelgiában (Belgium)

Mi ez?

Az Ostbelgienben 2019-ben bevezetett Állandó Állampolgári Párbeszéd nemzeti és nemzetközi szinten is nagy figyelmet kapott. Európa egyik legkövetkezetesebben megvalósított részvételi demokrácia-modellje: jogi alapokon nyugszik, önálló költségvetéssel és személyzettel működik, és két testületre épül: állampolgári gyűlésre és állampolgári tanácsra. Az állampolgári gyűlés eseti jellegű, egy-egy konkrét társadalmi/politikai kérdést tárgyal. 25–50 tagját sorsolással választják ki a társadalmi sokszínűség érdekében, és ajánlásokat fogalmaz meg a döntéshozóknak. Az állampolgári tanács ezzel szemben állandó, 24 főből áll (korábbi gyűlési résztvevőkből), feladata a témák kijelölése, a gyűlések szervezése és a javaslatok megvalósításának követése. A találkozókat profi moderátor vezeti. Az ajánlásokat nyilvános parlamenti bizottsági ülésen vitatják meg, majd a képviselőknek és miniszereknek írásban reagálniuk kell, és elindítani a végrehajtást. Legkésőbb egy év múlva az állampolgárok és politikusok újra találkoznak, hogy áttekintsék az eredményeket.

Eredmény

Az Ostbelgien modell eddigi eredményei azt mutatják, hogy az intézményesített részvételi demokrácia erősíti a kormányzati munkát és az állampolgári bizalmat. A döntések tartalmilag relevánsabbá válnak, jobban igazodnak a polgárok igényeihez, miközben a rendszeres párbeszéd növeli a bizalmat és az állampolgári aktivitást. A modell emellett fenntartható, átlátható és hatékony. A véletlenszerű kiválasztás és a sokszínű összetétel inkluzív részvételt biztosít, a nyilvánosság és a szakértők szerepének tiszta kommunikációja pedig erősíti a társadalmi elfogadottságot. A tapasztalatok szerint a folyamat tanulást indít el mind a résztvevők, mind a döntéshozók oldalán.

Erőforrás

A rendszer működtetése többféle erőforrást igényel. Az állampolgári találkozók esetében a költségek között szerepel a vendéglátás, terem- és technikabérlés, moderátorok és szakértők díjazása, sorsolási eljárások költségei, valamint az utazási és biztosítási költségek. Az állandó állampolgári tanács működtetéséhez is szükség van részvételi díjak, utazási költségek és biztosítás fedezésére. Emellett fontos szerepet játszik a nyilvánosság biztosítása, ami kampányokat, kommunikációs tevékenységet és honlap fenntartást jelent. A költségvetés és személyzet biztosítása elengedhetetlen a hosszú távú, stabil működéshez.

Alkalmazhatóság

Az Ostbelgien-i Állandó Állampolgári Párbeszéd úttörő, és jól átvehető/adaptálható más régiókban is, mert a részvételt intézményesített, hosszú távon működő keretbe helyezi. Így a polgári beleszólás nem egyszeri akció, hanem a döntéshozatal állandó része. A jogi háttér, a professzionális moderálás és a következetes visszacsatolás hitelességet és elszámoltathatóságot ad a rendszernek. A modell megmutatja, hogyan lehet valódi társadalmi sokszínűséget és érdemi beleszólást biztosítani a közpolitikában, miközben erősíti a demokratikus kultúrát és a közbizalmat. Különösen ott lehet hasznos, ahol cél az állampolgári elidegenedés csökkentése, az elszámoltathatóság növelése és az együttműködés erősítése.

https://www.buergerdialog.be/

Flamand mobilitási vízió 2040 (Belgium)

Mi ez?

A Flemish Mobility Vision 2040 célja, hogy a következő két évtizedben Flandria közlekedése biztonságosabb, hatékonyabb és fenntarthatóbb legyen. Mivel a régió fontos európai közlekedési csomópont (kikötők közelében, kiterjedt közúti–vasúti–vízi hálózattal), a mobilitás fejlesztése stratégiai ügy. A víziót nyitott, inspiráló dokumentumként készítették, amelyet kormányzati és helyi szinten is használni akarnak, és a tervezésbe állampolgárokat, szakértőket, vállalatokat is bevontak. A lakossági véleményeket négy jövőkép-szcenárióval gyűjtötték (Digi Kosmos, Flexi-Maxi, Opti-Connect, Bewust-Lokaal), és ötleteket kértek többek között új közlekedési megoldásokra, megosztott járművekre, fenntartható csomagkézbesítésre és a vidéki kapcsolatok javítására.

Eredmény

A vízió egyik legfőbb eredménye egy olyan jövőkép kialakítása volt, amely társadalmi támogatottságot élvez, hiszen különféle szereplők – polgárok, szakértők, kormányzati szervek – közösen dolgoztak rajta. Több mint 3000 lakos vett részt az első fázisban, és több mint 700 ötlet vagy vélemény került fel az online platformra. A projekt három szakaszban zajlott, 2020 szeptemberétől 2021 februárjáig, majd 2021 júliusában a flamand kormány hivatalosan is elfogadta a dokumentumot. Az elfogadott vízió egy nyitott és motiváló jövőképet nyújt, amely hosszú távon irányt mutat a flamand közlekedéspolitika számára.

Erőforrás

A projekt végrehajtásához elsősorban humán és szervezeti erőforrásokra volt szükség. A fő megvalósítók között szerepelt a Flamand Kormány Mobilitási és Közpolitikai Osztálya, a Flamand Kormány egésze, valamint a Citizenlab, amely online eszközöket biztosított az állampolgári részvételhez. Emellett szakértők, helyi önkormányzatok és a különböző közlekedési régiók is részt vettek a munkában. A források kapcsán megemlítendő, hogy nem áll rendelkezésre részletes adat az erőforrásigényekről. Az viszont feltételezhető, hogy az önkéntes és nyitott részvételi rendszer miatt elsősorban az aktívabb, érdeklődő állampolgárok vettek részt a folyamatban, míg a kevésbé érintett csoportok hangja kisebb mértékben jelent meg. Ez torzíthatja az eredmények reprezentativitását, ugyanakkor nyitott, széleskörű bevonásra irányuló szándékot tükröz.

Alkalmazhatóság

A Flemish Mobility Vision 2040 alkalmazhatósága több szinten értelmezhető. Egyrészt a dokumentum iránymutatást ad a flamand és helyi kormányzatoknak a közlekedési fejlesztésekhez, másrészt pedig ösztönzi a civil és vállalati szféra együttműködését. A jövőbeni mobilitási döntéshozatal során az ebben megfogalmazott irányelvek – fenntarthatóság, elérhetőség, rugalmasság és közösségi gondolkodás – kiindulópontként szolgálhatnak. A lakosság bevonása és az interaktív tervezési folyamat jó gyakorlatként alkalmazható más régiókban vagy országokban is.

https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1645112287/Vlaamse_mobiliteitsvisie_2040_DEF_kospcu.pdf

Az Ostbelgien-modell (Belgium)

Mi ez?

A Kelet-Belgiumi régióban – ahol körülbelül 80.000 német ajkú lakos él – egyedülálló módon hivatalos törvényi keretbe foglalták az állampolgári részvétel egy új formáját. Az ún. Ostbelgien Model keretében egy 24 főből álló, véletlenszerűen kiválasztott állandó állampolgári tanács működik, amely meghatározza, milyen témák kerüljenek napirendre az állampolgári vitafórumokon. A politikusok nem dönthetnek a megvitatandó témákról, csupán szakértői tudással támogatják azokat. Eupen-Malmedy térsége volt az első, ahol ezt a gyakorlatot jogszabályban is rögzítették, így biztosítva a folytonosságot és függetlenséget. Az állampolgári tanács célja, hogy napirendre tűzze azokat a problémákat, amelyeket a politikai vezetők gyakran elhalasztanak – például mert népszerűtlen intézkedéseket igényelnének. Ez a folyamat biztosítja, hogy az állampolgárok valóban részt vehessenek a közélet alakításában, és a politikai döntéshozatal ne csupán a képviselők szintjén történjen.

Eredmény

Az Ostbelgien modell eredményeképp egy sokkal inkluzívabb, átláthatóbb döntéshozatali mechanizmus jött létre. Az állandó tanács fenntartása lehetővé teszi, hogy ne kelljen minden egyes ügyhöz új testületet létrehozni, így növelve a hatékonyságot és a folyamatosságot. A testület évente új tagokat kap, ami szélesebb körű lakossági részvételt tesz lehetővé. A modell egyik legfontosabb hozadéka, hogy nőtt a lakosság bizalma a helyi önkormányzat iránt: vagy azért, mert közvetlenül részt vehettek a folyamatban, vagy mert látták, hogy más állampolgárok véleménye ténylegesen befolyásolta a döntéseket. Emellett az állampolgári tanács mandátuma túlélheti az önkormányzati ciklusokat is, ami stabil alapot biztosít a hosszú távú döntésekhez.

Erőforrás

A modell bevezetéséhez és működtetéséhez megfelelő szervezeti struktúra, átlátható jogi háttér és szakértői támogatás szükséges. A folyamat lebonyolításához nélkülözhetetlen az adminisztratív és facilitátori háttér, hiszen a tanácsok működését koordinálni kell, az információkat elérhetővé kell tenni, és biztosítani kell a szakmai támogatást is.
A KU Leuven által végzett értékelés során ugyanakkor kiderült néhány hiányosság is: a résztvevőket csak vezetékes telefonon toborozták, ami csökkentette a csoport sokszínűségét. Emellett az elején a szakértők szerepe nem volt egyértelmű, és néha túl sok szakember volt jelen, ami megnehezítette a nyílt vitát. Ezeket a tanulságokat figyelembe kell venni a modell továbbfejlesztéséhez vagy más régiókban való adaptálásához.

Alkalmazhatóság

Az Ostbelgien modell jól mutatja, hogyan válhat az állampolgári részvétel strukturált, jogszabályban rögzített elemmé a helyi kormányzásban. Különösen hasznos ott, ahol a döntéshozatalt szélesíteni kell, vagy ahol gyakori a politikai patthelyzet. Az átvételhez kulcs az inkluzivitás (pl. többféle toborzási mód), az átlátható kommunikáció a döntéshozók és a lakosság között, és az, hogy az ajánlások valódi súlyt kapjanak: a politikusoknak hivatalosan reagálniuk kell a javaslatokra. A modell lényege, hogy a részvétel nem csak választásokon keresztül működhet, hanem folyamatos, érdemi párbeszéddel is – ami hosszú távon erősíti az intézményekbe vetett bizalmat.

https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/startseite

Hajdúság Éléskamrája (Magyarország)

Mi ez?

A Hajdúság Éléskamrája jó példa arra, hogyan tud egy online közösségi ötlet valódi helyi gazdasági és társadalmi motorrá válni. A COVID–19 időszakában indult: 2020-ban egy fiatal vállalkozó létrehozott egy Facebook-csoportot, hogy a helyi termelők közvetlenül elérjék az egészséges, minőségi élelmiszert kereső vásárlókat. Azóta a kezdeményezés a megye egyik meghatározó közösségi piaci platformjává nőtt: egyre több termelőt von be, bővül a közönsége, és a rövid ellátási láncokon keresztül nemcsak a helyi termelést erősíti, hanem a közösségi kohéziót, a fenntarthatóságot és a helyi identitást is. A piac közben közösségi programmá is vált (főzőbemutatók, kóstolók, hagyományőrzés), és a debreceni Nagytemplom református gyülekezetének támogatásával létrejött Templomkert Piac ezt az irányt tovább erősítette: a hagyomány és a modern közösségi piacélmény egy helyen találkozik.

Eredmény

A Hajdúság Éléskamrája 2020-ban indult, kezdetben mindössze 4–5 termelővel. Azóta fokozatosan bővült: 2021-ben Facebook-oldal lett belőle, 2022-ben megjelent az Instagramon, 2023-tól városi eseményeken is rendszeresen részt vesz, 2024-ben pedig már TikTokon is aktív. Jelenleg 10 termelő 10 termékkategóriával vesz részt benne, és a kezdeményezés elérése már 190 000 főre tehető.
A piac havonta négy különböző helyszínen kerül megrendezésre, és a termékek boltokban is elérhetőek. A folyamatos jelenlét és a többcsatornás marketing révén sikerült valódi közösségi és gazdasági értéket teremteni, amely a helyi identitást is erősíti. A piac mára nemcsak vásárlási hely, hanem találkozási pont is a termelők és fogyasztók között.

Erőforrás

A kezdeményezés nem jelentős pénzügyi támogatással indult, hanem elkötelezett szervezők és termelők lelkes munkájával. Nem volt külön projektfinanszírozás vagy nagyobb pályázati háttér – az építkezés fokozatos volt és nagyjából négy év alatt vezetett el a rendszeres működéshez. A működéshez szükség van egy jól felkészült, helyi szinten mozgó koordinátorra, aki képes összefogni a termelőket, szervezni a piacokat, és biztosítani a kapcsolódást más eseményekhez. Emellett rendszeres helyszínekre van szükség, ahol havonta legalább egyszer meg lehet rendezni a piacot. A kommunikáció és promóció – főként közösségi média és helyi rendezvényeken való részvétel – alapvető fontosságú az ismertség és a fenntartható működés szempontjából.

Alkalmazhatóság

A Hajdúság Éléskamrája tapasztalatai alapján ez a modell más régiókban is jól működhet, főleg ott, ahol már megvan a bizalom és a nyitottság a termelők és a közösség között. A kulcs, hogy a piac ne csak vásárlás legyen, hanem élmény és találkozópont, ami értéket ad mind a termelőknek, mind a vásárlóknak. A sikerhez kell egy befogadó szemlélet, a tudatos vásárlás és az egészséges életmód erősítése, plusz az, hogy a közösség lépésről lépésre épüljön, új szereplők előtt is nyitva maradva. A hagyomány + innováció párosa, a helyi identitás ápolása és a közösségi élmény együtt teszik ezt igazán ütőssé – nemcsak gazdaságilag, hanem társadalmilag is.

https://hajdusageleskamraja.hu/

Berettyóújfalui Civil Udvar (Magyarország)

Mi ez?

A Berettyóújfalui Civil Udvar egy helyi szinten jól működő jó gyakorlat: a városközpontban álló, korábban iskolaként használt, majd évekig üresen álló épületet közösségi célra gondolták újra. 2014-től az ingatlan több, külön bejáratú részét helyi civil szervezetek (kulturális, sport- és művészeti egyesületek) kapták meg használatra. Az önkormányzat tudatosan nem értékesítette az értékes ingatlant, hanem a civil szférát erősítette vele. A Civil Udvar stabil működési helyszínt ad a szervezeteknek, ahol dolgozhatnak és közösséget építhetnek. A megállapodás szerint az önkormányzat ingyenes használatot biztosít, cserébe a szervezetek vállalják az épület fenntartását és üzemeltetését. A cél: hosszú távon fenntartható civil működés, élénkebb közösségi élet és több együttműködés a városban.

Eredmény

A Civil Udvar létrejötte több fronton is pozitív változást hozott Berettyóújfalu civil életében. Az egykori elhagyatott iskolaépület újra megtelt élettel, és a közös tér erősítette a helyi civil szervezetek együttműködését, a bizalmat és a közös gondolkodást. Az épület állapota is sokat javult: 2019–2020-ban az önkormányzat felújítási és energiahatékonysági forrásokból modernizálta a helyiségeket, ami csökkentette a rezsit és növelte a komfortot. A szervezetek nyílt napokkal is segítették a láthatóságot: bemutatták a tevékenységeiket és új tagokat toboroztak. A fenntartható működést közös szabályok és közös döntések tartják össze (például a rezsik arányos viselése, közös rendtartás). A COVID-időszak visszavetette a közösségi életet, de online edzésekkel, próbákkal igyekeztek életben tartani az aktivitást; a járvány utáni újraindulás viszont nehezebb lett, mert sokaknak kihívást jelentett visszatérni a korábbi közösségi ritmushoz.

Erőforrás

A Civil Udvar fenntartható működésének egyik alapja a jól átgondolt és kölcsönös előnyökön alapuló megállapodás volt a város önkormányzatával. Az önkormányzat a használatba adással, majd később jelentős fejlesztési források bevonásával támogatta a közösségi tér létrejöttét és működését. A felújítási forrásokat többek között energiahatékonysági, épületkorszerűsítési pályázatokból biztosították, így a civil szervezetek saját anyagi erőforrásaikat nem kellett nagyobb mértékben bevonniuk a fejlesztésekbe. A működtetéshez szükséges költségek (rezsi, kisebb karbantartások) arányos elosztása a szervezetek között önszabályozó módon történt, amelyet közösen elfogadott házirend és működési szabályzat rögzített. A mindennapi fenntartás tehát minimális pénzügyi forrást igényelt, ugyanakkor szükséges volt a közösségek aktív hozzáállása, önkéntes munkája és felelősségvállalása.

Alkalmazhatóság

A Berettyóújfalui Civil Udvar jó példa arra, hogyan lehet egy kihasználatlan önkormányzati ingatlant közösségi célra átfordítani úgy, hogy közben hosszú távon is fenntartható maradjon, és erősítse a helyi közösségek összetartását és láthatóságát. A modell különösen jól működik kisebb városokban, ahol üres épületek keresnek új funkciót. A siker kulcsa a civil szervezetek bevonása, a kölcsönös felelősségvállalás és a közösen kialakított, rugalmas szabályrendszer. A közös használat nemcsak költséghatékony, hanem növeli a közösségi aktivitást, és teret ad új együttműködéseknek is. Más településeken is megvalósítható, ha a helyi igényekhez igazított, átlátható és hosszú távra szóló megállapodás születik a résztvevők között.

https://www.facebook.com/berettyoujfaluiciviludvar/?locale=hu_HU

Igazgyöngy Alapítvány (Magyarország)

Mi ez?

Az Igazgyöngy Alapítvány az elmúlt közel húsz évben Magyarország egyik legismertebb és szakmailag elismert szereplőjévé vált a mélyszegénységben élő, hátrányos helyzetű közösségek felzárkóztatásában. A modell célja a társadalmi kirekesztés csökkentése, nem gyors akciókkal, hanem komplex, hosszú távra tervezett fejlesztési folyamattal. Munkájuk főként kelet-magyarországi településeken zajlik, ahol a szegénység gyakran generációról generációra öröklődik, és sok család alapvető szükségletekben is hiányt szenved (élelem, lakhatás, oktatás, egészségügy). A megközelítésük lényege, hogy először feltárják, mi tartja a közösségeket tartósan leszakadva, majd olyan beavatkozásokat építenek fel, amelyek fokozatosan képessé teszik az embereket saját életük alakítására. A program három pillérre épül: oktatásra, családsegítésre és közösségfejlesztésre, valamint intézményi együttműködésre.

Eredmény

Az Igazgyöngy több mint 15 év munkájával a térségben mérhető változást ért el. A Toldon végzett mintaprojekt során látványosan csökkent az iskolai lemorzsolódás, javultak a tanulmányi eredmények, megszűnt a fiatalkorú bűnözés, és egyre több gyermek szerzett szakmát. A közösségben közös normák és szabályok alakultak ki, nőtt a foglalkoztathatóság, és fejlődtek a munkaerőpiaci készségek. A korábban jellemzően fiatalon vállalt gyermekvállalás is kitolódott: immár évek óta csak 18 éven felüliek vállalnak gyermeket, és hosszú évek óta nem kellett gyermekeket kiemelni családból. Négy alkalommal szerveztek falunapot, ami a közösségi összetartozás erősödését is mutatja. Mindez együtt azt mutatja: a módszer országosan elismert jó gyakorlattá vált, és bizonyítja, hogy a legnehezebb helyzetű településeken is elérhető valódi változás, ha a támogatás hosszú távú, komplex, és nem hibáztat, hanem képessé tesz.

Erőforrás

Az Igazgyöngy modell működtetéséhez hosszú távon stabil, kiszámítható források szükségesek, hiszen a célcsoport helyzetéből fakadóan önfenntartásra nem képes. A működés pénzügyi hátterét több forrás biztosítja: hazai és nemzetközi pályázatok, magánadományok, vállalati támogatások és saját bevételek (kézműves termékek, szociális vállalkozásokból származó jövedelem). Az oktatási és szociális beavatkozások mellett jelentős forrást igényel a családsegítés: gyógyszerek, szemüvegek, alapvető háztartási eszközök, élelmiszer, ruházat biztosítása, valamint a lakhatási körülmények javításához szükséges anyagok. A közösségépítő és képességfejlesztő foglalkozások eszközigénye szintén folyamatos. Fontos elem a szociális gazdasági láb (kézműves műhely, mezőgazdaság, brikettüzem), amely hosszú távon munkahelyteremtéssel is hozzájárul a fenntarthatósághoz.

Alkalmazhatóság

Az Igazgyöngy modellje jól átültethető más, hasonló helyzetű térségekbe is, ahol a generációs szegénység megtörése, a közösségi normák erősítése és a képessé tétel a cél. A kulcs a komplex megközelítés: egyszerre foglalkozik oktatási, szociális és közösségi hiányokkal, és közben együttműködik a helyi intézményekkel. Fontos, hogy az adaptálás során ne kész megoldásokat „vigyenek le" a közösségekbe, hanem fokozatosan, közös munkával építsék ki a helyi szabályokat, normákat, képességeket. A tapasztalat szerint a bizalomépítés, a hosszú távú jelenlét és a kis lépésekre építő munka hoz tartós, generációkon át ható változást.

https://igazgyongyalapitvany.hu/

Eszköztár a társadalmi vállalkozói szellem előmozdításához (Magyarország)

Mi ez?

A társadalmi vállalkozások támogatására létrehozott eszköztár a DelFin projekt (Interreg Central Europe, 2019–2022) keretében készült, és egy gyakorlati, átfogó eszköztár vidéki térségek társadalmi-gazdasági gondjaira (elöregedés, elvándorlás, munkanélküliség). A projektben német, magyar, horvát és olasz vidéki régiók dolgoztak együtt, hogy olyan módszereket és eszközöket adjanak a szereplők kezébe, amelyek segítik a társadalmi vállalkozások indulását, növekedését és fenntartható működését. Az eszköztár célja, hogy támogassa az üzleti támogatási struktúrákat (pl. inkubátorok), megkönnyítse a finanszírozási forrásokhoz való hozzáférést, és keretet adjon a társadalmi hatás méréséhez is. Moduláris felépítésű, külön részekkel a támogatási formákról, a finanszírozásról és az értékelési szempontokról, így egy sokoldalúan használható tudásbázist nyújt a társadalmi vállalkozásokat segítő szereplőknek.

Eredmény

A DelFin projekt egyik legfontosabb eredménye egy online elérhető, a gyakorlatban is kipróbált eszköztár, amely közérthető és testreszabható megoldásokat ad a társadalmi vállalkozások támogatására. A partnerszervezetek olyan eszközöket dolgoztak ki, amelyekkel a helyi és regionális szereplők (pl. önkormányzatok, fejlesztési ügynökségek, pénzügyi intézmények) könnyebben tudnak reagálni a társadalmi vállalkozók speciális igényeire. Az eszköztár bevezetésével négy országban mintaprojektek futottak, ahol a különböző elemeket helyben is letesztelték, és 8 kapacitásépítő szemináriumot tartottak – főleg önkormányzati és pénzügyi szakembereknek –, hogy erősítsék a társadalmi vállalkozásokkal kapcsolatos tudást. Az eszköztárat már több tucat szereplő használta sikerrel, így igazoltan erősíti a vállalkozásokat és a helyi támogató ökoszisztémát.

Erőforrás

Az eszköztár fejlesztése és bevezetése a DelFin projektben történt, amelyet az Interreg Central Europe Program finanszírozott. A munkában 8 partnerintézmény vett részt több országból, ők adták a szakmai, pénzügyi és szervezési hátteret. A projekt 2018–2020 között futott, és lefedte a teljes folyamatot: a koncepció kidolgozását, az eszközök fejlesztését, a mintaprojektek kipróbálásokat, valamint a kapcsolódó képzéseket és eseményeket. A megvalósításhoz többféle erőforrás kellett: szakértők, facilitátorok és projektmenedzserek (humán kapacitás), digitális infrastruktúra (hogy az eszköztár online elérhető legyen), illetve a képzések és helyi programok megszervezéséhez szükséges szervezési háttér. A COVID–19 nehezítette a személyes találkozókat és helyi eseményeket, de a partnerek átálltak online működésre, így az eredmények lényegében nem sérültek.

Alkalmazhatóság

Az eszköztár ott a leghasznosabb, ahol a társadalmi vállalkozások erősítése stratégiai cél, főleg vidéki vagy perifériás térségekben. Segít az önkormányzatoknak megérteni és támogatni a társadalmi vállalkozásokat, javítja a fejlesztési ügynökségek és pénzügyi szereplők együttműködését, és eszközöket ad az üzleti és társadalmi hatások méréséhez. Egyszerre tanulási anyag és gyakorlati segédlet, ezért más országokban is jól adaptálható. A használata erősíti a helyi együttműködést, a kapacitásokat, és hosszabb távon egy befogadóbb, fenntarthatóbb helyi ökoszisztémát épít.

https://programme2014-20.interreg-central.eu/Content.Node/DelFin.html

Debrecen első városi közösségi kertje (Magyarország)

Mi ez?

Debrecen első városi közösségi kertje a Vénkert lakótelep parkjában jött létre a „Zöld város – Vénkert megújítása" projekt részeként, TOP (2014–2020) finanszírozással. A kezdeményezés célja a városi zöldfelületek újragondolása, a vegyszermentes, környezetbarát termelés népszerűsítése és a közösségépítés volt. A kert szakmai előképe a Debreceni Egyetem közösségi kertje, amely inspirációt és mintát adott az önkormányzatnak. A program 2020-ban indult, és mára sikeres, túlkereslettel működő mintaprojektté vált: nemcsak kertészkedési lehetőséget ad városi lakóknak, hanem közösségi térként is működik, több generációt és társadalmi csoportot összekapcsolva, ezzel is javítva a vénkerti lakók életminőségét.

Eredmény

A Vénkerti Közösségi Kert gyorsan népszerűvé vált a helyi lakosság körében. A kert 28 parcelláját 28 kertművelő család használja, akik összességében mintegy 60 főt jelentenek, beleértve a családtagokat is. A 2021-es évben a kert országos elismerést kapott: a „Legszebb Konyhakertek" program közösségi kategóriájában nyert díjat. A kertben erős közösségi kohézió alakult ki: a tagok közösen döntenek a költségekről, a fejlesztésekről és a közös területek gondozásáról. Rendszeresen fogadnak iskolai és óvodai csoportokat, sőt a kezdeményezés nemzetközi érdeklődést is kiváltott (mexikói szakmai látogatók is jártak ott). A működés a fenntartható kertészkedésre épül: komposztálás, természetes növényvédelem, madár- és rovarbarát megoldások (madáretető, rovarhotel), valamint esővízgyűjtés és takarékos öntözés. A közösség sokszínű: a legfiatalabb kertész 26, a legidősebb 85 éves, a kert pedig 32-féle zöldség és gyümölcs termesztésének ad helyet.

Erőforrás

A kert létrehozása egy önkormányzati fejlesztési projekt részeként, uniós forrásból valósult meg, amely biztosította az infrastruktúra kiépítését: az emelt ágyások, a vízvételi lehetőség, a tárolók, komposztáló, esővízgyűjtő rendszer, valamint az eszközök és közös használatú helyiségek kialakítását. A közösségi kert fenntartása éves tagdíjjal működik, amely jelenleg 4 000 forint (kb. 10 euró) évente parcellánként. A tagdíjból közösen gazdálkodnak, a kiadások és fejlesztések felhasználását közösen határozzák meg. A kezdeti időszakban a Debreceni Egyetem, a „Debrecen Jövője" közösség és a Debreceni Természettár is támogatta a közösséget mentorálással, szaktanácsadással és előadásokkal. A fenntartáshoz szükséges források így elsősorban közösségi hozzájárulásból, valamint önkéntes munkából állnak össze, miközben a fizikai infrastruktúra hosszú távú használata biztosított.

Alkalmazhatóság

A Vénkerti Közösségi Kert jól mutatja, hogyan lehet egy lakótelepi városi környezetben olyan zöld közösségi teret létrehozni, amely egyszerre szolgál környezetvédelmi, oktatási és közösségépítő célokat. A modell szinte bármely településen működhet, ha van közösségi használatra alkalmas zöldterület és helyi akarat a fenntartásra. A hosszú távú siker kulcsa a lakók aktív bevonása, a közös szabályok lefektetése és a folyamatos közösségi döntéshozatal. A Vénkerti példa azt bizonyítja, hogy kis területen, szerény költségvetéssel, de jó szervezéssel és elkötelezett közösséggel értékes, fenntartható városi zöldfelület és találkozóhely hozható létre. Az ilyen kertek javítják a városi élhetőséget, erősítik a közösségi kapcsolatokat, és formálják a helyi fenntarthatósági szemléletet.

https://kozossegikertek.hu/garden/venkerti-kozossegi-kert/

Gyakorlati útmutatók magyar nyelven

HÉTFA Reziliencia Platform kutatási anyagai

„Csináld magad” (DIY) kézikönyv érintettek bevonása az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás tervezésébe és megvalósításába

Szenior Pont

Zöldinfrastruktúra útmutató

Közösségfejlesztési útmutatók

Klímareziliens településtervezés

Kézikönyv települések számára a települési belterületi vízrendezés klímareziliens tervezéséhez

Útmutató – Hogyan váljunk okos faluvá

Élhető Települések Országos Szövetsége

REL Kisokos

Közösségi tervezés

Releváns nemzetközi projektek gyűjteménye

A projekt neve	A projekt témája	Részletes információk elérhetősége
AccelerateGDT	Klaszterpolitikák újrahangolása a zöld és digitális kettős átmenet felgyorsítására	https://www.interregeurope.eu/accelerategdt
ADAPTAGRI	Régiók közötti együttműködés az éghajlathoz való alkalmazkodásért a mezőgazdaságban	https://blacksea-cbc.net/images/interreg-next-bsb-projects/BSB01250_ADAPTAGRI/BSB01250_ADAPTAGRI.pdf
AGRICOOP	Együttműködés technológia-alapú gyakorlatokon keresztül az inváziós fajok és az éghajlatváltozás elleni küzdelemben a fenntartható és ellenálló mezőgazdaságért (AGRICOOP)	https://blacksea-cbc.net/images/interreg-next-bsb-projects/BSB01005_AGRICOOP/BSB01005_AGRICOOP.pdf
Back on Track	A NEET fiatalok (nem tanuló, nem dolgozó) (újra)integrációjának elősegítése vidéki térségekben az oktatásba, képzésbe és munkaerőpiacra alapkompetenciáik, ellenálló képességük és virtuális mobilitásuk fejlesztésével	https://interreg-danube.eu/projects/back-on-track
Be Ready	Városi hőszigetekkel szembeni ellenálló képesség, felkészültség és mérséklési stratégia	https://interreg-danube.eu/projects/be-ready
BEALERT	Korai előrejelző rendszer mesterséges intelligencia modullal összekapcsolva a helyi kockázatkezelésért felelős szereplők felkészültségének javítására, csökkentve az éghajlatváltozás helyi közösségekre gyakorolt kockázatait	https://bealert.interreg-ipa-adrion.eu/
Better-Calf	Tejborjú-nevelési rendszerek az ellenálló képesség, állatjólét és fenntarthatóság érdekében vidéki térségekben	http://better-calf.nweurope.eu
CAMPUS	Digitális reziliencia erősítése	https://www.interregeurope.eu/campus
CAP-SHARE	Hidak építése a tudósok, döntéshozók és közösségek közös kapacitásának megerősítésére	https://www.interreg-npa.eu/projects/cap-share/
CASPER	Polgári részvétel a városfejlesztésben	https://www.interregeurope.eu/casper
CDREUROPE	Digitális fejlesztések a kis- és középvállalkozások számára	https://www.interregeurope.eu/cdreurope

A projekt neve	A projekt témája	Részletes információk elérhetősége
CIBioGo	Polgári részvétel a környezetvédelemben	https://www.interregeurope.eu/cibiogo
CICADA4CE	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás kezelésének hatékonysága az ökoszisztéma-szolgáltatások és az intelligens társadalmi megközelítések integrációjával Közép-Európa városaiban	https://www.interreg-central.eu/projects/cicada4ce/
Climate_CRICES	Az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség növelése Közép-Európában	https://www.interreg-central.eu/projects/climate_crices/
COPPER	Nyílt és részvételi tervezés a villamosenergia-hálózat ellenálló képességéért [FA]	https://www.interregnorthsea.eu/copper
Co-Resilience	Együttműködés az erdőtüzekkel szembeni közösségi ellenálló képesség fejlesztésére és korai előrejelzésre a Fekete-tenger térségében	https://blacksea-cbc.net/images/interreg-next-bsb-projects/BSB00026_Co-Resilience/BSB00026_Co-Resilience.pdf
DiSTT	Digitális készségfejlesztési átalakulási eszköztár egy ellenálló munkaerőpiacért	https://www.interreg-central.eu/projects/distt/
Down to Earth	Vidéki reziliencia erősítése	https://www.interregeurope.eu/down-to-earth
ECOBASE	Környezetbarát, természetalapú megoldások a talajdegradáció mérséklésére	https://ecobase.interreg-ipa-adrion.eu/
E-COOL	Fiatalok készségeinek és kompetenciáinak fejlesztése	https://www.interregeurope.eu/e-cool
ecosySTEM	Gyermekek felhatalmazása a környezeti fenntarthatóságért E-STEM eszközökkel	
EUREGA	Regionális reziliencia erősítése a gasztronómia eszközeivel	https://www.interregeurope.eu/eurega
FORESTCARBOVISION	Közösségek megerősítése erdei szénmegkötő gazdálkodással: klímaellenálló képesség és fenntartható erőforrás-gazdálkodás	https://www.interreg-npa.eu/projects/forestcarbovision/
FutureECOS	Jövőálló lakóterületek közösségi tervezése	https://www.interregeurope.eu/futureecos
GRECALE	Vészhelyzeti kommunikáció fejlesztése a természeti kockázatokkal szembeni ellenálló képesség és a katasztrófák utáni helyreállítás érdekében	https://grecale.interreg-ipa-adrion.eu/
Green Urban Resilience	Zöld éghajlat-alkalmazkodási megoldások intelligens és ellenálló városok számára a Fekete-tenger térségében	https://blacksea-cbc.net/images/interreg-next-bsb-projects/BSB00006_Green_Urban_Resilience_/BSB00006_GreenUrbanResilience.pdf

A projekt neve	A projekt témája	Részletes információk elérhetősége
GreenDense	Sűrűn beépített városi területek zöldítése a klímaellenálló képesség, a biodiverzitás és az egészség javításáért	http://greendense.nweurope.eu
GREENE 4.0	Intelligens és zöld innovációs megközelítések a digitális átalakulási lehetőségek kiterjesztésére Közép-Európában	https://www.interreg-central.eu/projects/greene-4-0/
IB-Green	Ipari és üzleti parkok – klímaellenállóak és a jövőre felkészültek	http://ib-green.nweurope.eu
IMPETUS	Kihasználatlan terek újrahasznosítása közösségi részvétellel	https://www.interregeurope.eu/impetus
InnoGS	Innováció játékosítási (gamification) megoldásokon keresztül	https://www.interreg-npa.eu/projects/innogs/
INTENSIFY	Szén-dioxid-kibocsátás csökkentése polgári bevonással	https://www.interregeurope.eu/intensify
InterRevita	Polgárok bevonása a városfejlesztésbe	https://www.interregeurope.eu/interrevita
MigFoRest	Asszisztált migráció az erdők ellenálló képességének növelésére Északnyugat-Európában	http://migforest.nweurope.eu
MISSION CE CLIMATE	Közép-Európa klímaellenálló közösségei	https://www.interreg-central.eu/projects/mission-ce-climate/
More than a Village	Okosfalu-átmenet: modell a versenyképesebb és vonzóbb falvakért Közép-Európában	https://www.interreg-central.eu/projects/more-than-a-village/
NACEMAP	Északi és sarkvidéki közösségek vészhelyzet-kezelése és felkészültsége	https://www.interreg-npa.eu/projects/nacemap/
NaTour4CChange	A fenntartható turizmus irányítása nagy természeti értékű térségekben: a turizmus és a természet újrakapcsolása az éghajlati válság kezelésére ökoszisztéma-alapú megközelítéssel	https://natour4cchange.interreg-euro-med.eu/
NATURED	Természetalapú megoldások az igazságos ellenálló képességért az Adriai–Jón-tengeri városokban	https://natured.interreg-ipa-adrion.eu/news-events/
NBS4LOCAL	Természetalapú megoldások alkalmazása az önkormányzatok klímaellenálló képességének javítására	https://www.interregeurope.eu/nbs4local
NBS4RESILIENCE	Természetalapú megoldások az éghajlati ellenálló képesség érdekében	https://www.adrioninterreg.eu/

A projekt neve	A projekt témája	Részletes információk elérhetősége
PA3_CLOSE	PA3_CLOSE – Felépülés a kultúrán, a turizmuson és az emberek közötti kapcsolatokon keresztül a Duna Régióban	https://cultureandtourism.danube-region.eu/
PREVENT	PREVENT – Szennyezéscsökkentés és korai előrejelzés a sérülékeny ökoszisztémák védelmére az Adriai–Jón-tengeri térségben	https://www.adrioninterreg.eu/
PRIMES	Az aszálykockázatok megelőzése ellenálló közösségek kialakításával az Adriai–Jón-tengeri régióban	https://www.adrioninterreg.eu/
PROXIMITIES	Közösségek újjáépítése	https://www.interregeurope.eu/proximities
RealUrbanGreen	Egészséges városi zöldterületek közös tervezésére és megvalósítására szolgáló holisztikus modell tesztelése klímaellenálló városok és települések számára	https://realurbangreen.interreg-euro-med.eu/
RECIPE2024	Kritikus infrastruktúrák ellenálló képessége és védelme Európában	https://recipe2024.interreg-ipa-adrion.eu/
Regenera4MED	Egy mediterrán regeneratív turizmus modell kialakítása, mint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és kockázatmegelőzés eszköze	https://regenera4med.interreg-euro-med.eu/
ReMED	A klímaellenálló mediterrán városok felé	https://remed.interreg-euro-med.eu/
RENFORCE	Az erdők ellenálló képességének növelése az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás és a biotikus, illetve abiotikus károk megelőzése érdekében	https://renforce.interreg-euro-med.eu/
RESTORIVER	Klímaellenálló, természetes vízvisszatartásra fókuszáló folyópart- és ártér-helyreállítás a Duna és mellékfolyói mentén, az emberi beavatkozások által károsított területeken	https://interreg-danube.eu/projects/restoriver/
RETURN	Regeneratív gazdasági transzferek az egyetemes ellenálló képességért az északi térségekben	https://www.interreg-npa.eu/projects/return/home/
RuralYouthFuture	Fiatalok bevonása a vidéki térségek fejlesztésébe	https://www.interregeurope.eu/ruralyouthfuture
SHARING	Kisebb önkormányzatok és közösségek támogatása	https://www.interregeurope.eu/sharing
SIRR	Fenntarthatóság, innováció és ellenálló képesség vidéki térségekben	https://www.interregnorthsea.eu/sirr

A projekt neve	A projekt témája	Részletes információk elérhetősége
STORM_SAFE	Szoftvermegbízhatóság kritikus infrastruktúrák számára: megoldások közös fejlesztése, bevezetése és szélesebb körű alkalmazása pilot infrastruktúrákban, például vihardagály-védelmi rendszerekben [FA]	https://www.blacksea-cbc.net/images/interreg-next-bsb-projects/BSB00354_ecosySTEM/BSB00354_ecosySTEM.pdf
SuPeRBE	Többszintű tervezés és szakpolitikai felkészültség támogatása az ellenálló épített környezetért	https://www.interreg-central.eu/projects/superbe/
Sustain BIO&CLIMA ACCESS	A hozzáférhetőség, a biodiverzitás és az éghajlati ellenálló képesség javítása fenntartható gyakorlatok révén	https://www.blacksea-cbc.net/interreg-next-bsb-2021-2027/projects/bsb01253
T4R	Twin4Resilience – Kettős ellenálló képesség	http://t4r.nweurope.eu
TOURBO	A mikro-, kis- és középvállalkozások (MSME-k) átállási útvonalának erősítése a turizmusban zöld és digitális átalakulással	https://www.interregeurope.eu/tourbo
UCare	Városi klímaadaptációs és helyreállítási törekvések zöld infrastruktúrán keresztül a Fekete-tenger térségében	https://www.blacksea-cbc.net/images/interreg-next-bsb-projects/BSB00822_UCare/BSB00822_UCare.pdf
UrbanCOOP	Lakossági bevonás a szakpolitika-alkotásba, önkormányzati együttműködések erősítése	https://www.interregeurope.eu/urbancoop
URBANFLOODS	Városi ellenálló képesség előmozdítása integrált, fejlett döntéstámogató rendszerrel az árvízvédelem érdekében	https://urbanfloods.interreg-ipa-adrion.eu/
UrbCitizenPower	Polgári részvétel a vidékfejlesztésben	https://www.interregeurope.eu/urbcitizenpower
Wetland4Change	Vizes élőhelyeken alapuló megoldások az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra, kockázatmegelőzésre és mérséklésre	https://wetland4change.interreg-euro-med.eu/

Angol nyelvű szakmai tartalmak, háttéranyagok

VÁROSI/REGIONÁLIS DÖNTÉSHOZÓK SZÁMÁRA

https://www.interregeurope.eu/news-events/news/citizen-participation-in-urban-regeneration-in-sanski-most

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/designing-citizen-oriented-future-for-cities-regions

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/social-resilience-for-urban-revitalisation

https://www.interregeurope.eu/news-events/news/town-hall-on-wheels-engaging-citizens-building-trust-in-kiel-region

https://www.interregeurope.eu/news-events/news/inspiring-urban-regeneration-key-learnings

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/webinar/blue-green-infrastructure-for-resilient-cities-iii-citizens-participation-key-learnings

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/participatory-approach-for-urban-regeneration-in-livorno-italy

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/webinar/creating-social-cohesion-through-cultural-initiatives-key-learnings

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/webinar/citizen-oriented-innovations-key-learnings

ÖNKORMÁNYZATOK SZÁMÁRA VIDÉKFEJLESZTÉS CÉLJÁBÓL

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/rural-resilience-in-denmark-through-enhanced-cooperation

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/entrepreneurial-education-case-of-excellence

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/workshop/entrepreneurship-in-declining-rural-areas-key-learnings

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/webinar/creating-social-cohesion-through-cultural-initiatives-key-learnings

LAKOSSÁG, HELYI KÖZÖSSÉGEK SZÁMÁRA

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/expert-support-reports/citizen-participation-models-to-increase-local-value-creation-for-renewable-energy

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/empowering-local-communities-for-their-river-resources

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/webinar/creating-social-cohesion-through-cultural-initiatives-key-learnings

https://www.interregeurope.eu/find-policy-solutions/stories/temporary-use-of-abandoned-spaces-to-boost-innovation-creativity-sustainability

SZAKPOLITIKAI ANYAGOK

A társadalmi ellenálló képesség jövőképei Európában 2040-re

https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f9526025-c4a4-11ee-95d9-01aa75ed71a1?pk_campaign=OPNewsletter_March2024&pk_source=EUP

Csináld magad" (DIY) kézikönyv az érintettek és az állampolgárok mozgósításához és bevonásához az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás tervezésébe és megvalósításába

https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ec_diy-manual-adaptation-climate-change-mission.pdf

Az Európai Unió éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással foglalkozó missziójának portálja

https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission

A társadalmi reziliencia újragondolása a polikrízisek korszakában

https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142772

Állampolgári részvétel

https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2025-02/Policy%20brief%20on%20citizen%20engagement_0.pdf

Hogyan lehet ösztönözni a vállalkozó szellemet a vidéki térségekben?

https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/inline/Policy_Brief_-_How_to_boost_entrepreneurship_in_rural_areas.pdf

A kis- és középvállalkozások digitális átalakulásának elősegítése

https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2022-04/Policy%20brief%20on%20digital%20transformation.pdf

6. Közösségvezérelt térségfejlesztés - Nemzetközi ajánlások

SZAKÉRTŐI ÉRTÉKELÉS #5

ÉRTÉKELŐ JELENTÉS ÉS AJÁNLÁSOK

a GOCORE szakértői csapat által

Alberto Velez-Grilo

Lene Bjarke Skov

Anu Vares

Erica Castanheira

Hasmik Karapetyan

Hendrik Tamsma

Hajdú-Bihar vármegye, Debrecen, Magyarország

2024. szeptember 17-19

Összefoglaló

Ez a Jelentés tartalmazza a Hajdú-Bihar Vármegyei Önkormányzat (PP2) által 2024. szeptember 17-19. között szervezett Szakértői Értékelés (Peer Review) hátterét, folyamatát, tevékenységeit, eredményeit és következtetéseit, amelynek célja, hogy olyan megoldásokat javasoljon, amelyek választ adnak Hajdú-Bihar vármegye 2021-2027-es Területfejlesztési Programjának azon kihívásaira és igényeire, amelyeket a Hajdú-Bihar Vármegye Önkormányzata, mint a GOCORE projekt partnere, fejleszteni kíván.

Készült egy SWOT-elemzés, amelynek célja, hogy világosabb képet adjon arról, miként erősíthető a Program úgy, hogy közben a helyi közösségek ne csak résztvevők, hanem valódi alakítói legyenek az őket érintő döntéseknek és szakpolitikáknak. A bemutatott megállapításokat a végén ajánlások és bevált gyakorlatok egészítik ki, amelyek a regionális fejlesztési program felülvizsgálatát, illetve a közösségi bevonás hatékonyabbá tételét támogatják.

A rendezvényre Hajdú-Bihar vármegyében, Debrecenben került sor, a GOCORE projekt partnerei által kiválasztott szakemberek bevonásával.

Bevezetés

GOCORE Projekt

A Governing Community Resilience/A közösségek ellenállóképességének szabályozása (GOCORE) projekt a helyi szerepvállalás és részvétel növelésével ellenálló régiókat épít. A projekt célja, hogy a vidéki és/vagy perifférikus régiókban a közösségek (többek között a polgárok, a civil társadalom és a kisvállalkozások) aktív partnerként való bevonása és felhatalmazása révén a regionális politika kidolgozásában és végrehajtásában a kormányzási gyakorlatok cseréje és végrehajtása révén fokozza a területek fejlődését.

A GOCORE hatékony mechanizmusokat hoz létre a közösségek bevonására és felhatalmazására a regionális politikába és döntéshozatalba azáltal, hogy bevonja, felhatalmazza és bemutatja a régióknak, hogyan lehet kezelni napjaink kritikus társadalmi kihívásait, például az éghajlati és digitális átmenetet, valamint a társadalmi-demográfiai fejleményeket, például az elöregedést, a népességfogyást és a migrációt.

A GOCORE projektet az Interreg Europe program társfinanszírozza a „jobb regionális kormányzás" prioritás keretében, és elsődleges célja a fejlődés, a növekedés és az életminőség terén a régiókon belüli és az európai régiók közötti egyenlőtlenségek csökkentése.

A GOCORE partnerség hét partnert foglal magában: Fryslân (NL), Syddjurs (DK), Madeira (PT), Saaremaa (EE), Coimbra (PT), Hajdú-Bihar (HU) és Trentó (IT).

A szakértői értékelés módszertana

A GOCORE szakértői értékelés módszertana számos tényező figyelembevételével segíti a régiókat abban, hogy a közösségek ellenálló képességének szabályozásával kapcsolatos politikáikat fejlesszék.

A GOCORE szakértői értékelési módszertan egységesítette a mérendő releváns szempontokat, hogy a különböző háttérrel rendelkező szakértők objektíven értékelhessék a regionális helyzetet. Ezáltal a szakértői csoportok képesek lesznek megfelelő ajánlásokat adni a fogadó régió vidéki közösségeinek szociális gazdasága terén.

Ezen túlmenően a folyamatot a szakértői csoport tagjai is erősítik; a kiválasztott szakértők között többnyire gyakorlati szakemberek voltak, ami azt jelenti, hogy az általuk meghatározott ajánlások gyakorlatiasak, alkalmazhatóak és reálisak.

Áttekintés

A házigazda leírása, általános áttekintés és megfontolások

A vendéglátó partner, Hajdú-Bihar megye, a „Szakértők felkérése” című dokumentumban foglalta össze a szakértők által megvitatandó legfontosabb témákat és azokat a kérdéseket, amelyekre ebben a zárójelentésben választ kell adni. Az összes támogató dokumentumot a szakértők számára már a találkozók előtt elérhetővé tették.

Hajdú-Bihar vármegye Kelet-Magyarországon, az Alföldön helyezkedik el, lakossága megközelítőleg 521 000 fő. Területe 6 211 km², amivel Magyarország nagyobb vármegyéi közé tartozik: kiterjedése az ország területének mintegy 6,7%-át teszi ki, miközben a népességarány hozzávetőleg 5,4%. Népességszám alapján Budapest után a vármegyék rangsorában a negyedik helyen áll.

Természetföldrajzi szempontból a vármegye kifejezetten változatos. Északkeleti része a Nyírség déli, homokhátsági mikrorégiójához kapcsolódik; középső részén a kedvező talajadottságú, löszös Hajdúság található. Nyugat–északnyugat felé a Közép-Tisza-vidékhez tartozó Hortobágy húzódik (Európa egyik legnagyobb, természetközeli gyepterülete), valamint a Borsodi árterek területei. Délen a Berettyó–Körös-vidék (Nagy-Sárrét és Kis-Sárrét), a Berettyó–Kálló köze, az Érmellék és a Bihari-síkság tájegységei rajzolják ki a térség arculatát.

A vármegye székhelye Debrecen (2023-ban 201 582 lakos). A vármegye fekvéséből adódóan perifériku helyzetben van, de az ország keleti részén egyre erősebb központi szerepet kezd betölteni, tekintettel nemcsak a szomszédos vármegyékre, hanem a határon túli területekre is. Ez nem csak a tranzit - közlekedési és gazdasági -, hanem a foglalkoztatási és kulturális kapcsolatokat is jelenti.

Hajdú-Bihar vármegye (NUTS III) az Észak-alföldi régió (NUTS II) része, és mint ilyen az EU egyik legelmaradottabb régiója. Az elmúlt évtizedekben az Észak-Alföld a 20 legkevésbé fejlett NUTS II. régió közé tartozott. A legfrissebb adatok szerint az egy főre jutó GDP jóval az uniós átlag alatt van. 2013. január 1-jétől a közigazgatási rendszer átalakításával életbe lépett a járási rendszer. Hajdú-Bihar megyét 10 járásra osztották:

1. Balmazújvárosi járás
2. Berettyóújfalui járás
3. Debreceni járás
4. Derecskei járás
5. Hajdúböszörményi járás
6. Hajdúhadházi járás
7. Hajdúnánási járás
8. Hajdúszoboszlói járás
9. Nyiradonyi járás
10. Püspökladányi járás

Hajdú-Bihar megye 82 településből áll. A települések jogállás szerinti besorolása a következő:

- 1 megyei jogú város (Debrecen)
- 20 város
- 10 nagyközség
- 51 község

HAJDÚ-BIHAR VÁRMEGYE ÖNKORMÁNYZATA

A 82 település erősségeit, kihívásait és lehetőségeit jól ismerő, az országos fejlesztési és ágazati prioritásokat is képviselő regionális szereplőként a Hajdú-Bihar Vármegyei Önkormányzat a vidéki és városi térségek közötti szakadék további csökkentésére, a hagyományok megőrzésére és a közösségek összefogására törekszik.

Hajdú-Bihar Vármegye Önkormányzata (HBVMÖ) - Magyarországon a regionális szintet képviselve - felelős a regionális (megyei) és területfejlesztési tervezési eljárásokért (koncepció, stratégia, terv) és azok végrehajtásáért (monitoring, döntéshozatal, monitoring bizottság, operatív programok, határon átnyúló együttműködések, beruházások, promóciós tevékenységek monitoringja). A HBVMÖ teljes mértékben elkötelezett azzal a szándékkal, hogy a 2021-2027-es regionális stratégiai dokumentumokban meghatározottak szerint a digitális átmenet és a társadalmi innováció szakmai támogatása révén megoldásokat találjon a vidéki közösségek megerősítésére és életminőségük javítására.

Mivel a regionális és helyi fejlesztés alapvető tevékenység, a HBVMÖ elkötelezett amellett, hogy segítse önkormányzatait, beleértve a kis falvakat is, hogy alkalmazható eszközöket és megoldásokat nyújtson az egyes közösségi csoportok bevonására, javítva e vidéki települések élhetőségét, valamint új utakat biztosítva a más közösségekhez és magasabb struktúrákhoz való kapcsolódáshoz.

Számos, az EU által finanszírozott nemzetközi együttműködés adott lehetőséget a HBVMÖ kapacitásainak megerősítésére az érintett területen. A HBVMÖ szoros és folyamatos együttműködésben dolgozik valamennyi érintett szereplővel nemzeti/regionális/helyi szinten. A regionális ágazati hatóságok, a közösségfejlesztők, az intelligens központok szakemberei szakértelmet biztosítanak a társadalmi innováció és a nemzeti közösségi finanszírozás területén; a Debreceni Egyetem biztosítja a tudásbázist; a helyi önkormányzatok a jobb életminőség megteremtése érdekében elkötelezett lakosságot kínálnak; a Mezőgazdasági Kamara és a Kereskedelmi és Iparkamara szilárd kapcsolatokat alakíthat ki a vállalatokkal, szakértőkkel és szakemberekkel; az egyes minisztériumok képviselik a nemzeti döntéshozatali szintet; a nem kormányzati szervezetek elkötelezettségüket a társadalmi innováció, a közösségi és kkv-támogatás területén biztosítják.

A legutóbbi Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program 2021-2027 kidolgozása a világjárvány idején zajlott és került jóváhagyásra. Ezek a körülmények egyrészt jelentősen megnehezítették a folyamatot, másrészt ez az új kihívás rávilágított arra, hogy erősen szükség van egy olyan fejlesztési irány meghatározására, amely arra összpontosít, hogyan lehet több szempontból is megfelelően megteremteni és támogatni az ellenálló közösségeket: gazdasági, környezeti, társadalmi szempontok mellett az innováció és a digitalizáció szerepét is figyelembe vették.

A program egyik horizontális prioritása a közösségek ellenálló képességének javítása. Ezt a célkitűzést több meghatározott intézkedés fedezi:

- Közösségi terek biztosítása a közösségi részvétel és kapcsolatteremtés számára
- Éghajlathoz való alkalmazkodási megoldások a közösségek számára
- A digitális ellenálló képesség erősítése
- Erősebb kapcsolatok a helyi ellátási láncok számára
- A cselekvő közösségek ökoszisztémájának megteremtése
- Élhető vidék az élhető közösségekért
- Fenntartható és felelős turizmus

SZAKPOLITIKAI KIHÍVÁS

Hajdú-Bihar vármegye 2021-2027 közötti időszakra szóló Regionális (Megyei) Fejlesztési Programja (RFP HBVM) a megye stratégiai céljait ágazati és területi szinten egyaránt integrálja. A program célkitűzései között 8 prioritás szerepel:

1. Fenntartható környezet
2. Klímaadaptáció
3. A vármegye gazdaságának komplex fejlesztése
4. Az elérhetőség további fejlesztése
5. Rugalmas, alkalmazkodó, intelligens társadalom
6. Egészséges és gondoskodó társadalom
7. Innovatív gazdaságot támogató környezet kialakítása Debrecenben és környékén
8. Élhető vidék, élhető települések

A társadalmi kohézió erősítése, a lemaradó térségek/társadalmi csoportok felzárkóztatása érdekében olyan vármegyei feltételeket kell teremteni, amelyek hosszú távon biztosítják a társadalmi és gazdasági életben való részvétel alapvető ökoszisztémáját a lehető legszélesebb társadalmi csoportok - a tenni akarók - számára, és lehetőséget teremtenek az egyének társadalmi és földrajzi mobilitására, kommunikációs elérhetőségére.

A változásokra hatékonyan/rugalmasan reagálni képes közösségek fejlesztésének/erősítésének szükségessége a területfejlesztés minden szegmensében prioritást élvez, de ehhez nem társulnak megfelelő eszközök/tapasztalatok, és hiányzik az ezt támogató, megfelelően koordinált közösségi kohézió.

A vármegye fejlődési pályáját jelentős belső különbségek alakítják. Debrecen, mint kiemelt fejlesztésekkel rendelkező vármegyeszékhely, éles kontrasztban áll a kedvezőtlenebb helyzetű vidéki településekkel, ahol gyakori az elvándorlás, az elöregedés és a szegénység. Külön kihívást jelent, hogy Hajdú-Bihar a klímaváltozás által leginkább érintett térségek közé tartozik. Az aszály, a belvíz és a szélsőséges időjárási események miatt kiemelt jelentőségű a klímaadaptációs kapacitások erősítése.

A helyi önkormányzatok sok esetben korlátozott ismeretekkel rendelkeznek arról, miként erősíthetők a közösségi ökoszisztémák, és hogyan mozgósítható a közösségek, illetve a szomszédságok belső ereje a kihívások kezelésére. Ez arra utal, hogy a fejlesztések sikeréhez nemcsak forrásokra, hanem célzott, hatékony közösségi bevonási módszerekre is szükség van.

Fontos feltárni és megtanulni, hogy a helyi hatóságok milyen szerepet játszhatnak a közösségi ellenálló képesség és támogatás terén.

A középpontban a következő tematikus kérdések állnak:

1. Környezeti és klímavédelmi fókusz
    a. Szélsőséges időjárási jelenségek, aszály, belvízi árvizek, valamint az energiával kapcsolatos kihívások kezelése
    b. Gazdag természeti örökség megőrzése
    c. Geotermikus potenciál kiaknázásának lehetősége
    d. Természetvédelem megerősítése
2. Gazdasági helyzet és szerkezet
    a. Erősen polarizált térszerkezet (Debrecen és a többi település eltérő fejlettségi szintje)
    b. Meghatározó ágazatok: mezőgazdaság és élelmiszeripar, egészségipar, gépipar, gyógyszeripar
    c. Jelentős potenciál: kultúra, oktatás és turizmus
    d. KKV-k esetében gyakori az innovációs kapacitás hiánya
3. Társadalmi tényezők
    a. Az együttműködési kultúra gyengesége
    b. A digitális írástudás javítása elengedhetetlen
    c. Kihasználatlan közösségi lehetőségek, miközben erős kulturális örökség és helyi identitás áll rendelkezésre
    d. Hatékony, a helyi viszonyokra szabott módszerekre van szükség a közösségi aktivizáláshoz

Az RFP HBVM középtávú tervként keretet ad a megye fejlesztési rendszerének a 2021-2027 közötti időszakra, leírva a fejlesztési prioritásokat, meghatározva a prioritások keretében végrehajtandó konkrét beavatkozásokat és intézkedéseket, miközben felülvizsgálja a végrehajtás kereteit és feltételeit.

Ez a politika szolgál a 19 magyarországi vármegyei önkormányzat által regionális (vármegyei) szinten meghatározott intézkedések megvalósításának finanszírozását biztosító országos Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) meghatározásának regionális stratégiai alapdokumentumaként.

A GOCORE keretében a HBVMÖ a jobb kormányzás révén egy továbbfejlesztett és aktualizált politika kialakítására kíván összpontosítani, hogy megerősítse a tanulságok megfelelő adaptációját egy újonnan kidolgozott interaktív szakpolitikai útmutató formájában (a tárgyalt szakpolitikai eszközön belüli integrált eszközként, amelyet a Hajdú-Bihar Vármegyei Közgyűlés hivatalosan jóvá fog hagyni).

Ez a megközelítés 82 önkormányzat számára nyújt majd alkalmazható, hozzáférhető és átvehető megoldásokat a források igénylésekor, a sikeres projektek megvalósításakor és az elért eredmények értékelésénél.

A szakértői értékelés fókuszának leírása

A házigazda régió által meghatározott általános igényeket és az előzetes közös támogatási dokumentumokat figyelembe véve a szakértői csoportok megállapodtak a következő alapvető kérdésekben, amelyekre összpontosítani kell:

- Hogyan lehet erősíteni a közösségi társadalmi kapcsolatokat és együttműködéseket egy olyan környezetben, ahol hiányzik az együttműködés kultúrája?
- Hogyan lehet a társadalmi tőke jelentőségét feltárni a helyiek számára?
- Hogyan lehet javítani az emberek képességét arra, hogy a helyi erőforrásokat és meglévő tudást, tapasztalatot, szakértelmet a közösségük megsegítésére használják fel?
- Hogyan hozzuk létre a megközelítések egészséges keverékét: alulról felfelé irányuló, területalapú, partnerségi, multiszektorális, integrációs, innovációs, hálózatépítési és együttműködési megközelítések?
- Hogyan lehet megteremteni és fenntartani a polgárok tudatosságának, elkötelezettségének és önszerveződésének egy magasabb szintjét?

A szakértői értékelő csoport Észtország, Portugália, Madeira, Dánia és Hollandia szakértőiből állt (ők koordinálták a munkát).

Név	Funkció	Partner
Hendrik Tamsma	Waadhoeke önkormányzatának falukoordinátora	PP1: Fryslân tartomány, Hollandia
Alberto Velez-Grilo	A Madeira Regionális Kormányának Oktatási, Tudományos és Technológiai Titkársága Hivatalának 2021–2027 közötti Intelligens Szakosodási Stratégia Missziójának alelnöke.	PP3: ARDITI, Portugália
Lene Bjarke Skov	A Kulturális Osztály vezetője, Syddjurs Önkormányzat	PP2: Syddjurs Önkormányzat, Dánia
Anu Vares	Kommunikációs vezető, Saaremaa Önkormányzata	PP6: Saaremaa Önkormányzat, Észtország
Érica Castanheira	A Coimbrai Műszaki Egyetem alelnöke	PP4: CIM RC, Portugália
Hasmik Karapetyan	Gyakornok/asszisztens projektmenedzser a Streekwurkban, Fryslân tartomány	PP1: Fryslân tartomány, Hollandia

A találkozót megelőzően a házigazda által biztosított háttérinformációk segítségével a szakértőknek volt idejük arra, hogy előzetes általános ismereteket szerezzenek a régió lehetőségeiről és a közösségek által tapasztalt nehézségekről.

Általános elemzés

A rendezvényt megelőzően a házigazda partnerek képviselői, Szabó Tünde és Tuska-Mátrai Melinda több háttéranyagot is eljuttattak a kollégákhoz, köztük a „Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Programja” című dokumentumot. A szakértők ezt követően egyeztettek az érintett szereplőkkel és politikusokkal, hogy pontosabban megértsék a Hajdú-Bihar vármegyei igényeket, valamint a tervezett fejlesztések irányát és realitását.

- Csarkó Imre, Berettyóújfalu önkormányzata (helyi képviselő)
- Kolozsvári István, kulturális menedzser (Berettyóújfalui Civil Udvar)
- Veress Tamás, Igazgyöngy Alapítvány szakértője
- Pataki Péter, “Hajdúság Éléskamrája” tulajdonosa (Kistermelői piacok)
- Bulcsu László, alelnök, HBVMÖ
- Dorogi Zoltán, tanácsadó (Széchenyi Programiroda)
- Szilágyiné Dr. Czimre Klára, egyetemi tanár (Debreceni Egyetem)
- Maczik Erika, Nádudvar Község polgármestere
- Dr. Puskás István, Debrecen MJV Önkormányzatának alpolgármestere

A házigazda partner emellett számos tanulmányi látogatást és értékes ülést szervezett, amelyeken a szakértői csapat és a partnerek számos történetet, példát és bevált gyakorlatot láthattak és hallhattak, például:

- Kendereskert:
    - Kendereskert egy olyan gazdaság, ahol a hagyományokat elevenítették fel azzal a céllal, hogy az elmúlt évszázadok pásztortörténetét és szokásait közelebb hozzák az emberekhez. A Kendereskertet helyi erőforrások felhasználásával, közfoglalkoztatással építették újjá, és ma már ismét virágzó állattenyésztési és növénytermesztési terület, mindezt biogazdálkodás keretében.
- Debreceni Egyetem
    - A Debreceni Egyetemen, amely 1583-as alapítása óta Magyarország legrégebbi folyamatosan működő intézménye, tárlatvezetést szerveztek. Az egyetemen 30.000 hallgató tanul, ebből 6000 külföldi hallgató.
- Jó gyakorlatok:
    - A ''BeugRoom'', egy közösségi tér Debrecen belvárosában, kifejezetten fiatalok számára. A fiatalok ezen a helyen összegyűlhetnek és találkozhatnak egymással.
    - A ''FIX Debrecen'', egy kreatív műhely, amely a Debreceni Egyetem része. A diákok itt találkozhatnak és kreatívkodhatnak együtt.

SWOT elemzés

A szakértői csoport a különböző megbeszélések és szekciók során szerzett betekintések alapján elkészítette az átfogó SWOT (erősségek, gyengeségek, lehetőségek és fenyegetések) elemzést.

A belső erősségek és gyengeségek, valamint a külső lehetőségek és veszélyek vizsgálatával a csoport mélyen megértette Hajdú-Bihar vármegye szükségleteit.

Továbbá ez az elemzés döntő lépésként szolgált az ajánlások és a legjobb gyakorlatok megközelítésének megfogalmazásához, biztosítva, hogy az eredmények összhangban legyenek az önkormányzat és a régió valóságával és dinamikájával.

Erősségek

- Nagyon erős példák a bevált gyakorlatokra (Beugró, Fix Debrecen, Hajdúság Éléskamrája, Igazgyöngy);
- Fejlődő társadalom és oktatási rendszer, amely nyitott az innovációra és a fejlesztésre, elősegítve a tanulás és az alkalmazkodás kultúráját;
- A helyi élethelyzetek, a kultúra és a történelem tudatosabb ismerete, amely erősíti a közösségi identitást, és ösztönzi a kollektív cselekvést;
- Jól szervezett megyei kormányzati struktúrák, amelyek megkönnyítik a hatékony kormányzást és támogatják a helyi kezdeményezéseket;
- Kiterjedt tudás és tapasztalat a nagy horizontális projektek irányításában, amely lehetővé teszi a különböző ágazatok és szakterületek közötti együttműködést;
- A közösségi vezetők és az érdekeltek valódi hajlandósága a meghallgatásra és a cselekvésre, ami elősegíti a bizalom és az együttműködés környezetét.

Gyengeségek

- A vármegyék nem rendelkeznek elegendő kompetenciával és döntési jogkörrel, emellett a feladatellátáshoz szükséges létszám is hiányos;
- A lakosság bevonásának és befolyásának történelmi hiánya;
- A vállalkozások finanszírozását nem vármegyei szinten kezelik;
- A kommunikáció és a tapasztalatcsere hiánya;
- Az állampolgári részvétel erősebb a városokban (például Debrecenben), mint a vidéki térségekben, ahol a közösségek gyakran úgy érzik, hogy kimaradnak a döntéshozatali folyamatokból;
- A jó gyakorlatokat nem osztják meg széles körben;
- Az állami intézmények jelentős szerepet játszanak a kezdeményezésekben, amelyek többsége inkább felülről lefelé, mint alulról felfelé irányul. Ennek eredményeként az emberek gyakran kirekesztve érzik magukat, és azt feltételezik, hogy mindenért a kormányzat a felelős. Ez azt eredményezi, hogy a polgárok nem értik a közösségi szerepvállalás fontosságát, így nem vállalnak felelősséget, és nincsenek tisztában azzal, hogy milyen lehetőségeik vannak a döntéshozatalban és a helyi fejlődésben való részvételre.

Lehetőségek

- Rugalmas közösség építése a bizalom erősítésével és javításával;
- Az új generáció oktatása, amely olyan készségekkel és ismeretekkel ruházza fel őket, amelyekkel a társadalom aktív és elkötelezett tagjaivá válhatnak;
- A helyi akciócsoportok megerősítése azáltal, hogy hangot adunk nekik, bizalmat építünk, és lehetőséget biztosítunk az érdemi részvételre és cselekvésre;
- A kultúra mint „biztonságos tér” előmozdítása, ahol az aktív állampolgárság gyakorolható és ápolható, ösztönözve a párbeszédet és az állampolgári elkötelezettséget.

Veszélyek

- Az együttműködés hiánya egyes önkormányzatok részéről akadályozhatja a regionális kezdeményezéseket, és következetlenségeket okozhat a közösségi programok végrehajtásában, ami lelassíthatja az előrehaladást;
- A társadalmi megosztottság akadályokat gördít a közös cselekvés elé, mivel a különböző csoportok úgy érzik, hogy nincsenek kapcsolatban egymással, vagy egyenlőtlenül férnek hozzá az erőforrásokhoz és lehetőségekhez, ami korlátozza a közösségépítő erőfeszítések hatékonyságát;
- A rendszer helyett az egyénekre való támaszkodás kockázatot jelent, mivel a sikeres gyakorlatok gyakran néhány ember szenvedélyétől és kezdeményezésétől függenek. Intézményi támogatás nélkül ezek az erőfeszítések hosszú távon nem biztos, hogy fenntarthatóak.

Válaszok a „Szakértők felkérése" űrlapon feltett kérdésekre

A szakértői értékelés során szerzett tapasztalatok és a SWOT-elemzés megállapításai alapján a szakértői csoport a következő válaszokat fogalmazta meg a „Szakértők felkérése" űrlapon feltett kérdésekre:

1. **Hogyan lehet erősíteni a közösségi társadalmi kapcsolatokat és együttműködéseket egy olyan környezetben, ahol hiányzik az együttműködés kultúrája? - 3. Hogyan lehet javítani az emberek képességét arra, hogy a helyi erőforrásokat és meglévő tudást, tapasztalatot, szakértelmet a közösségük megsegítésére használják fel?**

Az 1. és a 3. kérdést összevonjuk, és egyszerre fogjuk megválaszolni őket.

A közösségi társadalmi kapcsolatok és az együttműködések erősítéséhez bizalomra van szükség. Ez nem merül ki az emberek egymás iránti bizalmában, hanem kiterjed a kormányzat, a vállalkozások és a különféle szervezetek iránti bizalomra is. A kormányzat és a piac szerepének erősödése mellett a közösségek megerősítéséhez elengedhetetlen, hogy a civil társadalom számára szabad és biztonságos mozgástér álljon rendelkezésre. Mindez csak akkor működhet, ha a kormányzat bizalommal fordul az emberekhez és a közösségekhez, még abban az esetben is, ha bizonyos ötletek, tervek vagy kezdeményezések nem illeszkednek teljes mértékben a helyi, regionális vagy országos kormányzati elképzelésekhez. Éppen ezért fontos olyan lehetőségeket teremteni, amelyekben a polgárok fel tudják hívni a figyelmet a közösségi tevékenységek és az aktív részvétel jelentőségére, és ezáltal kézzelfogható változást is elő tudnak mozdítani.

A bizalom kialakulásában kulcsszerepe van a kormányzat megbízhatóságának, vagyis annak, hogy működését igazságosság, pártatlanság és nyitottság jellemezze. A közösségeknek hinniük kell abban, hogy a kormányzat következetesen azt teszi, amit ígér. A bizalom megerősítéséhez érdemes építeni a már meglévő, sikeres alulról szerveződő gyakorlatokra, és ezekre támaszkodva valódi párbeszédet fenntartani a közösségek és a döntéshozók között. Ugyanilyen fontos annak egyértelmű jelzése is, hogy a kezdeményezéseknek és a közösségi tevékenységeknek ténylegesen van helyük és terük. Gyakorlati kiindulópontként célszerű lehet egy kisléptékű, akár mikro méretű pilot projekt vagy akció elindítása, amely tanulási eszközként szolgál, és fokozatosan hozzájárul az emberek képessé tételéhez és a cselekvőképesség megerősítéséhez.

Az önkormányzatoknak meg kell tanulniuk elengedni bizonyos dolgokat, és bízniuk kell a polgárok saját erejében. Ahhoz, hogy a közösségek alulról jövő kezdeményezéseit lehetővé tegyék, az államnak teret kell adnia ezeknek az együttműködő közösségeknek és polgároknak. Ez nem jelenti azt, hogy a kormánynak már nincs szerepe. Az embereket általánosságban fel kell készíteni arra, hogy képesek legyenek önállóan cselekedni, kezdeményezni, és biztonsággal belépni társadalmi kapcsolatokba. A kormányzat biztosítja azokat a feltételeket, amelyek mellett az állampolgárok és a közösségek együtt tudnak működni. A kormányzat szerepe a feltételek megteremtése, és ezért nem a konkrét társadalmi tevékenységek vagy kezdeményezések irányítására és támogatására, illetve az eredményekre összpontosít, hanem arra, hogy általánosságban felkészítse az embereket arra, hogy saját kölcsönös kapcsolataikat maguk alakítsák ki.

Oktatási programokkal és a jó gyakorlatok megosztásával fel kell hívni a figyelmet a közösségi kezdeményezés és cselekvés fontosságára. A különböző érdekelt felek összefogása szinergiát teremt és segíti a közösségek fejlődését. Lényeges, hogy a helyi lakosokat bátorítsuk, és a „várjuk meg, amíg történik valami" szemlélet helyett a „csináljuk meg" hozzáállást erősítsük.

Három általános iránymutatás az önkormányzatok számára a kezdeményezések megközelítéséhez:

Hagyja a kezdeményezőknél a tulajdonjogot
Az önkormányzat és a polgárok/közösségek közötti egyenlő együttműködésben a legfontosabb dolog az, hogy mindkét félnek megvan a maga felelőssége, és hogy a kezdeményezés tulajdonjogának mindig maguknál az embereknél kell maradnia. Abban a pillanatban, amikor ezt a tulajdonjogot elveszik az érintettektől, a kezdeményezés általában elvérzik. Ehhez az is kell, hogy az emberek megőrizzék azt az élményt, hogy van jelentősége annak, amit tesznek. A támogatások segíthetnek egy kezdeményezés elindításában, de ezt nem szabad olyan feltételekhez kötni, amelyek előírják a szervezeti formát, és végképp nem olyanokhoz, amelyek előre rögzítik az elvárt eredményeket.

Kérdezzék meg magukat a polgárokat, hogy mit akarnak
Ne „együttműködés" címén döntsék el a kezdeményezés helyett, hogy mire van vagy nincs szüksége. Kevés értelme van egy konkrét polgári kezdeményezést ösztönözni akkor, ha maguk az emberek nem akarják. Inkább kérdezzék meg tőlük, mit szeretnének, és úgy támogassák őket, ahogyan ők jelzik, hogy valóban szükségük van rá. Ez lehet például az érintettek összehozása, egy találkozásra alkalmas hely biztosítása, vagy annak érthető bemutatása, hogyan működnek a szabályok és a keretek.

Legyen türelmes
Fontos látni, hogy az emberek egymás közötti kezdeményezései többnyire nem kész, évek óta működő szervezetek, hanem formálódó, törékeny, fejlődő közösségi próbálkozások, amelyeknek idő és rugalmas háttértámogatás kell.

Holland módszer, amelyet az önkormányzatok használnak az emberek bevonására:

1. Az elvárások kezelése
Már a kezdet kezdetén világosan közölje, hogy a polgárok vagy a közösségek mit várhatnak a kísérleti projekttől vagy az együttműködéstől. Határozza meg a befolyásuk körét: milyen döntésekhez járulhatnak hozzá? Mennyi időt igényel majd a részvételük? Mikor lesznek láthatóak az eredmények? Az elvárások hatékony kezelése csökkenti annak kockázatát, hogy az érdekeltek csalódjanak a befolyásuk mértékével vagy a folyamat ütemezésével kapcsolatban.

2. Vegye komolyan a polgárokat/közösségeket
Tájékoztassa időben a polgárokat/közösségeket a tervekről és a folyamatokról, magyarázattal és indoklással a döntések és választások kapcsán. Emellett gondoskodjon arról, hogy a folyamat során egymással kötött megállapodásokat teljesítsék. Ha pedig a lakosoktól és partnereitől kértek hozzájárulást, használják fel tudásukat és szakértelmüket. Ez az átláthatóság, odafigyelés és gondoskodás bizalmat teremt.

3. Vonjon be mindenkit
Ahhoz, hogy széles körű támogatást szerezzen a politikájának vagy kezdeményezésének, mindenkinek lehetőséget kell adnia a részvételre - még a folyamat megkezdése után is. Biztosítsa, hogy minden kulcsfontosságú csoport képviseltesse magát és hallassa a hangját. Tartsa nyitva a folyamatot a később csatlakozni kívánó újonnan érkezők számára. Ha az utazás vagy a költségek kihívást jelentenek a részvétel szempontjából, fontolja meg, hogy ellátogat a helyi falvakba vagy városokba, hogy közvetlenül kapcsolatba lépjen az érdekelt felekkel. A befogadás erősíti a közösség részvételét, és biztosítja a különböző nézőpontok beépítését.

4. Számoljon a befektetéssel
A polgárok, közösségek, vállalkozások és szervezetek bevonása a folyamat korai szakaszában gyakran jelentős időt és pénzügyi forrásokat igényel. Értse meg, hogy a részvétel nem biztos, hogy azonnali költségmegtakarítást eredményez - sőt, akár növelheti a kezdeti kiadásokat. Az igazi érték azonban az eredményekben rejlik: erősebb közösségi részvétel, szélesebb körű támogatás, nagyobb bizalom és hatékonyabb, fenntarthatóbb megoldások.

5. Legyen egy pálya
Sok projekt egyszerre több önkormányzati vagy regionális szervezeti egységet is érint. Annak érdekében, hogy a projekt egyes szakaszai és az érintett osztályok közötti átmenetek zökkenőmentesek legyenek, a projektvezetők kapjanak egyértelmű és határozott felhatalmazást arra, hogy az átadás-átvételeket következetesen és hatékonyan menedzseljék. Emellett célszerű a teljes folyamatra egyetlen, kijelölt kapcsolattartót megnevezni a jövőkép kialakításától a megvalósításon át egészen a folyamatos működtetésig és irányításig. Ez a megoldás átláthatóságot teremt a polgárok számára, miközben biztosítja, hogy a projekttudás, a megállapodások és a folytonosság a teljes életciklus során fennmaradjon.

6. A tudás és a tapasztalatok megosztása
A nagyobb mértékű állampolgári vagy közösségi részvételre való átállás nem csupán megvalósítási tervet és képzést igényel – ehhez időre és mély integrációra van szükség az önkormányzati vagy regionális szervezet működésében. Dokumentálja és ossza meg a részvételi projektekből származó tudást és pozitív tapasztalatokat az egész szervezeten belül, biztosítva a tanulságok levonását a projekt során és azt követően is. Terjessze ki ezt a tanulságot az érintett közösségekre, elősegítve a kölcsönös növekedést és a részvételt mint közös értéket.

7. Hozzanak létre rövid kommunikációs csatornákat politikai vezetők és a közszolgálati szervezet között
Biztosítsanak zökkenőmentes együttműködést a politikai vezetők és a közszolgálati szervezet között azáltal, hogy fenntartanak világos, közvetlen kommunikációs csatornákat. Ez az egyszerűsített kapcsolat elengedhetetlen a következetes és átlátható üzenetek közvetítéséhez a polgárok és közösségek felé, ezáltal támogatva a lakossági részvételi folyamat sikerét.

Jó gyakorlat: A portugáliai Ocean Alive projekt „A tenger őrzői" kezdeményezése a halászközösségből érkező nők képessé tételére épít, hogy aktív szerepet vállaljanak a tengeri füves rétek védelmében. Ezek az élőhelyek kulcsfontosságú tengeri ökoszisztémák, mivel táplálékot és élőhelyet biztosítanak számos faj számára, erősítik a biológiai sokféleséget, és közvetve a helyi megélhetést is támogatják. A programot Raquel Gaspar tengerbiológus vezeti, aki a delfinkutatásról a tengeri füves rétek megőrzésére helyezte át a fókuszát, miután felismerte, hogy ezek az élőhelyek egyszerre bírnak természeti és közösségi jelentőséggel.

A „Tenger őrzői" elnevezésű projektben részt vevő nők oktatási kampányokat vezetnek, részt vesznek a tengeri fű egészségének megfigyelésében, és a káros halászati gyakorlatok által okozott műanyagszennyezés csökkentésén dolgoznak. Ez a kezdeményezés nemcsak a természetvédelmi erőfeszítéseket erősíti, hanem alternatív bevételi lehetőséget is biztosít ezeknek a nőknek, és erősíti a közösség vezetésében betöltött szerepüket. A projekt olyan globális célokhoz igazodik, mint a nemek közötti egyenlőség és a fenntartható óceánhasználat: https://www.ocean-alive.org/en/keepers-of-the-sea

2. **Hogyan lehet a társadalmi tőke jelentőségét feltárni a helyiek számára?**

A közösségi tőke feltárása a helyiek számára magában foglalja a közösségen belüli erőforrások, készségek és hálózatok azonosítását és kihasználását. Ezért fontos, hogy legyen egy terv a településekkel való együttműködésre és kapcsolatépítésre a jó gyakorlatok és tapasztalatok megosztása érdekében. Az alulról jövő kezdeményezések beszámolnak sikertörténeteikről. Mi ment jól? Mivel találkoztak? Ha hagyjuk, hogy a kezdeményezők beszámoljanak kezdeményezéseikről, akkor mások is inspirálódhatnak, és megoszthatják egymással a tudást. Ösztönözze a helyieket, hogy osszák meg történeteiket és tapasztalataikat, mutassák be készségeiket, tehetségüket és erőforrásaikat. Ez történhet közösségi rendezvényeken, a közösségi médiában vagy helyi hírlevelekben.

Működjön együtt helyi szervezetekkel, iskolákkal és vállalkozásokkal az erőforrások és az információk megosztása érdekében. Ez megerősítheti a helyi hálózatokat, és láthatóvá teheti a már meglévő tudást, kapcsolatokat és erőforrásokat. Érdemes olyan közösségi eseményeket szervezni, amelyek valóban összehozzák az embereket, például fesztiválokat, helyi piacokat vagy a debreceni költészeti és irodalmi találkozókhoz hasonló alkalmakat. Az ilyen programok egyszerre adnak teret a helyi termékeknek és tehetségeknek, miközben erősítik a büszkeség és az együttműködés élményét. Emellett fontos támogatni azokat a helyi kezdeményezéseket és projekteket, amelyek a közösségi tőkét építik, például egyesületek, alapítványok vagy szövetkezetek létrehozását és működését. Ugyanilyen lényeges az önkéntesség ösztönzése is, mert az olyan lehetőségek, amelyekben az emberek a saját készségeikkel járulhatnak hozzá a közöshöz, közben pedig tanulhatnak egymástól, hosszú távon is erősítik a közösségi kapcsolatokat.

4. **Hogyan lehet javítani az emberek képességét arra, hogy a helyi erőforrásokat és meglévő tudást, tapasztalatot, szakértelmet a közösségük megsegítésére használják fel?**

Keresse a választ az első kérdésnél.

5. **Hogyan hozzuk létre a megközelítések egészséges keverékét: alulról felfelé irányuló, területalapú, partnerségi, multiszektorális, integrációs, innovációs, hálózatépítési és együttműködési megközelítések:**

A regionális fejlesztéssel összefüggésben egyértelmű, hogy nincs egy, mindenre alkalmazható megközelítés. Minden régiónak megvannak a maga egyedi jellemzői, kihívásai és lehetőségei, ezért a megközelítést mindig az adott projekt egyedi kontextusához kell igazítani. Ez egyaránt vonatkozik a kis- és nagyszabású projektekre, valamint a gyakran szélesebb perspektívát igénylő stratégiai feladatokra.

Íme néhány stratégia:

- Alulról felfelé és területalapú: A helyi közösségek felhatalmazása a projektek kezdeményezésére, miközben kis léptékű kísérleti projektek révén a regionális hatóságok útmutatásával támogatja őket.
- Ágazatközi partnerségek: Az állami, a magán- és a civil szektorok közötti együttműködés elősegítése, biztosítva a közös célokat és az összes érdekelt fél aktív részvételét.
- Több ágazatot érintő integráció: Interdiszciplináris projektek kidolgozása és a szakpolitikák összehangolása olyan koherens megoldások létrehozása érdekében, amelyek több ágazatot is érintenek.
- Innováció és kísérletezés: Innovációs központok létrehozása, a kockázatvállalás ösztönzése és a kísérletezés kultúrájának előmozdítása.
- Hálózatépítés és tudásmegosztás: Hálózatok kiépítése a kommunikáció és az együttműködés érdekében, valamint a legjobb gyakorlatok cseréjére szolgáló, egymástól való tanulási lehetőségek megteremtése. A nyílt kommunikációt, a tudáscserét és az együttműködést ösztönző erős hálózatok támogatása. Az egymástól való tanulási lehetőségek - mint például a workshopok, konferenciák vagy online platformok - lehetővé teszik a közösségek számára, hogy megosszák egymással a legjobb gyakorlatokat, sikereket és tanulságokat, ami az innováció és a problémamegoldás hullámhatását eredményezi.
- Együttműködés: Nyílt kommunikáció és hosszú távú elkötelezettség fenntartása a partnerségek fenntartása és a változó igényekhez való alkalmazkodás érdekében.

Jó gyakorlat: CEETO projekt (AT) - https://programme2014-20.interreg-central.eu/Content.Node/CEETO.html#PROJECT_PHASES_&_OUTCOMES

6. **Hogyan lehet megteremteni és fenntartani a polgárok tudatosságának, elkötelezettségének és önszerveződésének egy magasabb szintjét?**

A társadalmi változások gyakran maguktól az emberektől indulnak, alulról felfelé, előre meghatározott nagy terv vagy részletes elképzelés nélkül. Az emberek azért vesznek részt egy kezdeményezésben vagy projektben, mert úgy érzik, hogy kapcsolatban állnak egymással, de azért is, mert az ilyen típusú kezdeményezések bizonyos fokú egyenlőséggel és önkéntességgel rendelkeznek. Nincs olyan felettes vagy külső hatóság, amely kívülről rá tudná kényszeríteni a döntéseket, vagy előírhatná és kikényszeríthetné a kívánt viselkedési mintákat. Ez a szabadság fontos a magasabb szintű részvétel és tudatosság megteremtéséhez.

Az együttműködési kultúra hiánya miatt az oktatásnak kiemelt szerepe van. Érdemes az iskolákban kisléptékű, gyakorlati projektekkel kezdeni, hogy a gyerekek megtanuljanak kezdeményezni és felelősséget vállalni. Helyi önkormányzati szinten hasznos egy tanácsadó kijelölése is, aki támogatja a civil szereplőket ötleteik megvalósításában, de nem veszi át az irányítást: a felelősség végig a kezdeményezőknél marad. A tanácsadó fő feladata a kapcsolatteremtés és a közvetítés a kezdeményezések, szervezetek, finanszírozók és döntéshozók között.

Az egyetem kulcsszerepet játszhat a tudatosság, az elkötelezettség és az önszerveződés előmozdításában a közösségben az oktatás, a kutatás és az együttműködés révén.

Oktatás és képzés: Az egyetemek indíthatnak közösségközpontú kurzusokat, ahol a hallgatók helyi kezdeményezésekkel dolgoznak együtt (például a Fix Debrecennel). Emellett képzéseket is adhatnak közösségi vezetőknek és önkormányzati tanácsadóknak, hogy hatékonyabban tudják támogatni a helyi projekteket.

Kutatás és tudásmegosztás: A hatékony együttműködéssel és szervezeti modellekkel kapcsolatos kutatások révén az egyetemek értékes ismereteket nyújthatnak a helyi kezdeményezések és kormányok számára, erősítve az együttműködés kultúráját.

Hálózatépítés és kapcsolatok: Az egyetemek hídként működhetnek a polgárok, a helyi önkormányzatok és a szervezetek között. Hálózati rendezvények és inkubátorok szervezésével hozzáférést biztosítanak a kezdeményezések számára az erőforrásokhoz és a szakértelemhez, összekötve a társadalmat a politikával.

Jó gyakorlat: Az ADXTUR, vagyis a Schist Villages Turizmusfejlesztési Ügynökség Portugália Pinhal Interior régiójának vidéki térségeit a fenntartható fejlődés eszközeivel kívánja újjáéleszteni. Az ügynökség koordinálja az „Aldeias do Xisto" kezdeményezést, amely a falvak hálózatba szervezésével a turizmus élénkítését, a helyi vállalkozások támogatását, valamint a kulturális és természeti örökség megőrzését tűzte ki célul. A program kiemelt törekvései közé tartozik az innováció ösztönzése, a beruházások bevonzása és a regionális identitás megerősítése. Mindezt ökoturisztikai szemlélettel, illetve helyi, országos és nemzetközi partnerségekre támaszkodva valósítják meg.

Az ügynökség hangsúlyt fektet továbbá a közösségi szerepvállalásra, a környezeti fenntarthatóságra, valamint a turizmusnak a helyi termékekkel és hagyományokkal való integrálására, hogy gazdasági lehetőségeket teremtsen és a lakosságot a térségben tartsa. Kezdeményezéseik a látogatóknak nyújtott egyedi élményektől kezdve, mint például a Dark Sky asztroturisztikai projekt, a regionális iparágak, például a kézművesség és a gasztronómia előmozdításáig terjednek.
https://www.aldeiasdoxisto.pt/en/about-us/adxtur/

Ajánlások és jó gyakorlatok

Ajánlás #1 – Lehetőségek teremtése a polgárok számára, hogy felhívják a figyelmet a közösségi tevékenységek és az aktív szerepvállalás fontosságára a változás érdekében.

Az önkormányzatnak tartózkodnia kell attól, hogy a kezdeményezések sikereit saját érdemeként tüntesse fel, ehelyett a kezdeményezők munkáját érdemes láthatóvá tenni, elismerni és megünnepelni. A bizalom a közösség kulcsszereplőivel kialakított partneri együttműködésben épül, ahol az önkormányzat elsősorban támogató, nem pedig irányító szerepet vállal. A hangsúly azon van, hogy ne „vezényeljen", hanem figyeljen: kérdezze meg a kezdeményezőket, milyen segítségre van szükségük, és azt célzottan, a lehető leghatékonyabban biztosítsa. Ez a szemlélet a felhatalmazást erősíti, és egyértelműen a közösségi felelősségvállalást állítja a középpontba.

Jó gyakorlat: Jubbega falu központjának újjáépítése. A Dorpsbelang (a helyi egyesület) és a vállalkozói szövetség az önkormányzattal, valamint a lakosokkal, ingatlantulajdonosokkal és vállalkozókkal közösen dolgozta ki a faluközpontra vonatkozó tervet, amely 2019-ben indult. Az együttműködés célja az volt, hogy Jubbega hosszú távon is élhető és vonzó maradjon, az élet, a munka, a találkozások és a látogatások számára egyaránt. A folyamatban az önkormányzat bizalmat szavazott a helyi szereplők hozzájárulásának, a megvalósítást pedig szervezői támogatással és pénzügyi szerepvállalással segítette.

https://www.heerenveen.nl/actueel/praat-en-doe-mee/centrumvisie-jubbega/
https://www.omropfryslan.nl/nl/nieuws/16749203/vernieuwing-centrum-jubbega-loopt-wat-vertraging-op-al-is-het-dorp-al-flink-opgeknapt

Jó gyakorlat: A dániai Ebeltoftban található Maltfabrikken egy elhagyatott malátagyár volt, amíg a helyiek nem döntöttek úgy, hogy megmentik az épületeket, és kulturális központot hoznak létre a polgárok és a látogatók számára, ahol mindenféle tevékenységet kínálnak.

Jó gyakorlat: Syddjurs részt vesz a Child COOP nevű kutatási projektben, amelynek keretében egy faluklaszterben a helyiek megoldásokat dolgoznak ki a környékbeli gyermekek egészségének javítására. A kezdeményezések műhelymunkák során születnek, és nem feltétlenül a hagyományos közszolgáltatásokat - sport, egészségügy, közlekedés - érintik.

Jó gyakorlat: Az északkelet-frízföldi Ljussens faluban a helyi kávézót a bezárás veszélye fenyegette, mivel ez volt az egyik utolsó megmaradt szolgáltatás a környéken. Egy hat barátból álló csoport úgy döntött, hogy cselekszik, és megvásárolta a kávézót. Ahelyett, hogy kormányzati támogatásra vártak volna, magukhoz ragadták a kezdeményezést, és teljesen felújították a kávézót. A felújítás finanszírozásához támogatásokat igényeltek, többek között a LEADER-en keresztül. A kávézót ma már a falu önkéntesei működtetik, ami nagyban növeli a közösség élhetőségét és társadalmi kohézióját.

https://www.omropfryslan.nl/nl/nieuws/1232204/veel-dorpskroegen-verdwijnen-maar-ljussens-bracht-het-cafe-juist-bij-de-tijd

Jó gyakorlat: Több holland településen digitális eszközt használnak a lakosok bevonására, amelynek neve The Voice of, amelyet a város vagy a település neve követ. Waadhoeke-ben ez a The Voice of Waadhoeke néven ismert. Ez a platform lehetővé teszi az önkormányzat számára, hogy összegyűjtse a lakosok véleményét különböző projektekkel vagy szakpolitikákkal kapcsolatban. A folyamat egyszerű: a lakosok egy erre a célra létrehozott weboldalon keresztül egyszerűen, online vehetnek részt a döntéshozatalban.

Az első lépés az, hogy a lakosok benyújtják ötleteiket, amelyek aztán megjelennek a platformon. A következő fázisban mindenki szavazhat a legjobb ötletre. Miután kiválasztottak egy ötletet, az önkormányzat megvizsgálja annak megvalósíthatóságát, és a lakosokkal együttműködve megvalósítja azt.

Waadhoeke nemrég kísérleti jelleggel alkalmazta ezt a megközelítést egy olyan projektben, amely két falut egy autópálya alatti alagúttal köt össze. Az alagút korábban sötét, bizonytalan és taszító benyomást keltett. A két település lakói ezért ötleteket dolgoztak ki a felújításra és a megszépítésre. Javaslataikat a The Voice of Waadhoeke felületén nyújtották be, majd szavazással választották ki a legjobb tervet. Ezt követően az önkormányzat a közösséggel együttműködésben valósította meg a projektet, finanszírozást és erőforrásokat biztosítva, így az alagút végül biztonságosabbá és barátságosabbá vált mindenki számára.

- https://www.omropfryslan.nl/nl/nieuws/16916087/geen-skyline-maar-een-himelline-donkere-tunnel-bij-schalsum-wordt-verfraaid
- https://stemvan.groningen.nl/
- https://brederaad-010.nl/meedoen/online-klankbord-de-stem-van-rotterdam/

Ajánlás #2 - Kis-/mikroléptékű kísérleti projektek/akciók támogatása, mint tanulási eszköz az emberek képessé tételére.

A közösségek nem mindig ismerik a kezdeményezőkészséget, mivel történelmi tényezők vagy a jólét különböző szintjei korlátozzák a cselekvőképességüket. A kis léptékű vagy mikroprojektek kísérleti kezdeményezésekként történő támogatása lehetővé teszi az emberek számára, hogy megtanulják, hogyan legyenek aktívak és hogyan vegyenek részt a közösségeikben. Ha ezek a kis projektek sikeresek, segítenek az önbizalomépítésben, és arra ösztönzik az embereket, hogy a jövőben nagyobb kezdeményezéseket is vállaljanak. Ilyen kezdeményezés lehet például egy iskola kerítésének festése vagy virágok ültetése a közterületeken - olyan egyszerű tevékenységek, amelyek elősegítik a közösségen belüli felelősségtudatot és büszkeséget.

Jó gyakorlat: Hollandiában az olyan kis léptékű kezdeményezések, mint a „Deelkasten" (szomszédsági szekrények) sikeresnek bizonyultak a közösségi részvétel előmozdításában. A "megosztási szekrény" egy nyilvánosan hozzáférhető hely, amely gyakran kertekben, közösségi központokban vagy falusi tereken található, és ahol az emberek megoszthatják egymással az élelmiszereket, ápolószereket, ruhákat, játékokat vagy könyveket. Egyes közös szekrények még hűtőszekrényként is működnek. A cél a pazarlás csökkentése és az olyan egyének segítése, akik anyagilag nehezen engedhetik meg maguknak az élelmiszereket. A koncepció egyszerű: az emberek felajánlják azokat a tárgyakat, amelyekre már nincs szükségük, és a rászorulók átvehetik azokat. Ezek a szomszédsági szekrények nemcsak a megosztásra ösztönöznek, hanem a közösség és a kölcsönös támogatás érzését is kialakítják.

A kezdeményezésről többet is megtudhat: https://buurtkastjeskaart.nl/ (holland)

A világ más részein is működik ez a kezdeményezés:
https://www.euronews.com/green/2021/07/14/what-are-community-fridges-and-how-are-they-tackling-food-insecurity.

Jó gyakorlat: A Soep en zo (Soup and Such) nevű önkéntes szervezet minden vasárnap ingyen levest oszt. A kezdeményezés célja, hogy összehozza az embereket, miközben kézzelfogható segítséget is nyújt azoknak, akik anyagilag nehezebb helyzetben vannak. Olyan közösségi gyakorlatról van szó, amely erősíti a társadalmi kohéziót, és összekapcsolja az embereket a hátterüktől vagy élethelyzetüktől függetlenül:

https://www.omropfryslan.nl/nl/nieuws/1196965/soep-en-zo-bestaat-1-jaar-en-deelt-gratis-soep-uit-in-franeker-mensen-verbinden

Ajánlás #3 - Helyi szintű tanácsadó biztosítása, aki képes lesz tanácsot adni a civil szereplőknek, hogy támogassa elképzeléseik és projektjeik megvalósítását.

A falvakban és városokban élők gyakran tele vannak ötletekkel és kezdeményezési szándékkal, ugyanakkor nem mindig világos számukra, hogyan induljanak el, kitől kérhetnek támogatást, vagy milyen lehetőségeik vannak például társfinanszírozásra. Ezt a hiányt egy helyi szintű tanácsadó sokat tudja enyhíteni. A szerepe nem az, hogy átvegye az irányítást, hanem hogy segítse a megvalósítást, összekösse a kezdeményezőket más sikeres projektekkel, vállalkozókkal, szponzorokkal, elérhető forrásokkal, illetve szükség esetén az önkormányzat megfelelő osztályaival.

A helyi akciócsoportokat potenciálisan hatékonyabban lehetne használni a kezdeményezők támogatására és tanácsadására. Ez egy lehetőség az alulról jövő kezdeményezések további támogatására. A Helyi Akciócsoport tagjai a közösségből származnak, és jól ismerik a falu lakosainak problémáit és aggodalmait. Példaként szolgálhatnak más kezdeményezők számára.

Jó gyakorlat: Hollandiában különböző támogató szervezetek segítenek a falvakban és városokban élő embereknek abban, hogy megvalósítsák kezdeményezéseiket az élhetőség, a művészet vagy a sport területén. Ezek a kormánytól független szervezetek, amelyek támogatják, inspirálják, összekötik és tanácsokkal látják el a kezdeményezéseket. Erősségük a független pozíciójukban rejlik, így a kormány elképzeléseitől függetlenül is segíthetik az embereket abban, hogy különböző területeken megvalósítsák kezdeményezéseiket és projektjeiket.

A független szervezetek mellett a legtöbb holland önkormányzatnál dolgozik úgynevezett falusi és kerületi koordinátor (Dorpen- en Wijkencoördinator) is. Ők önkormányzati munkatársak, és általában ők az első „belépési pont" azoknak, akik a településen vagy a városrészben valamilyen élhetőséget javító ötlettel, kezdeményezéssel állnak elő. A koordinátorok pontosan képben vannak azzal, mi történik a falvakban és városrészekben, és a lakosokkal, valamint a helyi szervezetekkel együttműködve segítik a fejlesztések előkészítését és előrehaladását. Közben közvetítő szerepet is betöltenek: érthetővé teszik a közösség számára az önkormányzati működést, és az önkormányzaton belül is képviselik a helyi igényeket és szempontokat. Gyakorlatilag összekötik a lakosokat az önkormányzati apparátussal, és abban is segítenek, hogy az alulról jövő javaslatok ne elakadjanak, hanem eljussanak a megfelelő osztályokhoz, sőt akár a döntéshozatalba is bekerüljenek.

- https://www.doarpswurk.frl/ (Szervezet a vidéki területek élhetőségi kezdeményezéseiért)
- https://keunstwurk.nl/ (Szervezet a (főként) vidéki területeken megvalósuló művészeti kezdeményezésekért)
- https://sportfryslan.nl/ (Sportkezdeményezések és helyi sportegyesületek szervezete) https://www.waadhoeke.nl/dorpen-wijken vagy
- https://sudwestfryslan.nl/onderwerp/stads-dorps-en-wijkcoordinatoren/ (Két település, Waadhoeke és Súdwest-Fryslân falusi és körzeti koordinátorai)
- Noordwest-Fryslân – Leader Fryslân (példa a helyi akciócsoportra)

Jó gyakorlat: A polgárok által generált ötlet, a falusi bőrönd 2025 januárjára készül el Syddjursban. A bőrönd egyszerre lesz egy fizikai bőrönd, de egy digitális eszköz is, amely számos eszközből és kérdésből áll majd a falusiak számára, hogy találkozzanak, megvitassák és használják a jövőbeli együttműködéshez. A bőrönd olyan témákat fog felölelni, mint a találkozók, a gazdaság, a közös szükségletek stb.

Jó gyakorlat: Saaremaa önkormányzata (Észtország) pénzügyi támogatást nyújt a civil szervezeteknek és a helyi közösségeknek, amikor azok nemzeti vagy nemzetközi támogatásra pályáznak projektek megvalósításához. A maximális összeg a szükséges ön- vagy társfinanszírozás 90%-a. Saaremaa önkormányzatának kormányában van egy tisztviselő, aki elősegíti az önkormányzat és a közösségek közötti együttműködést és kommunikációt.

Jó gyakorlat: A Helyi Kezdeményezés Programot évek óta Észtország valamennyi megyéjében végrehajtják: évente kétszer kis összegű támogatások állnak rendelkezésre a helyi közösségek fejlesztésének és a közösségi tagok aktív részvételének támogatására.

Ajánlás #4 - Használja ki a meglévő alulról felfelé irányuló jó gyakorlatokat annak érdekében, hogy az emberek és a döntéshozók közötti kommunikáció rendszerszintűvé váljon, ezért a vármegyei önkormányzatnak rendelkeznie kell egy olyan tervvel, amely a gyakorlatok és tapasztalatok megosztása érdekében együttműködik és kapcsolatokat épít ki az önkormányzatokkal. Például rendszeres találkozók szervezésével, valamint a hálózatépítés és a tapasztalatcsere rendszerének kialakításával.

Bár a közösségi kezdeményezésekre számos sikeres példa van, a kihívást az önkormányzatok és a hasonló helyzetekkel szembesülő helyi csoportok közötti hatékony kommunikáció és együttműködés hiánya jelenti. Az önkormányzatoknak törekedniük kell arra, hogy együttműködjenek egymással, és olyan platformokat vagy közgyűléseket kell létrehozniuk, ahol az ötletek, tapasztalatok és bevált gyakorlatok megoszthatók az önkormányzatok között. Ez a tudáscsere új projekteket inspirálhat, és fokozhatja a meglévők sikerét. A vármegye döntő szerepet játszhatna egy olyan kommunikációs stratégia vagy struktúra kialakításában, amely megkönnyíti ezt a párbeszédet, segítve az önkormányzatokat abban, hogy tanuljanak egymástól és hatékonyabban működjenek együtt.

Jó gyakorlat: A közösségi szerepvállalás és a tudásmegosztás előmozdítására kiváló példa Waadhoeke önkormányzata, amely évente találkozókat szervez lakosai számára. Ezek az összejövetelek lehetőséget biztosítanak az emberek számára, hogy megismerjék egymást, eszmét cseréljenek és megosszák tapasztalataikat. Különösen hasznosak a falvak lakói, valamint a falusi és közösségi központok igazgatóságai számára. Minden találkozó jellemzően egy, a közösségek számára fontos témára összpontosít, mint például az önkéntesek toborzása vagy az adománygyűjtés. Az önkormányzat biztosítja mind a közvetítést, mind a finanszírozást.

Szélesebb körben Fryslân tartomány különböző találkozókat szervez a tizenhét fríz település számára, amelyek középpontjában olyan témák állnak, mint a támogatási rendszerek, például a LEADER. Ezeket a találkozókat köztisztviselői szinten tartják, lehetőséget biztosítva az önkormányzatok számára a tudáscserére és a legjobb gyakorlatok megosztására. Ennek további támogatása érdekében a tartomány buszos kirándulásokat szervez, amelyek során az önkormányzati tisztviselők a LEADER által támogatott projektekhez látogatnak el, így a sikeres kezdeményezések bemutatására és mások inspirálására is lehetőség nyílik. Ezek az erőfeszítések hozzájárulnak az önkormányzatok közötti szorosabb kapcsolatok kiépítéséhez, ösztönözve a közös tanulást és a közös növekedést.

Jó gyakorlat: Waadhoeke önkormányzatának példája a meglévő alulról felfelé irányuló jó gyakorlatok jobb kihasználására egy olyan weboldal létrehozása, ahol a lakosok minden helyi kezdeményezést megismerhetnek. Ez a platform inspirációs forrásként szolgálhat, és új ötletek és együttműködések kialakítására ösztönözheti a lakosokat:
https://www.waadhoeke.nl/watwaarwaadhoeke.

Jó gyakorlat: Saaremaa szigetén évente rendeznek egy eseményt, hogy elismerésben részesítsék a közösségeket és a közösségi élethez hozzájáruló embereket. Vannak olyan kategóriák, mint a legjobb közösségi akció, az aktív közösség, a közösség támogatója, a közösség sztárja, a közösség lelke. Minden második évben megválasztják az év faluját is.

Ajánlás #5 - a vármegyei önkormányzatnak javítania kell a lakossággal való kommunikációt

A vármegyéknek központi szerepet kell játszaniuk a regionális fejlesztésben, mivel ők állnak a legközelebb a helyi igényekhez, és mélyen ismerik a régiójukon belüli egyedi kihívásokat és lehetőségeket. E felelősség hatékony kezeléséhez a vármegyéknek több hatáskört kell biztosítani, különösen olyan területeken, mint a gazdasági növekedés, az infrastruktúra és a regionális tervezés.

A hatékony kommunikáció elengedhetetlen az együttműködés előmozdításához és a projektek sikeres megvalósításának biztosításához. Ezért minden megyének ki kell jelölnie legalább egy személyt, aki felelős a kommunikációs erőfeszítések felügyeletéért. Ez a személy biztosítaná, hogy az érdekeltek - legyenek azok helyi önkormányzatok, vállalkozások vagy lakosok - a folyamat során folyamatosan tájékozódjanak és részt vegyenek, elősegítve az átláthatóságot és a bizalomépítést. Az egyértelmű, összehangolt kommunikációra összpontosítva a megyék jobban összehangolhatják erőfeszítéseiket, megoszthatják tudásukat, és pozitív eredményeket érhetnek el a regionális fejlődés érdekében.

A vármegyei önkormányzat és a lakosság közötti kommunikáció javítása érdekében a következő stratégiák kulcsfontosságúak:

- Több csatorna: használja a digitális platformokat, a nyilvános találkozókat, a helyi médiát és a közösségi médiát az időszerű frissítések biztosítására.
- Átláthatóság: nyílt adatszolgáltatási politikák és visszajelzési mechanizmusok bevezetése a kormányzati döntésekkel kapcsolatos nyilvános hozzájárulások érdekében.
- Célzott kommunikáció: a különböző demográfiai csoportokra szabott üzenetek és szükség esetén többnyelvű szolgáltatások nyújtása.
- Kétirányú kommunikáció: hozzon létre interaktív fórumokat és nevezzen ki helyi összekötőket a jobb közösségi szerepvállalás érdekében.
- Polgári szerepvállalás: műhelytalálkozókon keresztül tájékoztassa a polgárokat, és vonja be őket a részvételi költségvetési folyamatokba.
- Zárja le a visszacsatolási kört: ismerje el a lakosság hozzájárulását, és rendszeresen adjon tájékoztatást a döntésekről, valamint a projektek előrehaladásáról.

Jó gyakorlat: A Participedia esettanulmánya (8019. eset) egy „Employed, Included, Engaged” nevű részvételi projektet dokumentál, amelyet az angliai Dél-Yorkshire-ben hajtottak végre. Ezt a kezdeményezést úgy tervezték, hogy a tartós munkanélküliséggel küzdő embereket támogassák azáltal, hogy az egyéni mentorálást aktív közösségi részvétellel kombinálják. A cél az volt, hogy a résztvevők képessé váljanak foglalkoztathatóságuk javítására, miközben elősegítik a társadalmi befogadást.

A program személyre szabott terveken és közösségi szerepvállaláson keresztül igyekezett kezelni az olyan foglalkoztatási akadályokat, mint a készségbeli hiányosságok, egészségügyi problémák vagy az önbizalomhiány. A program hangsúlyt fektetett a koprodukcióra, ami azt jelenti, hogy a résztvevők aktívan hozzájárultak támogatási útvonalaik kialakításához. A program bebizonyította, hogy a munkanélküliség elleni küzdelemben az együttműködésen alapuló megközelítések értékesek, mind az egyének, mind a tágabb közösségek számára.

https://participedia.net/case/8019

Ajánlás #6 - A vármegyei önkormányzatok felhatalmazása a hatáskörök bővítésével magában foglalja a kormány és a települések közötti jobb kommunikációt is.

A feladatok átruházása a nemzeti kormányzatról a tartományi és önkormányzati kormányokra elengedhetetlen a hatékony és eredményes közszolgáltatások nyújtásához. A decentralizáció lehetővé teszi az egyes közösségek egyedi szükségleteire szabott politikákat, biztosítva, hogy a kormányzati intézkedések valóban a helyi prioritásokat tükrözzék. Emellett közelebb hozza a döntéshozatalt az emberekhez, elősegíti az állampolgári elkötelezettséget, és megkönnyíti a közösségek számára, hogy beleszólhassanak jövőjük alakításába.

Emellett a helyi önkormányzatok gyorsabban tudnak reagálni a regionális kihívásokra és lehetőségekre, növelve rugalmasságukat. A decentralizáció az elszámoltathatóságot is fokozza, mivel a vezetők közelebb kerülnek a közösségekhez, és közvetlenebbül felelnek nekik. A helyi önkormányzatok felhatalmazása elősegíti az innovációt, lehetővé téve számukra olyan kreatív megoldások kipróbálását, amelyek siker esetén mintaként szolgálhatnak az országos politika számára.

A valódi közösségi felhatalmazás érdekében a vármegyei önkormányzatnak biztosított hatásköröket a nemzeti kormánynak kell átruháznia. Ez a hatáskör-átruházás lehetővé teszi, hogy a vármegyei kormányzat rendelkezzen a regionális kihívások hatékony kezeléséhez szükséges autonómiával, ugyanakkor összhangban legyen a nemzeti politikákkal.

A vármegyei önkormányzat felhatalmazásának néhány előnye (általános elképzelés):

1. Regionális döntéshozatal: A hatáskörök átruházásával a nemzeti kormány lehetővé teszi a vármegyei önkormányzat számára, hogy a megoldásokat a települések és közösségek egyedi igényeihez igazítsa, elősegítve a hatékonyabb és regionálisan relevánsabb szakpolitikák kialakítását.
2. Hatékony erőforrás-elosztás: A helyi hatóságok, mivel közelebb vannak a problémákhoz, hatékonyabban tudják elosztani az erőforrásokat. A delegálás rugalmasságot biztosít a vármegyéknek abban, hogy a lakosaikat közvetlenül érintő projekteket prioritásként kezeljék.
3. A regionális fejlődés elősegítése: Az olyan területeken, mint az infrastruktúra, az oktatás és a szociális szolgáltatások, hatásköröket kell delegálni, hogy a vármegyék a régiójuk fejlődésének élére állhassanak. Ez segít áthidalni a vidéki és a városi területek közötti szakadékot is.
4. Az elszámoltathatóság erősítése: Az átruházott hatáskörök felelősséggel járnak, biztosítva, hogy a vármegyei önkormányzat elszámoltatható legyen mind a lakosok, mind a nemzeti kormány felé, elősegítve az átláthatóságot és a hatékony kormányzást.

Amikor a nemzeti kormány több hatáskört delegál, megteremti a keretet ahhoz, hogy a vármegyék a helyi fejlődés valódi ágenseivé válhassanak, lehetővé téve a települések és közösségek számára a gyarapodást.

Jó gyakorlat: A regionális hatóságok felhatalmazása kulcsfontosságú a részvételen alapuló közösségek előmozdítása szempontjából, mivel közelebb hozza a kormányzást az emberekhez, biztosítva, hogy a politikák és a döntések jobban tükrözzék a helyi igényeket és preferenciákat. Számos mechanizmus és példa mutatja, hogyan lehet ezt elérni. Ha a regionális önkormányzatok felhatalmazást kapnak, képesek platformokat teremteni a közösségi szerepvállalás számára.

300k euró „Have Your Say" - Részvételi költségvetési kezdeményezés (Dél-Dublin Megyei Tanács). A "300k euró Have Your Say" egy részvételi költségvetési kezdeményezés, amelyet a Dél-Dublin Megyei Tanács (South Dublin County Council - SDCC) 2017 óta működtet. A kezdeményezés lehetőséget ad a lakosoknak arra, hogy saját környezetükre vonatkozó projektjavaslatokat dolgozzanak ki, majd a benyújtott ötletek közül szavazással válasszák ki a nyerteseket. A kiválasztott projekteket ezt követően az SDCC illetékes szervezeti egységei valósítják meg.

https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/DLGUD_PN_English.pdf

Jó gyakorlat: A decentralizáció egyik figyelemre méltó példája Hollandiában a diákszállítással kapcsolatos felelősség önkormányzatokra való átruházása az 1980-as években. Ez a szolgáltatás azoknak a gyerekeknek szól, akik akadályokba ütköznek, például fogyatékosság vagy hosszú utazási távolságok miatt nem tudnak önállóan iskolába járni. Azáltal, hogy ezt a feladatot a helyi önkormányzatokra ruházták át, a rendszer jobban reagálhat az egyes közösségek családjainak és diákjainak egyedi igényeire.

A decentralizált modellben az önkormányzatok rugalmasan alakíthatják a szállításra vonatkozó helyi szabályokat és módszereket, így közvetlenül a helyi adottságokhoz tudnak igazodni. Ennek részeként egyedi útvonalak tervezhetők, személyre szabott szolgáltatások nyújthatók, és külön alkalmazkodási lehetőségek biztosíthatók a fogyatékossággal élő diákok számára. A megközelítés egyszerre támogatja az erőforrások hatékony felhasználását és egy emberközpontúbb, érzékenyebb szolgáltatás kialakítását.

A szülőkkel, iskolákkal és gondviselőkkel szoros együttműködésben az önkormányzatok gondoskodhatnak arról, hogy a diákszállítás valóban támogató és jól koordinált legyen. A közvetlen kapcsolattartás erősíti a bizalmat, és lehetővé teszi, hogy a szükséges módosítások gyorsan megtörténjenek. Így a decentralizált megoldás közelebb viszi a szolgáltatást azokhoz, akik használják, és az iskolába jutást biztonságosabbá, gördülékenyebbé és inkluzívabbá teszi minden gyermek számára.

Jó gyakorlat: Dániában a megyei önkormányzatok elsősorban az egészségügyért, de a kultúráért és a vidékfejlesztésért is felelősek. Ez utóbbinak nagyon sok értelme van, hiszen a közösségek sok közös vonással rendelkeznek, ezáltal megoszthatják egymással a jó gyakorlatokat, valamint kísérleteket próbálhatnak ki a közjó érdekében. A megyének vannak pénzalapjai különböző tétekre, például a mobilitásra, amelyekre a települések pályázhatnak, egyedül vagy településhatárokon átívelően.

Jó gyakorlat: Észtországban 2018 óta nincsenek megyei önkormányzatok, csak a nemzeti kormány és a helyi önkormányzatok. A megyei/regionális fejlesztés tervezésének feladatát azonban az állam vagy a helyi önkormányzatok szövetségére, a megyei fejlesztési központra vagy a megye egy helyi/községi önkormányzatára delegálja (ez a helyzet Saaremaa esetében).

Jó gyakorlat: Madeirán (Portugália) a Madeirai Autonóm Regionális Önkormányzat több kulcsfontosságú előnyt kínál: Testreszabott politikák: Lehetővé teszi a helyi döntéshozatalt Madeira egyedi igényeinek kielégítésére, beleértve az infrastruktúrát, az egészségügyet és a turizmust; Kulturális és környezetvédelmi megőrzés: Elősegíti Madeira kulturális identitását és védi a természeti erőforrásokat, mint például a Laurisilva erdőt; Gyors válságreagálás: Gyors cselekvés biztosítása vészhelyzetekben, például természeti katasztrófák vagy világjárványok esetén, a régióra jellemző intézkedésekkel; Fenntartható fejlődés: A környezeti hatások csökkentése érdekében a megújuló energiával kapcsolatos kezdeményezésekre és az ökoturizmusra összpontosít; Fokozott képviselet: Madeira érdekeinek jobb képviselete nemzeti és uniós ügyekben, valamint a finanszírozáshoz való hozzáférés javítása.

Amennyiben a jelen szakpolitikai útmutató tartalmával kapcsolatban további információra, pontosításra vagy kiegészítő részletekre van szükség, kérjük, a lenti elérhetőségeken vegye fel velünk a kapcsolatot.

További információ

Telefon
+36 20 413 2673

Email
szabo.tunde@hbmo.hu

Honlap
https://hbmo.hu/portal/gocore-a-projektrol/
https://www.interregeurope.eu/gocore

A JELEN DOKUMENTUMBAN SZEREPLŐ KÉPI ANYAGOK A CANVA FELÜLETÉRŐL SZÁRMAZNAK, ILLETVE SAJÁT KÉSZÍTÉSŰ FOTÓK FELHASZNÁLÁSÁVAL KERÜLTEK ÖSSZEÁLLÍTÁSRA.